

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü

**HAYVAN HASTALIKLARI İLE MÜCADELE VE HAYVAN HAREKETLERİ
KONTROLÜ PROGRAMI**

A- GENEL PRENSİPLER

1. İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelikte belirlenen **İhbarı Mecburi Hastalıklar Listesinde** yer alan hastalıklarla ilgili ihbarlar en hızlı şekilde ve titizlikle değerlendirilecek olup, ihbarı mecburi hastalıklarda karantina süreleri ve teşhis şekilleri **EK-1'** de yer almaktadır.
2. 5996 sayılı Kanun gereği tazminatlı hayvan hastalıkları Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği ile belirlenmektedir. 2023 yılında hayvan hastalığı tazminatı kapsamında yürürlükte olan Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği ve Hayvan Hastalığı Tazminatı Uygulamaları Genelgesi hükümleri geçerli olup, yılı içerisinde söz konusu mevzuatlarda değişiklik olduğu takdirde yayınlanan mevzuata göre işlem yapılacaktır. Tazminat ödemeleri ise 2022/6243 sayılı "2022 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar" doğrultusunda 2022-2026 yılları içerisinde hak sahiplerine yapılacaktır. Tazminatlı hastalıklara esas Yerel Kıymet Takdir Komisyonu 5996 sayılı Kanun'da belirlendiği gibi oluşturulacaktır.
3. Kurumlar arasında etkin koordinasyon ve iş birliği içerisinde hayvan sağlığını korumak, salgın ve bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele etmek, ülke içindeki hayvan hareketleri ile hayvan ve hayvansal ürünlerin sevkine dair tedbirleri almak ve uygulamak üzere Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik kapsamında hayvan sağlık zabıtası komisyonları kurulacaktır. **Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları Bakanlığa gönderilmeyecek İl/İlçe Müdürlüklerinde muhafaza edilecektir.**
4. Hayvan hastalıklarının tespiti amacıyla yapılan sağlık taramaları aksatılmadan ve hassasiyetle sürdürülecektir. Şüpheli hayvan ölümlerinin duyulması veya sebebi belirlenemeyen hayvan hastalıklarının çıkması halinde erken uyarı ve erken müdahale prensiplerinin uygulanması için İl Müdürlüklerince; Bakanlığımız Enstitüsü Müdürlüklerinden derhal uzman talep edilebilir ve durum gecikmeksizin Bakanlığa bildirilecektir.
5. **İhbarı zorunlu hastalıkların mihrak takibi ve epidemiyolojik araştırması Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü tarafından koordine edilecektir.**
6. Epidemiyolojik değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılabilmesi için hastalık mihraklarında, hastalığın bulaşma yolu ve şekli (**filyasyon**) gerçek anlamda anlaşılincaya kadar çalışmalar sürdürülerek, bulaş kaynağı tespit edilecek ve gerekli önlemler alınacaktır.
7. Egzotik hastalıklara karşı Bakanlığımızca hızlı tedbir alınması ve hastalıkların yayılmasının önlenmesi için erken tespit edilmesi çok önemlidir. Bu nedenle Egzotik hastalıkların ülkemize bulaşması riskine karşı, özellikle sınır illerimizde görevli veteriner hekimlerin mihrak araştırmalarında etkin rol alması sağlanacaktır.
8. **Zoonoz bir hastalık çıkması durumunda aynı gün Sağlık Bakanlığı ilgili taşra birimlerine bildirimde bulunularak gerekli iş birliği ve koordinasyon sağlanacaktır.** Zoonoz hastalıklarla mücadele konusunda Sağlık Bakanlığı taşra teşkilatı ve yerel yönetimlerle değerlendirme ve koordineli çalışma toplantıları yapılacaktır. Alınan müşterek kararlar Bakanlığa bildirilecektir.
9. Hastalık mihraklarında alınacak karantina tedbirlerinin yerine getirilmesinde Muhtarlık, Belediye, Emniyet ve Jandarma teşkilatları ile iş birliği yapılacaktır.

10. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 4' üncü maddesinin sekizinci fıkrasında "İl özel idareleri ve belediyeler, hayvan hastalıkları ile mücadele ve kontrollerde Bakanlığa yardımcı olmakla yükümlüdür" hükmü yer almaktadır. Söz konusu Kanun hükmü kapsamında hayvan hastalıkları ile mücadele çalışmaları için İl Özel İdareleri ve Belediyelerden bütçelerinde bu hususa yer vermeleri yazılı olarak istenecektir.
11. Hayvan hastalıkları ile mücadele çalışmaları mesaiye bağlı kalınmaksızın uygun olan en erken saatte başlatılarak, tüm yetiştiricilere ulaşılması sağlanacaktır.
12. Hastalık çıkışlarında ve aşı kampanya dönemlerinde planlanan hedeflere ulaşmak ve hastalıkla mücadeleyi olumsuz etkilememek için, mesai mevhumu gözetmeksizin çalışılacak, görevli personele mesai konusunda İl/İlçe Müdürlüklerince gerekli kolaylık sağlanacaktır. **Mesai öncesi aşılama çalışmalarına gönderilen personelden, görev dönüşü Şube Müdürü ve İlçe Müdürünün uygun görüşü ile mesaiye devamı beklenmeden idari izin verilebilecektir.**
13. İl Müdürlükleri, çalışma takviminin başlangıcında **İl Müdürünün başkanlığında**, konu ile ilgili tüm sorumluların katılımlarıyla toplantı düzenleyerek, aşılama programını kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı tüm tedbirleri alacaktır. Toplantıda alınan kararlar yazılı olarak İl Müdürlüğünde muhafaza edilecektir.
14. Hastalık şüphesi durumunda hastalığı takip eden veteriner hekim, en geç yirmi dört saat içinde Veteriner Bilgi Sistemine hastalık şüphe kaydı girecektir. Hastalığın bildirim, Veteriner Bilgi Sistemi'nde hastalık onaylandıktan sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılacaktır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra İl/İlçe Müdürlüğünde muhafaza edilecektir. İlçelerden bildirimler mail yoluyla sadece İl Müdürlüğüne hitaben yapılacaktır. İlçe Müdürlüklerinden İl Müdürlüğüne gelen bildirimlere istinaden İl Müdürlüğünce Veteriner Bilgi Sistemi'nde yer alan hastalık takip ekranından "Çıktı Al" bölümünden çıktı alınarak Şube Müdürünce imzalandıktan sonra dosyasında muhafaza edilecektir. **Bakanlığa ve Enstitü Müdürlüğüne e-posta ve resmî yazı ile evrak gönderilmeyecektir.** Hastalık bildirimleri ve Veteriner Bilgi Sistemi kayıtları ile ilgili epidemiyolojik tanımlamalar **EK-2 ve EK-3'** te verilmektedir.
15. **Hastalıktan ari işletme çalışmaları haricinde Enstitü Müdürlükleri tarafından gönderilen laboratuvar sonuç raporunda antikor pozitiflik tespit edilmesi durumunda hastalık çıkışı yapılmayacaktır.**
16. Bakanlık Enstitü Müdürlükleri ve Özel Veteriner Teşhis Laboratuvarlarınınca teşhisi yapılan ihbarı mecburi hastalıklar ile bulaşıcı ve salgın hayvan hastalıkları, mucadele@tarimorman.gov.tr, epidemioloji@tarimorman.gov.tr ve İl Müdürlüklerinin resmî e-posta adresine elektronik posta ile bildirilecektir. Hastalığın çıktığı yerin İl/İlçe Müdürlüğüne ve Bakanlığa elektronik posta ile bildirimden sonra resmî yazı ile rapor gönderilecektir.
17. Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadelede kullanılan alet ve malzemeler öncelikle İl ve İlçe Müdürlükleri imkânları ile tedarik edilecektir. Tedarik edilemeyecek ve zorunlu kullanılması gereken alet-malzeme ve veteriner sağlık ürünü talepleri sadece Genel Müdürlüğe yapılacak, malzemelerin kargo ile gönderilmesinin istenip istenmediği bildirilecektir. **Genel Müdürlüğün tahsisi dışında Merkez İkmal Müdürlüğünden malzeme talep edilmeyecektir.**
18. Hastalıklar ile mücadelede kullanılmak üzere gönderilmiş olan makine, alet ve sarf malzemeleri hastalıkla mücadele amacı dışında kullanılmayacak olup makinelerin bakımları düzenli yapılacaktır. Tüm malzemeler bir depoda düzenli şekilde muhafaza edilecek, depo anahtarı ilgili personelde bulunacaktır. Makine kullanımları ilgili tüm personele öğretilerek acil durumlarda sıkıntı oluşmasına izin verilmeyecektir.
19. **İl/İlçe Müdürlükleri, Sığır Tüberkülozu ve Ruam hastalıklarının kontrolünde kullanılan analog/dijital deri kalınlığını ölçen kumpasların doğru ölçüm yapabilmesi amacıyla kalibrasyonlarını yılda en az bir kez yaptıracaklardır.**

20. Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği'ne göre Bakanlıkça ruhsatlandırılmış Veteriner Fakülteleri laboratuvarlarının hastalık bildirimleri sonrasında hastalık çıkışı yapılmayacak, ancak kordon ve karantina tedbirleri uygulanacaktır. Bu tedbirler, resmî veteriner hekimce alınan marazi maddeye istinaden, hastalık ile ilgili Ulusal Referans Laboratuvarca (URL) hastalık hakkında rapor verilinceye kadar sürdürülecektir. Alınan tedbirler URL tarafından hastalığı teyidi durumunda hastalık sönüşüne kadar devam ettirilecek, teyit etmemesi durumunda ise sonlandırılacaktır.
21. İl ve İlçe Müdürlükleri Enstitü Müdürlüklerine marazi madde gönderirken Veteriner Laboratuvar Bilgi Sisteminden (VELBİS) protokol girişi yaparak alacakları protokolün çıktısını numuneyle birlikte ilgili Enstitü Müdürlüğüne göndereceklerdir. Numune gönderimi esnasında tanzim edilen resmî yazıda gönderilen protokolün numarası mutlaka yazılacaktır. Tazminatlı hastalıklarda test materyallerinin İl/İlçe Müdürlükleri kanalı ile ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilmesi için yetiştiricilere bilgilendirmeler yapılacaktır. VELBİS'ten düzenlenecek protokol, sistemin çalışmaması ve protokolün kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlanarak matbu "Marazi Madde Gönderme Protokolü" (**EK-5**) düzenlenecektir. Sistemlere erişim tekrar sağlandığında erişim sağlanamayan dönemde **EK-5** düzenlenerek gönderilen numuneler için VELBİS'te protokol kayıtları oluşturulacaktır. Böyle yapılacak protokol kayıtları için **EK-5**'in yer aldığı resmî yazının tarih ve sayısı açıklama bölümüne yazılacaktır.
22. 21.04.2021 tarih ve 1080702 sayılı yazımız gereği İstanbul Avrupa yakasına kurbanlık olarak Kurban Bayramı döneminde sevk edilecek hayvanların dışında, Trakya'daki diğer illere küçükbaş ve büyükbaş hayvan sevki yasaklanmıştır. Sevk döneminde mağduriyet yaşanmaması adına, Şap Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecek olan her türlü numunenin Veteriner Bilgi Sistemi içerisinde yer alan "ŞAP-NTS" modülü üzerinden gönderilmesi zorunludur.
23. Hastalık ihbarı ve marazi maddenin Bölge Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüklerine ulaştırılmasında yaşanan sıkıntılar hastalıklarla mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çerçevede mücadelenin etkin bir şekilde yapılabilmesi için, hastalık şüphesi ile alınan marazi maddelerin, Enstitü Müdürlüklerimizin "**Numune Gönderme Kriterleri**" göz önünde bulundurularak ilgili Enstitü Müdürlüklerine gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca özellikle **Kuş Gribi, Kuduz, Şarbon vb. zoonoz hastalıklarda** alınan marazi maddelerin **İl Müdürlüğü resmî araçları ile en kısa sürede** ilgili Enstitü Müdürlüklerine ulaştırılması sağlanacaktır.
24. Koruyucu aşılama çalışmaları tüm il ve ilçelerde Bakanlık tarafından **EK-6'** da belirtilen tarihler arasında yapılacaktır.
25. Veteriner biyolojik ürünler ile kulak küpesi, mikroçip gibi tanımlama araçları için alınacak uygulama ücretleri Bakanlık Makamından alınan ve yürürlükte olan "Hayvanların Tanımlanması İle Veteriner Biyolojik Ürünlerin Uygulama Ücretleri Olur'u" çerçevesinde alınacak ve söz konusu ücretler için uygulama sonunda "Hayvanların Tanımlanması ve Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzu" (**EK-13**) düzenlenecektir. Söz konusu makbuzun ekine TÜRKVET kayıt sisteminden alınan "İşletmedeki Hayvan Listesi" eklenecektir. Makbuz üç nüsha ve üzerindeki tüm bilgiler eksiksiz olacak şekilde doldurulacaktır. Makbuzun ilk nüshası uygulama yerinde hayvan sahiplerine imza karşılığı verilecek, ikinci nüsha uygulayıcıda kalacak olup, üçüncü nüsha ise koçanı ile birlikte İl/İlçe Müdürlüklerinde saklanacaktır. Makbuz üzerinde silinti, kazıntı ve değişiklik yapılmayacaktır. İl/İlçe Müdürlüğüne daha önce basımı yapılan makbuzlar bitinceye kadar kullanılacaktır. TÜRKVET Mobil uygulama üzerinden hayvan kaydı veya aşı kaydı yapılması durumunda, söz konusu uygulamayla uyumlu mobil termal yazıcılar kullanılarak makbuz çıktısı alınabilecektir.
26. Hayvanların Tanımlanması ve Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzu İl Müdürlüklerince bastırılacak, Bakanlıktan talep edilmeyecektir. Hayvanların Tanımlanması ve Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzlarının serbest veteriner hekimlere kıymetli evrak olarak bedeli mukabilinde verilmesi ve aşılama

bu makbuza yazılması sağlanacaktır. Makbuzun Cilt Numarası "yıl/il kodu/sıralı numara" şeklinde düzenlenecektir

27. Aşılamanın istenen hedeflere ulaşmasının sağlanması ve yetiştiricilerin farkındalığının artırılması için İl/ilçe Müdürlüklerince eğitim faaliyetleri yanında, her aşılama kampanyasından önce yapılan program muhtarlıklara resmî yazı ile bildirilecektir. Resmî yazı yanında diğer iletişim araçları da kullanılabilir. Ayrıca yazıda 5996 sayılı Kanunun ceza hükümleri de hatırlatılacaktır. 2023 yılı için uygulanacak idari para cezaları **EK-21'de** belirtilmiştir.
28. Balık yetiştiricilerine hastalıklar, çiftliklerde alınması gereken koruyucu önlemler, aşı, ilaç, antiseptik ve dezenfektan kullanımı hakkında bilgi verilecektir. Balık aşuları da diğer aşular gibi veteriner hekim ve yardımcı sağlık personeline uygulanacaktır.
29. Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi üçüncü fıkrasında belirtilen pedigri damızlık, yarış veya atlı spor gibi sportif amaçla yetiştirilen tek tırnaklı hayvanlar hariç olmak üzere, TÜRKVET'e damızlık ve üretim amaçlı tek tırnaklı kaydı yapılırken at ve katırlar intradermal mallein testine veya serolojik teste tabi tutulacak ve mikroçip uygulaması yapılarak test sonuçları TÜRKVET'e kaydedilecek, test sonuçlarına göre söz konusu yönetmelik çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara göre işlem yapılacaktır. Hayvanların satılması veya sahip değiştirmesi durumunda Tek Tırnaklı Hayvanların Tanımlanması ve İzlenmesine Dair Yönetmelik gereği işlem yapılacaktır.
30. Safkan Arap ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğü, Kayıtları, İthalat ve İhracatı Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine göre damızlık olarak kullanılacak aygır ve kısraklar için "**Damızlık Belgesi**" düzenlenmesinde **EK-7' de** yer alan hususlara dikkat edilecektir. Yurt dışından ithal edilerek damızlıkta kullanılmak istenen aygır ve kısraklar için, damızlık belgesi müracaat tarihinde, uluslararası referans laboratuvarında son 60 gün içerisinde gerçekleştirilmiş test sonuçlarına göre **Equine Viral Arteritis, Ruam, Durin ve Salmonella Abortus Equi** hastalıklarından menfi olduğu belgelenen hayvanlara sertifika tanzim edilecek, Türkiye'de yeniden test yaptırılması istenmeyecektir. Söz konusu hastalıkların tamamı yerine bir kısmına ait test sonuçları varsa, onlar kabul edilecek, diğerleri için ulusal laboratuvarında test yaptırılacak ve sonuçları menfi bulunanlara damızlık sertifikası tanzim edilecektir.
31. 5996 sayılı Kanunu'nun 9'uncu maddesi birinci fıkrasında "Hayvan sahipleri veya bakımından sorumlu kişiler, hayvan refahının sağlanması amacıyla, hayvanların barınma, bakım, beslenme, sağlık ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak, sorumluluklarındaki hayvanların insan, hayvan ve çevre sağlığı üzerinde oluşturabilecekleri olumsuz etkilere karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm, bulaşıcı hayvan hastalıkları nedeniyle karantina uygulanan işletmelerde oluşan katı ve sıvı atıkların, çevreyi kontamine ederek, hayvan hastalıklarının yayılmasına yol açmasına karşı alınacak tedbirler çerçevesinde Bakanlığımıza sorumluluk yüklemektedir. 5996 sayılı Kanun'un ilgili hükmü hayvancılık işletmelerinin çevre sağlığına olan etkileri doğrultusunda hayvan hastalıklarının yayılmasının önlenmesi ile sınırlı olup, hayvancılık işletmelerinden oluşan katı ve sıvı atıklar ile koku gibi çevresel etkiler ise 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın sorumluluğundadır.
32. Yetiştiricilerin isteği üzerine faaliyette bulunan hayvancılık işletmelerine aşağıda belirlenmiş minimum standartları taşımaları halinde **EK-20'de** yer alan "Hayvancılık İşletmesi Faaliyet Belgesi" düzenlenecektir.
 - İşletme TÜRKVET kayıt sistemine kayıtlı olmalıdır.
 - Sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvanların tamamı küpelenecek TÜRKVET' te kayıt altına alınmış olmalıdır.
 - İşletmede kullanılan içme ve kullanma suyu şebeke suyundan değil de kuyu, artezyen, kaynak suyu gibi bir su kaynağından getiriliyorsa su analiz raporu alınmalı ve bu analizler yılda bir kez tekrarlanmalıdır.

- İşletme binası kontaminasyon riski taşımamalı, ahır zemini ve duvarlar kolay temizlenebilir olmalıdır.
 - İşletme binası yeterli aydınlatma ve havalandırmaya sahip olmalıdır.
 - Değişik hayvan türleri bir arada bulundurulmamalıdır.
33. Hayvan sağlığı çalışmalarında yapılan faaliyetler kayıt altına alınacaktır. Hayvan Bilgi Sistemi altında yer alan modüllerde kayıt altına alınamayan faaliyetler için ayrıca kayıt tutulacaktır. Kayıtların işlenmesinden ilgili personel, kontrolünden İl Müdürlüklerinde Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü, İlçe Müdürlüklerinde ise İlçe Müdürü sorumludur.
34. TÜRKVET' te yer alan Bakanlığımızdan ruhsatlı hayvan pazar ve borsaları ile kesimhanelere ait bilgiler güncellenecek, ruhsatlı olmayan hayvan pazar ve borsaları ile kesimhaneler TÜRKVET'te kapalı duruma getirilecektir.
35. İhbarı zorunlu hastalık mihraklarında bulunan ve kesime elverişli olan klinik belirti göstermeyen hayvanlar hastalığa ait mevzuata aykırı olmamak koşuluyla, bulaşmaya engel olacak tüm önlemlerin alınması şartı ile en yakın kesimhaneye ya da hayvan sahibinin talebi ve İl/İlçe Müdürlüğünün uygun gördüğü kesimhaneye sevk edilebilecektir. Kesimhanelerde görevli resmî veteriner hekimler, ihbarı zorunlu hastalıklardan şüphe ettiğinde, bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü aracılığı ile Enstitü Müdürlüğüne numune gönderecek ve sonuç kesinleşene kadar ilgili hayvanın bulunduğu işletmeye geçici kordon konulacaktır.
36. İhbarı zorunlu hastalıklardan ölen veya öldürülen hayvanlar gömülerek imha edilecek ise akarsuları ve yer altı sularını kontamine etmeyecek şekilde, iki metre derinliğinde çukurlar açılarak üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek gömülecektir. Mümkün olmadığı hallerde tamamen uygun bir yöntem ile imha edilecektir.
37. TÜRKVET hayvancılık işletmelerinde birden fazla sürü kaydı yapılması için uygundur. **Fiziksel durumu uygun ve hayvan sayısı fazla olan işletmelerde yetiştiricilik yönüne göre damızlık ve besilik sürüleri oluşturularak** bu sürüler üzerinden hastalık takibinin yapılması ve sürdürülebilir hayvancılığın tesis edilmesi Genel Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir. Özellikle karantina süresi uzun olan sığır tüberkülozu, sığır brusellozu ve kuduz hastalıklarında, hastalık tespit edilen hayvanın bulunduğu sürüde, hastalık takibinin yapılması ve tüm işletmenin kısıtlamalara tabi tutulmaması hastalığın takibine engel olmadığı gibi işletmenin faaliyetini sürdürebilmesi için de gereklidir. **Bu nedenle sürü oluşturulabilecek şartlara sahip işletmelerde çıkan hastalıklar sonrasında, hastalık çıkan hayvanla temasta bulunan sürülerde, hastalık kısıtlamaları uygulanacak, işletmenin diğer sürülerinde kısıtlama uygulanmayacaktır.** Hastalık çıkışları şimdiye kadar olduğu gibi işletme üzerinden yapılacak ancak ilgili sürüde kısıtlamaların ve hastalık takibinin yapıldığı, hastalık çıkış raporunun açıklama bölümünde belirtilecektir.
38. Enstitü Müdürlükleri ve Hayvan Sağlığından sorumlu Şube Müdürlükleri gerek kendi aralarında gerekse Genel Müdürlükle haberleşmede Bakanlığımız tarafından kendilerine tahsis edilen@tarimorman.gov.tr uzantılı resmî elektronik posta adreslerini kullanacaktır.
39. TÜRKVET, Ev Hayvanı Kayıt Sistemi (PETVET), Veteriner Bilgi Sistemi, Veteriner Laboratuvar Bilgi Sistemi (VELBİS), Şap-NTS ve Kanatlı Bilgi Sistemi kullanıcılarına verilen yetkiler il sistem sorumlularınca takip edilecektir. Sisteme ilk girişte "Kullanıcı Sözleşmesi" onaylanarak sisteme erişim sağlanabilecektir. Her yıl ocak ayının sonuna kadar sisteme giriş yapmayan kullanıcıların rol ve yetkileri sistem tarafından alınarak pasif yapılacak, kullanıcıya yeniden rol verildikten sonra ilk girişlerinde "Kullanıcı Sözleşmesi" onaylanarak sisteme erişimlerine izin verilecektir.
40. Ölen buzağı sayılarının girişleri, İl/İlçe Müdürlüklerimizde görevli personel tarafından Veteriner Bilgi Sistemi altında yer alan Hayvan Sağlığı modülüne eklenen "Buzağı Ölümleri İzleme" sekmesinden aylık olarak, takip eden ayın 5'ine kadar yapılacaktır.

B- AŞILARIN TEMİNİ, UYGULAMALARI VE PROGRAMLI AŞILAMALAR

1. Bakanlığımız mücadele programı aşılama takvimi **EK-6**'da yer almaktadır.
2. Bakanlığımız aşılama programında yer alan ve İl Müdürlüğünüzce ihtiyaç duyulan aşının üretim yetersizliğinden dolayı Enstitü Müdürlükleri tarafından temin edilememesi durumunda bu duruma dair ilgili Enstitü Müdürlüğünden alınan yazıya istinaden Döner Sermaye marifetiyle temin edilecektir.
3. Enstitü Müdürlüklerimizce üretilen Şap, PPR vb. aşılar, Şap Enstitüsü ve Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerine ait araçlarla ilin bağlı olduğu Veteriner Enstitü Müdürlüklerine gönderilecek, İl Müdürlüklerimizce söz konusu aşılar enstitü müdürlüğünden teslim alınacaktır. Aşıların gönderilme zamanı programın başlangıç tarihlerine göre planlanacaktır.
4. İl Müdürlükleri Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı ve program dışındaki aşıları, doğrudan aşı üretimi yapan enstitü müdürlükleri ile irtibat sağlayarak temin edeceklerdir. Aşılar ısıya karşı hassas olduğundan, İl Müdürlüklerince enstitü müdürlüklerinden teslim alınacak veya enstitü müdürlükleri tarafından İl Müdürlüklerine soğuk zincir şartlarına uygun şekilde ulaştırılması sağlanacaktır. Aşılar etiket ve prospektüs bilgilerine göre muhafaza edilecektir.
5. Aşılama sırasında kontaminasyon riskinin en az düzeye indirilmesi amacıyla gerek personel gerekse araçlar ile hastalıkların bulaşmasının engellenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Aşı şişesinde bir uç, enjektörde ayrı bir uç kullanılmasına özen gösterilecektir. Yapılabildiği ölçüde her hayvan için tek kullanımlık enjektör veya ayrı uç kullanılacak, kullanılmadığı durumlarda ise enjektör ucu işletmeden işletmeye mutlaka değiştirilecektir. Kullanılan boş aşı şişeleri ve iğne uçları hastalıkların yayılmasına neden olmamak amacıyla uygulama yerleri, köy ve mahallelerde bırakılmayacaktır.
6. Enstitü Müdürlüklerimizce, yapılan saha çalışmalarının sonuçlarına göre hayvanların farklı uygulama bölgelerine, ayrı ayrı enjektör kullanılmak şartı ile aynı anda uygulanabilecek programlı aşılar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

HAYVANLARA AYNI ANDA UYGULANABİLECEK AŞILAR

Büyükbaş Aşılama	Şap-Brusella
	Şap-LSD
	Şap-Kuduz
	Şap-E. Coli
	Şap-Şarbon
	Şap-Üçgün
Küçükbaş Aşılama	PPR-Koyun Keçi Çiçeği
	PPR-Mavidil
	PPR-Şap
	Şap- Koyun Keçi Çiçeği
	Şap-Brusella
	Şap-Şarbon

7. Bireysel olarak Bakanlıkça ihbarı zorunlu olarak tespit ve ilan edilen hastalıklara karşı koruyucu aşılama yapmak isteyen serbest veteriner hekimler, aşılama öncesi aşılama yeri ve zamanını, aşı uygulanacak hayvan nevi ve sayılarını İl/İlçe Müdürlüklerine bildireceklerdir.
8. Hayvancılık işletmelerinde görev yapan veteriner hekimlerin aşı uygulaması yapabilmesi için Veteriner Tıbbi Ürünler Hakkında Yönetmelik ile Veteriner Ecza Depoları, Perakende Satış Yerleri (Veteriner Hekim Muayenehane, Poliklinik ve Hayvan Hastaneleri) ile Toptan Veteriner Tıbbi Ürün Temin Eden Hayvancılık İşletmelerinin İzin ve Denetimleri Talimatına ek olarak bu Genelge' de konu ile ilgili belirtilen hükümler

yerine getirilmelidir. İşletme veteriner hekimleri uyguladıkları aşılama ları her ayın ilk haftasında Bakanlık İl/İlçe Müdürlüklerine bildirmelidir. **Aşı üretimi yapan enstitü müdürlükleri işletme veteriner hekimi bulunduran ve yukarıdaki ilgili mevzuat kapsamında izin alan işletmeler dışında hiçbir hayvancılık işletmesine aşı satışı yapmayacaktır.**

9. Hayvancılık işletmelerinde görev yapan veteriner hekimler, programlı aşı uygulamalarını süresi içerisinde yapabilmesi kapsamında, tedarik edeceği aşıları aşı üretimi yapan enstitü müdürlüklerinden temin edebilmeleri için İl Müdürlüğünden alacağı resmî yazı ile ilgili enstitü müdürlüğüne başvuruyu yaparak aşığı tedarik edebilir. Aşılar söz konusu aşının miktarı kadar o ilin aşılama programından düşülerek ilgili İl Müdürlüğüne gönderilir.
10. Serbest veteriner hekim, yetkilendirilmiş veteriner hekim, işletme veteriner hekimleri ya da resmî veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri/teknisyenleri tarafından yapılan aşılama lar uygulamadan sonraki **10 gün** içerisinde kayıt edilmelidir. Uygulanan aşıların sisteme kaydının zamanında yapılması ve aşı kayıtlarında girilen verilerin tanzim edilen Hayvanların Tanımlanması ile Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzu üzerinde yer alan bilgiler ile uyumlu olması uygulayıcıların sorumluluğunda olup, kayıtlarda azami itina gösterilmelidir. Özellikle hayvan hareketlerinin yoğun olduğu dönemler öncesi aşılama kayıtlarının yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.
11. Yapılan çalışmalarda aşılama sonrası hayvanlarda oluşabilen anaflaktik şok vakalarında epinefrine (adrenalin) kullanımı olumlu sonuçlar vermiştir. Bu kapsamda tüm anaflaktik şok vakalarında zaman kaybetmeden epinefrine (adrenalin) uygulanması gerekmektedir. İhbarı zorunlu hastalıklara karşı yapılan aşılama larında, aşılama esnasında ya da sonrasında oluşabilecek alerjik reaksiyonlarda kullanılmak üzere gerekli ilaçlar İl Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmeleri tarafından temin edilerek aşılama ekiplerine teslim edilecektir. Adrenalin %0,1 (1/1000)'lik çözeltiden 45 kg canlı ağırlığa 1 ml İntramuscular, subcutan uygulanır. İntravenöz adrenalin enjeksiyonunun ise yukarıda belirtilen dozun 10 misli sulandırılarak 5-6 dakikada çok yavaş olarak verilmesi gerekir. İntramuscular uygulamanın mümkünse aşı enjeksiyonun yapıldığı alana (Enjeksiyon yerinde herhangi bir ödem oluşmamişsa) yapılması uygundur.
12. Veteriner Bilgi Sistemi aşı giriş sayfasında yeni düzenlemeler yapılarak Aşı Takip Sisteminin sistem gereklilikleri eklenmiş olup, Veteriner Bilgi Sistemi'nden girilen aşıların Aşı Takip Sistemine, Aşı Takip Sisteminden girilen aşıların da Veteriner Bilgi Sistemi'ne aktarımı sağlanmıştır. **Bu çerçevede, İl/İlçe Müdürlüklerimizce program çerçevesinde uygulanan aşıların ve hastalık teşhisi amacı ile uygulanan biyolojik ürünlerin Veteriner Bilgi Sistemi'ne kaydedilmesine devam edilecek, program dışında kalan ve özel talep doğrultusunda yapılan aşıların ise Aşı Takip Sistemine kaydedilmesi sağlanacaktır. Serbest veteriner hekimler ve işletme veteriner hekimlerince yapılan tüm aşılar (ihbarı mecburi hastalıklara karşı yapılan aşılar dahil) Aşı Takip Sistemi üzerinden kaydedilecektir. Serbest veteriner hekimler ve işletme veteriner hekimlerince Aşı Takip Sistemi üzerinden kaydedilen aşıların Veteriner Bilgi Sistemi'ne geçmesi için kullanıcılara Serbest Veteriner Hekim veya İşletme Veteriner Hekimi rolü verilecektir. Veteriner Bilgi Sistemi'nde rol tanımlaması olmayan kullanıcıların Aşı Takip Sisteminden girmiş olduğu aşılar Veteriner Bilgi Sistemi'ne geçmeyecektir.**
13. Bakanlıkça programlanan aşılama lar, İl Müdürlüğü ile bölge veteriner hekimleri odası arasında yapılacak protokol çerçevesinde serbest veteriner hekimler tarafından yapılabilecektir.
14. Bakanlığın programlı aşılama ları için Veteriner Hekim Odaları ile yapılan protokol çerçevesinde Serbest Veteriner Hekimler tarafından yapılacak aşı uygulama ücreti; aşı, araç, benzin, sarf malzemesi ve benzeri tüm giderler dikkate alınarak İl Müdürlüğüne belirlenir. İl müdürlüğü tarafından belirlenen uygulama ücreti dışında yetiştiriciden herhangi bir ek ücret talep edilemez.

15. Aşılama programı onaylanan Veteriner Hekim Odaları program dâhilindeki yerleşim birimlerinde bulunan tüm büyükbaş/küçükbaş hayvanları aşılacaktır. Aşılama sonrasında Hayvanların Tanımlanması ile Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzu tanzim edilecek olup, Aşı Takip Sistemi üzerinden sisteme kaydı gerçekleştirilecektir. Gerekliğinde aşının etkinliğini kontrol etmek amacıyla test ve analiz için aşılanan hayvanlardan kan alınıp ilgili enstitü müdürlüğüne bağışıklık kontrolü yaptırılır.
16. Bakanlığın belirlediği program haricinde serbest veteriner hekimler tarafından yapılan ve Aşı Takip Sistemi üzerinden sisteme kaydı gerçekleştirilecek aşılar için Hayvanların Tanımlanması ile Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Ücreti Makbuzu tanzim edilmeyecektir.
17. Genelge ekindeki İllere Göre Mücadele Programında yer alan ilçe bazlı aşılama programları Veteriner Bilgi Sistemi'nde yer alan Aşılama →Aşı Programı→Aşı Programı-Ekle ekranından tekide mahal bırakılmadan Programın yayımı tarihinden en geç 15 gün içerisinde kaydedilecektir. **Kayıtlar yapıldıktan sonra Genel Müdürlüğün bilgisi dışında girilen program değiştirilmeyecektir.**
18. Aşılama dönemlerinde uygulanan aşılar ile hastalık teşhisi amacı ile uygulanan tüberkülin ve mallein gibi test antijeni niteliğindeki biyolojik ürünlerin (hastalık tarama faaliyetleri dahil olmak üzere), Veteriner Bilgi Sistemi'nde yer alan Aşılama →Güncel Aşı Bilgisi→Aşı Bilgisi-Ekle ekranından günün sonunda veya bir gün sonra kaydedilecek, aynı ekranda yer alan raporlama kısmından il/ilçe müdürlükleri ve Genel Müdürlük tarafından takip edilecektir. Kampanya aşılama programlarının Veteriner Hekim Odalarına devredildiği durumlarda veya serbest veteriner hekimler tarafından protokol harici uygulanan Bakanlığımız programı kapsamındaki aşılamalarda, aşılama çalışmalarına katılan serbest veteriner hekimler günlük yaptıkları aşıları İl/İlçe Müdürlüğüne bildirecek, İl/İlçe Müdürlüğü personeli de güncel aşı bilgisi ekranından girişleri yapacaktır. **Güncel Aşı Bilgisi ekranına girilen kayıtların saha çalışmalarındaki veriler ve "Aşı Ekle" ekranında kaydedilen veriler ile uyumlu olmasına özen gösterilecektir.**
19. Aşılama Kampanyaları öncesi paydaşlara bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışması yapılacaktır. Kampanyalarla ilgili olarak hazırlanan ve İl Müdürlüklerine gönderilen hastalıklara karşı uygulanan aşılamaı özendirici afiş, liflet, broşürlerin yetiştiriciye ulaştırılması, Radyo ve TV spotlarının kampanya dönemlerinde Radyo ve Televizyonlarda yayımlanması sağlanacaktır.
20. Türkiye Jokey Kulübü'nün hastanesinin olmadığı illerde, soy kütüğüne kayıtlı Safkan Arap ve İngiliz Atlarına Equine Influenza Virus, Equine Herpes Virus (EHV 1-4), Batı Nil Virus ve Tetanoz hastalıklarına karşı yapılacak aşılama Bakanlığımız ve Türkiye Jokey Kulübü'nün iş birliğinde İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerince gerçekleştirilecektir. İhtiyaç duyulacak aşılar Türkiye Jokey Kulübü tarafından temin edilecektir.
21. Bakanlığımız programlı aşılamaı kapsamında oluşan aşı zayıflarının döner sermaye işletmesince karşılanabilmesi için 20.06.2018 tarih ve E.1839697 sayılı Destek Hizmetleri Daire Başkanlığının yazısı doğrultusunda işlem tesis edilecektir. Aşı zayıflarının döner sermaye işletmesince karşılanabilmesi için uygulama esnasında oluşması gerekir. Bunun dışında personele teslim edilen aşının eksik tatbik edilmesi, kaybolması ve personelin ihmal ve suistimali sonucu oluşan kayıp durumları aşı zayıflarının döner sermaye işletmesince karşılanmayacaktır. Uygulama esnasında oluşan aşı zayıflarları ile ilgili olarak, aşılamaı döner sermaye işletmesi ambarlarından yazılı veya zimmet karşılığı teslim edilmesi ve Bakanlığımız Döner Sermaye İşletmeleri Uygulama Yönetmeliğinin 30 uncu maddesi gereğince kurulan ambar sayım komisyonunda aşı mevcudunun tespitinde Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğünde görevli üye personelin yer alması gerekmektedir. Ayrıca uygulama esnasındaki aşı kayıplarının ilgili Yönetmeliğinin 44 ve 46'ncı maddelerine göre terkin edilmesi ve kayıtlardan çıkarılması için gerekli teknik raporların Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğünce

oluşturulacak komisyonca hazırlanarak döner sermaye işletmesine iletilmesi gerekmektedir.

22. Bakanlığımızca ücretsiz olarak uygulanan programlı aşılamalarda muhafaza ve taşıma şartlarından kaynaklı olanlar dâhil aşı zayıflığının asgari düzeyde tutulmasına yönelik olarak uygulayıcı personelin uyarılması, uygulama esnasında oluşması muhtemel zayıflık hariç olmak üzere, personele teslim edilen aşının, eksik tatbik edilmesi, kaybolması ve personelin ihmali ve suistimali sonucu oluşan kayıp durumlarında ilgililer hakkında gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

C- DENETİM VE KONTROL

1. Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesine uygun olduğu belirlenen süt çiftlikleri, ilgili Genelge kapsamında Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü tarafından yılda en az 2 (iki) kez denetlenecektir.
2. Kuluçkahane ve damızlık kanatlı işletmeleri ile ilgili çalışmalar Kuluçkahane ve Damızlık Kanatlı İşletmeleri Yönetmeliği ile Uygulama Talimatı hükümlerine göre yürütülecektir. Damızlık Kanatlı İşletmelerinin sağlık kontrollerinde faal kümes adedi dikkate alınacaktır.
3. Kanatlı hayvan bulunduran işletmeler, "Ticari Etlik ve Yumurtacı Kanatlı İşletmelerinin Biyogüvenlik Talimatı" kapsamında, ticari işletme olarak ele alınacak ve bu Talimata göre denetlenecektir.
4. Biyogüvenlik Talimatı kapsamında İl Müdürlükleri programa aldıkları ve denetledikleri kümes sayılarını her yıl Kanatlı İşletmeleri Faaliyet Raporu (EK-11) kullanılarak temmuz ve ocak aylarının 20'sine kadar faaliyetlerini iki dönem halinde Genel Müdürlüğe üst yazı ile bildireceklerdir.
5. "İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian İnfluenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat" kapsamında kuluçkahaneler, damızlık kanatlı işletmeleri, ticari yumurtacı işletmeler, ticari etlik işletmeler, yem işletmeleri, kanatlı kesimhaneleri ve sulak alanlar için istenen ve ilgili Talimatın ekinde yer alan tablolar her yıl 15 Ocak tarihine kadar excel ortamında öncelikle mucadele@tarimorman.gov.tr adresine, yazılı olarak ise Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
6. "İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian İnfluenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat" kapsamında yapılan pasif surveye ait sonuçlar temmuz ayının ilk haftası ile aralık ayının son haftası Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
7. Arı hastalıkları yönünden il genelinde bulunan arı işletmelerinin en az %10'u (Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi ile belirlenecektir) ihbarı mecburi arı hastalıkları yönünden ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere yılda en az iki kez denetlenecektir. Denetimi yapılan arı işletmeleri ile ilgili sonuçlar "Arı İşletmeleri Faaliyet Raporunda" (EK-9) yer alan form kullanılarak temmuz ve ocak aylarının 20' sine kadar Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
8. Temel petek üretim izni bulunan yerlerden özellikle üretim sezonu dönemlerinde (Şubat, mart, nisan, mayıs ve haziran) yılda en az iki kez denetlenerek Amerikan Yavru Çürüklüğü Hastalığına karşı gerekli numuneler alınacaktır. Alınan numunelerde hastalık tespiti halinde ilgili mevzuata göre işlemler yapılacaktır. Temel petek üretim yerlerinden alınan numune sonuçları ve yapılan işlemleri gösteren "Temel Petek Üretim Yerleri Faaliyet Raporu" (EK-10) her yılın temmuz ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.

Ç- EĞİTİM, YAYIM VE BİLGİLENDİRME

1. Bu Genelge'nin yayınlanmasından itibaren 15 gün içerisinde İl Müdürlüklerince; resmî veteriner hekimlere, serbest veteriner hekimlere, belediye ve özel kesimhane veteriner hekimlerine Genelge ile ilgili eğitim çalışması yapılacaktır. Yapılan eğitime ait tutanak ve katılımcı listeleri muhafaza edilecektir.

2. Hayvan sağlığı hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülmesini sağlamak için mevzuat ve uygulamalar konusunda İl Müdürlükleri tarafından, hayvan satış yeri yetkililerine, hayvan yetiştiricileri, kasap, celep ve hayvan taşımacılığı ile uğraşan kişilere yönelik eğitim çalışması yapılacaktır.
3. Jandarma ve Emniyet Teşkilatları ile ilgili diğer kuruluşlara belgesiz ve kaçak hayvan hareketleri konusunda eğitim verilecek, söz konusu kurum ve kuruluşlarla iş birliği ve gerekli koordinasyon sağlanacaktır.
4. Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı ve Karantina Daire Başkanlığı ile Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüklerince verilecek eğitimler Personel Eğitim Sisteminde her yıl yayınlanmaktadır.
5. Genel Müdürlüğümüzce hazırlanarak İl/İlçe Müdürlüklerimize yayım amaçlı gönderilen TV ve radyo spotlarının, afiş, broşür ve lifletlerin hedef kitleye ulaşmasında azami gayret sarf edilecektir. Eğitim ve yayım çalışmalarında görsel ve yazılı basından azami ölçüde yararlanılacaktır.
6. Bal arılarının zirai mücadele ilaçlarından en az etkilenmesini sağlamak amacıyla Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su rnleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlükleri, Bitkisel retim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüklerinden alacakları bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele dönemlerine ait bilgileri illerinde konaklayan arıcılara aktaracaklardır.
7. Kanatlı işletmelerinde yapılacak kontrollerle ilgili olarak kümes işletmecilerine ve kmesten sorumlu veteriner hekimlere yönelik eğitim çalışmaları yapılacaktır.
8. Sığır cinsi, koyun ve keçi türü, tek tırnaklı hayvanlar ile göçer hayvanların tanımlanması ve nakilleri hakkında yönetmelikler ile kedi ve köpeklerin kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasına dair yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına yönelik olarak hayvan sahipleri, kasaplar, celepler, hayvan nakli ile uğraşan kişiler, kesimhane sahipleri, hayvan satış yeri yetkilileri ve ilgili tüm diğer Őahıslara eğitim verilecek, görsel ve yazılı basın yoluyla gerekli duyurular yapılarak konu ile ilgili olarak afiş, broşür, liflet ve yetiştirici mektupları hazırlanıp yetiştiricilere ulaştırılacaktır. Özellikle doğum, ölüm, kesim ile işletmeye giren ve çıkan hayvanlara ilişkin bilgilerin zamanında bildirim konusunda yetiştiricilere eğitim verilecek, söz konusu bildirimleri yapmadıkları takdirde cezai müeyyide uygulanacağı yazılı olarak bildirilecek, konu ile ilgili afiş ve broşür bastırılacaktır.
9. TÜRKVET, PETVET, Veteriner Bilgi Sistemi, VELBİS, Şap-NTS ve Kanatlı Bilgi Sisteminin kullanılmasına yönelik; veteriner hekim odalarına, serbest veteriner hekimlere, birliklere, Şifre tahsis edilen işletmelere, kesimhane ve hayvan satış yeri yetkililerine eğitim verilecektir.
10. Enstitü Müdürlükleri tarafından eğitim ihtiyacı duyulan konularda enstitü personelinin diğer enstitü müdürlüklerine geçici görevlendirmesi yapılabilir.

D- VETERİNER HİZMETLERİ

1. Veteriner Hekimlerin açmış oldukları muayenehane, poliklinikler, hayvan hastaneleri ile ev hayvanı üretim, satış, eğitim ve barınma yerlerine ait bilgiler, İl Müdürlükleri tarafından Veteriner Bilgi Sistemi'ne işlenecektir. Söz konusu faaliyetlerle ilgili bilgiler gerek Bakanlığımızca yürütülecek faaliyetlerin planlanmasında gerekse de vatandaşlarımızın taleplerinin cevaplanmasında kullanıldığından veri tabanında sürekli olarak güncel bilgiler bulunması gerekmektedir. Veteriner Bilgi Sistemi bilgileri güncel olmayan İl Müdürlükleri en kısa sürede bu faaliyet alanlarıyla ilgili bilgilerini güncellemeleri gerekmektedir.
2. Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği gereği kliniklerde en fazla üç veteriner hekim, polikliniklerde ise en az dört veteriner hekim, Hayvan Hastaneleri Yönetmeliği gereği hayvan hastanelerinde en az beş veteriner hekim çalışabildiğinden, Veteriner Bilgi Sistemi üzerinde toplam veteriner hekim sayısına sağlıklı olarak ulaşabilmek amacıyla Veteriner Bilgi Sistemi'ne "veteriner hekim sayısı" butonu ilave

- edilmiştir. Tüm İl Müdürlükleri bilgilerini bu çerçevede güncellemesi gerekmektedir.
3. Serbest veteriner hekimlere yönelik yapılan eğitimlerde düzenlenen "EĞİTİM FORMU" bundan böyle Genel Müdürlüğümüze gönderilmeyecek olup, İl Müdürlüğünde muhafaza edilecektir. Denetim formları takip eden yılın ocak ayı içerisinde Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
 4. Muayenehane, poliklinik ve hayvan hastanelerinin yılda en az bir kez denetlenmeleri, yapılan denetimlerde çalışma izin belgesi olmadan görev yapan veteriner hekim ve yardımcı sağlık personelinin tespiti halinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İl/İlçe teşkilatlarına ilgililerin bildirilmeleri, Yönetmelik ve Talimatlara aykırı hareket edenler hakkında ise yasal işlem tesis edilmesi gerekmektedir.
 5. Hayvan sağlığı hizmeti vermek isteyen Birlik, Vakıf, Dernek vb. kurum ve kuruluşlar, sahipli hayvanlara sağlık hizmeti vermek isteyen Belediyeler ile Veteriner Fakülteleri bünyesinde faaliyet gösteren hayvan hastanelerinin, Hayvan Hastaneleri Yönetmeliği hükümlerine göre ruhsat almaları gerekmektedir.
 6. 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine dayanarak, mevcut mevzuat hükümlerinin uygulanmasından sorumlu resmî veteriner hekimler, öncelikle hayvan hastalıklarına karşı planlanan mücadele hizmetleri ile hastalık ihbarlarının değerlendirilmesini yürütmekle görevlidir. Resmî veteriner hekimler 657 Sayılı Kanun'a tabi olmaları nedeniyle, belirlenen mesai saatleri içinde hizmet vermekle yükümlü olmakla birlikte Bakanlığımız İl/İlçe müdürlüğüne getirilen hayvanlar ile özellikle ruhsatlı veteriner hekim muayenehanesi veya polikliniği olmayan yerlerde acil vakalarda hayvanların teşhis ve tedavi hizmetlerini, kurum amirlerince verilecek görevlendirme ile yapabilirler.
 7. Bakanlıktan muayenehane, poliklinik, hayvan hastanesi ile ev hayvanı üretim, satış, barınma ve eğitim yerleri ruhsatı veya çalışma izni almış gerçek veya tüzel kişilerin tutacakları defterlerde, bir örneklik sağlanması amacıyla, söz konusu defterleri fiziksel ortamda tutmak isteyenler, veteriner hekim odalarından temin edeceklerdir.
 8. Ev hayvanlarının sağlıklı ortamlarda üretilmeleri, alınıp satılmaları, barındırılmaları ve eğitilmelerini temin etmek, hayvan hastalıklarının yayılmasını önlemek, hayvanlardan hayvanlara ve hayvanlardan insanlara geçen hastalıklara mâni olmak amacıyla, ev hayvanları üretim, satış, barınma ve eğitim yerleri etkin bir şekilde denetlenecektir.
 9. Ev hayvanlarına ilişkin Yönetmelik kapsamındaki iş yerlerinde, Bakanlığımızdan ruhsatlı muayenehane, poliklinik veya hayvan hastanelerinde çalışan veteriner hekimler çalışacaktır. İşyerlerinde çalışacak veteriner hekimlerin sözleşmeleri Veteriner Hekimler Odaların bilgisi dâhilinde yapılacak ve ilgili Veteriner Hekimler Odası tarafından onaylanacaktır. Veteriner hekimlerin çalışma saatleri ve alacakları ücretler ile bir veteriner hekimin kaç işyerine bakacağı Türk Veteriner Hekimleri Birliği tarafından Bölge Veteriner Hekimler Odalarına bildirilmiştir. Sözleşmelerde, veteriner hekimlerin işyerinde bulunacakları gün ve çalışma saatleri belirtilmiş olacak ve denetimlerde, veteriner hekimlerin belirtilen gün ve saatlere uyup uymadıklarına dikkat edilecektir.
 10. Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliğinin 15'inci maddesine göre, Laboratuvarlar Bakanlıkça belirlenecek teşhiste metot birliği esaslarına ve metotların standartlarına uymakla yükümlüdür. Bakanlığımız Bilim Kurulunca yapılan çalışmalar sonucunda "Teşhiste Metot Birliği Kitabı" oluşturulmuştur. Kitapta, metoda ait Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) ve her metot için hangi güvenlik seviyesinde çalışılacağı belirlenmiştir. Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları tarafından yapılacak teşhislerde, Teşhiste Metot Birliği Kitabında yazan metotlar kullanılacak olup, metot için belirlenmiş güvenlik seviyesi kriterlerine uyulması gerekmektedir. Bakanlığın bilgisi dışında yeni bir metot kullanılmayacak olup, yeni metot talep edilmesi halinde, söz konusu metoda ait "SOP" Genel Müdürlüğe gönderilecek ve Bilim Kurulu kabulünden sonra metodun kullanılmasına başlanacaktır.
 11. Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği doğrultusunda Ulusal Referans Laboratuvarları, ihbarı mecburi olarak belirlenen hastalıklara ilişkin resmî ve özel laboratuvarlarca yapılan teşhiste pozitif bulunan olguların doğrulama teşhisini yapmak,

teyit amacıyla gelen bu numunelerde pozitiflik bulunması halinde; hastalık ihbarı mecburi hayvan hastalıklarından ise sonucu gecikmeksizin yetkili otoriteye ve gönderen birime bildirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda Enstitü Müdürlüklerince ihbarı mecburi hastalıklara ilişkin pozitif teşhis edilen numunelerin ilgili Yönetmelik doğrultusunda her hastalık için belirlenen Ulusal Referans Laboratuvarına gönderilmesi hususu aksatılmadan yerine getirilmelidir.

12. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde İl Müdürlükleri, bölgelerinde kuruluş veya çalışma izni almamış deney hayvanı üretici, kullanıcı, araştırma yetkili veya tedarikçi kuruluşlarla irtibat kurarak izin almaları konusunda uyaracaktır. Uyarıya rağmen izin için başvuru yapmayan kuruluşlar hakkında yasal işlem yapılacaktır.
13. Sığır, koyun, keçi vb. gibi çiftlik hayvanları ya da diğer omurgalı hayvanların da deneysel veya diğer bilimsel amaçlar için kullanılması durumunda Yönetmelik kapsamında çalışma iznine tabi olup; Bakanlığımızdan izin almaları gerekmektedir. Çalışma izinsiz omurgalı hayvan araştırma/geliştirme ve benzeri isimli çiftliği/merkezi bulunan Üniversiteler/gerçek ve tüzel kişilikler, kurum/kuruluşlar, Bakanlığımızdan çalışma izni alması gerektiği konusunda uyarılması, uyarıya rağmen izin için başvuru yapmayanlar hakkında yasal işlem tesis edilmesi gerekmektedir.
14. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde Çalışma İzni almış kuruluşların çalışma izin geçerliliği verilmiş tarihinden itibaren 10 yıl olup, süresi bitmeye yakın kuruluşların İl Müdürlüklerince uyarılması ve yapılan başvuruların da süresi içinde tamamlanması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.
15. Çalışma izni verilmiş deney hayvanı kuruluşlarının denetimleri yılda en az bir kez bölge enstitü müdürlüğü ile İl Müdürlüklerinden oluşturulan veteriner hekimler tarafından denetlenecektir.
16. Deney hayvanı üretici/araştırma yetkili, kullanıcı ve tedarikçi kuruluşların bir önceki yıla ait istatistik verileri İl Müdürlüklerince Yönetmelik ekindeki formlara uygun olarak toplanacak, İl Müdürlüklerince toplanan bu bilgiler en geç ocak ayı sonuna kadar elektronik ortamda vetlab@tarimorman.gov.tr adresine e-posta ile takiben de yazılı teyitleri Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
17. **Proje bazlı izin verme yetkisi deney hayvanları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasıyla İl Müdürlüklerinde devredilmiştir. Projenin birden fazla ili kapsayan bir araştırma olması halinde, araştırmacı araştırmacının yapılacağı illerden birine başvuracak, o İl Müdürlüğü başvuranın gönderdiği bilgilerle birlikte diğer İl Müdürlüklerinden yazılı görüş alacak, tüm İl Müdürlükleri uygun görüş vermesi halinde, izin başvuru yapılan İl Müdürlüğünce verilecektir.**
18. İl Müdürlükleri ilin bağlı olduğu enstitü müdürlükleri (**EK-4**) ile koordineli olarak yapılacak program dâhilinde yılda en az bir kez Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarlarını denetleyeceklerdir.
19. Bakanlığımızdan izin alan enstitüler ile diğer gerçek ve tüzel kişiler üçer aylık periyotlar halinde mart, haziran, eylül ve aralık aylarının sonunda o döneme ait teşhis faaliyetlerini Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği ekindeki forma doldurarak elektronik ortamda vetlab@tarimorman.gov.tr adresine e-posta ile takiben de yazılı teyitlerini Genel Müdürlüğe göndermeleri gerekmektedir. Özel laboratuvarlar bu bilgileri İl Müdürlükleri vasıtasıyla göndereceklerdir.
20. Veteriner Biyolojik Numunelerin Alınması, Nakledilmesi, İthalatı, İhracatı ve Laboratuvar Şartlarına Dair Yönetmelik Ek-1 ve Ek-8 inde isimleri yazılı veteriner biyolojik numunelerin nakilleri için Genel Müdürlükten izin alınması gerekmektedir. Yönetmelik kapsamı dışındaki veteriner biyolojik numuneler (patojen bakteri, virüs, mantar, parazit, toksin ihtiva ettiği bilinen veya şüpheli örnekleri vb.) için de aynı şekilde Genel Müdürlükten izin alınacaktır. Enstitü Müdürlüklerinden veteriner biyolojik numune talep edilmesi halinde ilgili enstitü müdürlüğü talep hakkındaki görüşü Genel Müdürlüğe bildirir.

21. Enstitü Müdürlükleri bünyesinde bulunan veteriner biyolojik numunelerin envanterini 2023 yılı içerisinde Genel Müdürlüğe bildirecektir. Bakanlıkça açılacak veri tabanına envanter bilgileri girilecektir.

E-HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜN NAKİLLERİNDE TEMİZLİK VE DEZENFEKSİYON UYGULAMASI İLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. Temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri İl/İlçe Müdürlüklerinde resmî veteriner hekim gözetiminde yapılabileceği gibi Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik kapsamında özelleştirme yapılabilecektir.
2. Temizlik işlemi için tazyikli su sistemlerinin kurulması ve gerektiğinde belediye itfaiye teşkilatlarının temizlik ve dezenfeksiyon çalışmalarına katılması amacıyla belediye ve borsa yetkilileri ile iş birliği ve koordinasyon sağlanacaktır.
3. İller arası hayvan ve hayvansal ürün nakillerinde temizlik ve dezenfeksiyon işleminden sonra dezenfeksiyon belgesi TÜRKVET kayıt sistemi üzerinden düzenlenecek, sistemin çalışmaması ve dezenfeksiyon belgesinin kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlanarak matbu dezenfeksiyon belgesi düzenlenecektir. Düzenlenen dezenfeksiyon belgesi veteriner sağlık raporuna eklenerek nakil aracı sürücüsüne teslim edilecektir.
4. Sistemden alınmadığı durumlarda ve sorumlu veteriner hekim istihdam edilen işletmelerden çıkan araçlar için düzenlenecek dezenfeksiyon belgesi, İl Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi tarafından dip koçanlı, cilt ve seri numaralı olarak bastırılacaktır. Yazıcıdan çıktı alınabilmesi için, talep edilmesi durumunda koçan haline getirilmeden bastırılarak ilgili firmaya Döner Sermaye ücretleri koçan bedeli karşılığında verilebilecektir. Veteriner hekim tarafından 1 (bir) asıl ve 1 (bir) suret olarak doldurulacak, aslı yetiştiricilere verilecek, sureti ise düzenleyenlerce muhafaza edilecektir.
5. Sorumlu veteriner hekim istihdam eden işletmelerden çıkan araçlar için düzenlenen dezenfeksiyon belgesine itibar edilecek, belirli aralıklarla dezenfeksiyon işlemlerinin yapılıp yapılmadığı kontrol edilecektir. Kontrol sonuçları tutanak altına alınarak dosyasında muhafaza edilecektir.
6. İhbarı mecburi hastalık nedeniyle hayvanları zorunlu kesime sevk eden İl/İlçe Müdürlüğü, kesimhanenin bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü ve hayvanların gideceği kesimhaneye bilgi verecek, kesimhanede görevli resmî veteriner hekim söz konusu kesime müşahede edecek, her türlü sağlık ve hijyen tedbirlerini alacak/aldıracak ve nakil aracının kesimhaneden çıkmadan önce temizlik ve dezenfeksiyonunun yapılmasını sağlayacaktır.
7. Nakil araçlarının temizlik ve dezenfeksiyonu için İl Müdürlükleri tarafından döner sermaye ücretleri kapsamında alınan dezenfeksiyon ücretlerinin dezenfeksiyon sistemlerinin kurulumu, bakımı ve tamiri ile dezenfektan madde alımında kullanılması sağlanacaktır.

F-YURT İÇİ VETERİNER SAĞLIK RAPORLARININ DÜZENLENMESİ İLE İLGİLİ HUSUSLAR

Hayvan hastalıkları ile mücadelede hayvan hareketlerinin kontrolü büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, canlı hayvan sevklerinde veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce resmî veteriner hekimlerce hayvanların sağlık yönünden muayene ve kontrolleri yapılarak sadece sağlıklı hayvanların sevklerine müsaade edilecektir. Sığır cinsi hayvanların kulak küpeleri ve pasaportları ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpeleri ve nakil belgeleri, tek tırnaklı hayvanların mikroçip numaraları ve kimlik belgeleri kontrol edilecek, hayvanların veri tabanındaki bilgileriyle uyum gösterip göstermediğine bakılacaktır. Sevklerde bulunması zorunlu olan aşı kayıtları kayıt sistemlerinden kontrol edilecek, aşı kaydı uygun olmayan hayvanlar kesinlikle sevk

edilmeyecektir. Çıkış ve varış işletmesinin bulunduğu il, ilçe, köy veya mahallede hastalık nedeniyle kordon ve karantina tedbiri bulunup bulunmadığı gerek sistemden gerekse sistemin çalışmadığı durumlarda varış işletmesinin bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğünden kontrol edilecektir. Nakil araçlarının mutlaka temizlik ve dezenfeksiyonu yapıldıktan sonra dezenfeksiyon belgesi düzenlenecektir.

Başka illere sevk edilen ancak bildirim süresi içerisinde beyan edilen işletmelere gelmeyen hayvanlar hakkında işletmenin bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından idari işlem yapılması için, hayvanların çıkış işletmesinin bağlı bulunduğu İl Müdürlüğüne durum resmî yazı ile bildirilecektir.

1. Muayene yeri ve zamanı

- 1.1. Sevk edilecek hayvan ve hayvansal ürünlerin muayene ve kontrolü resmî veteriner hekim tarafından yapılacaktır. Muayene ve kontroller İl/İlçe Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu tarafından tespit edilen muayene yerlerinde yapılacaktır. Muayene ve kontrol yerlerinin düzenlenmesinden İl/İlçe Müdürlükleri sorumlu olacaktır.
- 1.2. Hayvan ve hayvansal ürün sevklerinin daha sağlıklı yapılması için muayene ve kontrollerin her yılın başında toplanan Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu tarafından belirlenen saatler arasında ve komisyonca belirlenen yerlerde yapılması sağlanacak ve aksaklıklara meydan verilmeyecektir.
- 1.3. Hayvan sevklerinin mesai saatleri dışında veya resmî tatillerde yapılması halinde, bu kontrolleri gerçekleştiren personele, 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 35'inci maddesinin beşinci fıkrasına göre döner sermaye bütçesinden fazla çalışma ücreti ödenecektir.

2. Veteriner sağlık raporu düzenleme yetkisi

- 2.1. Veteriner sağlık raporları İl Müdür Yardımcılığı ve Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü görevini vekâleten yürüten resmî veteriner hekimler ile bu şubede görevli resmî veteriner hekimler tarafından; İlçe Müdürlüğü görevini vekâleten yürüten resmî veteriner hekimler ile İlçe Müdürlüklerinde görevli resmî veteriner hekimler tarafından düzenlenecektir. **Bununla ilgili olarak 17 Aralık 2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine riayet edilecektir.**
- 2.2. İlçe müdürlüğünde resmî veteriner hekim olmadığı durumlarda; İl Müdürlüğü tarafından görevlendirilen resmî veteriner hekimlerce veteriner sağlık raporu düzenlenecektir.

3. Veteriner sağlık raporunun düzenlenmesi ile ilgili genel hükümler

- 3.1. Sevk raporlarına hayvan sahibinin adı, soyadı, T.C. kimlik numarası veya vergi numarası, açık adresi, (çıkış işletme numarası), telefon numarası, sevk edilen hayvan ve hayvansal ürünlerin nevi ve miktarı, gideceği yerin açık adresi (varış işletme numarası) yazılacak, nakil araçlarının plakaları ve araç sürücüsünün ismi ve T.C. kimlik numarası raporlarda belirtilecektir.
- 3.2. İl/İlçe Müdürlüklerince hayvan ve hayvansal ürünlerin hareketlerinin kontrolüne ilişkin tedbirler arttırılacak, yol kontrolleri konusunda kolluk kuvvetleri ile koordinasyon sağlanacak, belgesiz veya belgesindeki özelliklere uymayan hayvan veya hayvansal ürün nakleden şahıslar hakkında 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre yasal işlem yapılacaktır.
- 3.3. İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik'te belirtilen ihbarı mecburi hayvan hastalıklarından birine yakalandığı tespit edilen veya resmî veteriner hekiminin onayına istinaden zorunlu kesime sevk edilecek hayvanlar için düzenlenecek veteriner sağlık raporunun; taşıma (sevk) sebebi hanesine "kesim (zorunlu)" ibaresi,

Hayvanların Gideceği Yer ve Adresi hanesine ise "kesimhanenin açık adresi" yazılacak ve raporun alt bölümünde yer alan "5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Yem Kanununun 4. maddesinde belirtilen ihbarı mecburi hastalıklara ait tedbirler bulunmadığından ve yapılan klinik muayenelerinde sağlıklı bulduklarından" bölümü çizilerek iptal edilecektir. Resmî veteriner hekimin onayıyla zorunlu kesime sevk edilecek hayvanlarda aşı şartı aranmayacaktır.

- 3.4. Aynı tarihte, aynı şahıs veya firmaya ait birden fazla araçla aynı yere sevk edilecek hayvan ve hayvansal ürünler için tek veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Veteriner sağlık raporu, sığır cinsi hayvanların kulak küpe listesi ile koyun ve keçi türü hayvanların nakil belgesi fotokopi ile çoğaltılarak resmî veteriner hekim tarafından "Aslının Aynıdır" ibaresi konularak kaşe ile onaylanacak, onaylanan rapor fotokopileri, küpe listesi ve nakil belgesinin birer adedi hayvanları taşıyan nakil araçlarına verilecektir.
- 3.5. Tek araçla birden fazla yere sevk edilecek hayvansal ürünler, canlı balık ve balıkçılık ürünleri ile kuluçkahaneden çıkan ve birden fazla yere sevk edilecek kanatlı hayvanlar için gideceği yerler ve adresleri raporda belirtilmek suretiyle tek veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Veteriner sağlık raporu gideceği yer sayısı kadar fotokopi ile çoğaltılarak resmî veteriner hekim tarafından "Aslının Aynıdır" ibaresi konularak kaşe ile onaylanacak, gideceği her bir yer için çoğaltılan fotokopiler o yerlerdeki ilgililere, raporun aslı ise en son varılan yerdeki ilgiliye teslim edilecektir.
- 3.6. Aynı araçla farklı yerlere sevk edilecek sığır cinsi ve koyun-keçi türü hayvanlar ile tek tırnaklı hayvanlara ve develere her bir varış yeri için ayrı veteriner sağlık raporu düzenlenecektir.
- 3.7. Düzenlenen veteriner sağlık raporlarından ve dezenfeksiyon işlemlerinden Bakanlığımız tarafından belirlenen İl Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmeleri Birim Fiyat Listesi kapsamında ücret alınacaktır.

4. Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenmesi

- 4.1. Canlı hayvan ve hayvansal ürünler için veteriner sağlık raporları kayıt sistemi üzerinden düzenlenecektir.
- 4.2. Sistem üzerinden veteriner sağlık raporu düzenlenirken sisteme hologram etiket numarası yazılacaktır.
- 4.3. Sistemden alınan veteriner sağlık raporuna resmî/yetki verilen veteriner hekimin adı, soyadı ve memuriyet sicil numarası yazıldıktan sonra imzalanarak taklit ve/veya tahrif edilmesini önlemek amacıyla sisteme numarası yazılan hologram etiketi yapıştırılacaktır.
- 4.4. Düzenlenen veteriner sağlık raporu mutlaka imza karşılığı teslim edilecektir.

5. Veteriner sağlık raporunun matbu olarak düzenlenmesi

- 5.1. Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, öncelikle Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğüne ilgili raporun sistemden neden düzenlenemediği hakkında bilgi verilerek, bu durum tutanağa bağlandıktan sonra matbu veteriner sağlık raporları kullanılacaktır.
- 5.2. Düzenlenen matbu veteriner sağlık raporunun, eklerinin ve ilgili tutanağın fotokopisi en geç 72 saat içinde Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğüne resmî yazı ile gönderilecektir. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü tarafından matbu veteriner sağlık raporları incelenerek, tespit edilen uygunsuzluklar hakkında işlem yapılacaktır. Veteriner sağlık raporları incelenirken tarih, cilt, seri ve hologram numaralarının birbirini takip edip etmediği de kontrol edilecektir. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğünce incelenen ve uygunsuzluk tespit edilen matbu veteriner sağlık raporlarının listesi ve

yapılan işlemler her ayın ilk haftası **EK-37** tanzim edilerek Genel Müdürlüğümüze gönderilecektir.

- 5.3. Matbu olarak düzenlenen veteriner sağlık raporuna taklit veya tahrif edilmesinin önlemek amacıyla hologram etiketi yapıştırılacaktır.
- 5.4. Matbu veteriner sağlık raporu düzenlenmesi durumunda sevk edilen sığır cinsi hayvanlar, koyun ve keçi türü hayvanlar, diğer hayvan türleri, kanatlı hayvanlar ve hayvansal ürünler için veteriner sağlık raporları sistem üzerinden de mutlaka düzenlenecek ve çıktısı alınacaktır. Bu rapor sistem üzerinden düzenlenirken matbu veteriner sağlık raporuna yapıştırılan hologram etiketi numarası sisteme kaydedilecektir. Sonradan sistemden düzenlenen bu rapora ayrıca hologram etiketi yapıştırılmayacaktır.
- 5.5. Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemleri üzerinden düzenlenememesi durumunda hayvan ve hayvansal ürün nakillerinde, muayene ve kontrolden geçirilerek nakli uygun görülen hayvan ve hayvansal ürün için görevli resmî veteriner hekim tarafından Bakanlıkça bastırılıp dağıtılan soğuk damgalı ve kendinden karbonlu Yurtiçi Hayvan Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu, Yurtiçi Hayvansal Ürün Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu ve Yurtiçi Kanatlı Hayvan Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu düzenlenecektir.
- 5.6. Düzenlenen veteriner sağlık raporu mutlaka imza karşılığı teslim edilecektir.

6. **Sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanların sevkî**

Küpelenmemiş ve kayıt altına alınmamış hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmeyecektir. Düzenlenen veteriner sağlık raporu ekinde bu hayvanlara ait sığır cinsi hayvan pasaportu ile koyun ve keçi türü hayvanlara ait nakil belgesi nakil esnasında hayvanların beraberinde bulundurulacaktır. Kulak küpe numaraları veteriner sağlık raporuna yazılacak veya gereği durumunda imzalı ve mühürlü şekilde başka bir kâğıda listelenerek bu rapora eklenecektir. Söz konusu listenin bir sureti de birimde kalacak veteriner sağlık raporuna eklenerek muhafaza edilecektir.

7. **Arı sevkleri**

- 7.1. Arıların nakillerinde veteriner sağlık raporu düzenleyen resmî veteriner hekimlerce muayene ve kontroller yapılacak, uygun bulunmaları durumunda veteriner sağlık raporu düzenlenecektir.
- 7.2. Başka illere yapılacak arı sevklerinde, ekinde vize belgesinin yer aldığı veteriner sağlık raporu düzenlenirken veya vize belgesi onaylanırken işletme tescil belgesi sistem üzerinden kontrol edilecektir. Ayrıca işletme tescil belgesi istenmeyecektir.
- 7.3. Gezgin arıcıların aynı yıl içinde 31 Aralık tarihine kadar yapacakları iller arası hareketler için, ilk çıktıkları yerin bağlı olduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından arıların gerekli sağlık ve muayene kontrolleri yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporu ve "Arı Vize Belgesi" düzenlenecektir.
- 7.4. Arıların ilk çıktığı yerin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından arı vize belgesinin "Vize 1" kısmının tamamı veteriner sağlık raporuna uygun olarak doldurulup onaylanacak, "Vize 2, 3, 4, 5" kısımları ise boş bırakılacaktır.
- 7.5. Arıların, gittikleri yerdeki İl/İlçe Müdürlüklerinde görevli resmî veteriner hekim tarafından gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapılarak veteriner sağlık raporunun ekinde yer alan vize belgesinin ilgili bölümü doldurularak onaylanacak ve arılar bir sonraki yere sevk edilecek olup, yeni veteriner sağlık raporu düzenlenmeyecektir. Raporun ve vize belgesinin fotokopisi alınarak muhafaza edilecek, raporun aslı ile onaylanan vize belgesi arıcıya imza karşılığı teslim edilecektir.
- 7.6. Veteriner sağlık raporunun veya vize belgesinin kaybolması durumunda arıların son konakladıkları yerin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlükleri tarafından gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapılarak yeni veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Ayrıca yeniden arı vize belgesi düzenlenerek veteriner sağlık raporuna eklenecektir.

- 7.7. Arı sevkleri esnasında arılıkların güncellenerek aktif-pasif kovanların tespit edilmesi için konu ile ilgili tüm resmî veteriner hekimlere AKS'de yetki verilecek ve veteriner sağlık raporlarının ekine plaka listesi eklenecektir.
- 7.8. Kovan çoğaltma, oğul alma vb. durumlarda gezginci arıcıların konakladıkları ve kovanların fiilen bulunduğu yerin İl/İlçe Müdürlükleri tarafından yapılan tespitler sonucu gezginci arıcıya kovan plakası tahsisi yapılarak işletmesine kayıt edilmesi sağlanacaktır.
- 7.9. Yerli Hayvan İrk ve Hatlarının Tescili hakkında 2004/39 sayılı tebliğ çerçevesinde tescil edilen Kafkas Arı İrki; Artvin, Ardahan illerinin tamamı ile Kars ili Susuz ilçesinin Kiziroğlu, Küçükçatak ve Büyükçatak köyleri kapsamında gen merkezi olarak koruma altına alınmıştır. Başka illerden arı girişi yasak olan bu bölgelere arı sevkine izin verilmeyecektir.

8. Tek tırnaklı hayvan sevkleri

- 8.1. Tanımlanmamış tek tırnaklı hayvanların nakillerine izin verilmez.
- 8.2. **Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı yarış atlarının**, veteriner sağlık raporu aranmaksızın **pedigri/pasaport ile** iller arasında nakline müsaade edilir.
- 8.3. **Sportif amaçla yetiştirilen ancak Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı olmayan diğer atların, veteriner sağlık raporu aranmaksızın pedigri/pasaport/ bağlı bulunduğu federasyona kayıtlı olduğunu gösteren belge veya mahalli yarış otoritesinden alacağı belge ile** iller arasında nakline müsaade edilir. Söz konusu belgelerin nakil sırasında bulundurulması zorunludur.
- 8.4. 8.2 ve 8.3'te belirtilen tek tırnaklı hayvanlar hariç, il içi nakillerde **"tek tırnaklı hayvan kimlik belgesi"** ile iller arası nakillerde ise **"tek tırnaklı hayvan kimlik belgesi"**ne istinaden düzenlenen **"veteriner sağlık raporu"** bulundurulması zorunludur.
- 8.5. TR-1 illerine yapılacak sevkler **G Bölümü Madde 3'e** göre yapılacaktır.

9. Deve sevkleri

- 9.1. Yol güzergâhı üzerinde, hayvan ve araç plaka kontrolü amacıyla, çıkış ve varış işletmelerinin orta noktasında bulunan bir İl Müdürlüğü belirlenecektir.
- 9.2. Deve sahibinden; öncelikle vize işleminin yapılacağı İl Müdürlüğüne gideceği, burada resmî veteriner hekime vize işlemini yaptıracığı, varış işletmesine gitmeden önce söz konusu işletmenin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğüne giderek gerekli kontrolleri yaptıracığı yönünde taahhütname alınacaktır.
- 9.3. Alınan taahhütname, veteriner sağlık raporu ve varsa ekleri vize için belirlenen İl Müdürlüğü ile varış İl/İlçe Müdürlüğüne faks veya e-posta ile gönderilecektir. Sevk edilen develer ve ilgili belgelerin kontrolü belirlenen İl Müdürlüğü tarafından yapılarak veteriner sağlık raporu vize edilecektir. Varış işletmesinin bağlı olduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından, sevk işlemini yapan İl/İlçe Müdürlüğüne, develer ve aracın plaka kontrolleri ile vize işleminin yapıldığına dair faks veya e-posta ile bilgi verilecektir.
- 9.4. Nakledilecek devenin yaşı, cinsiyeti, donu ve varsa ayırt edici özel işaretleri veteriner sağlık raporuna yazılacak, ayrıca birimleri belirtilecektir.

10. Göçer hayvan sevkleri

- 10.1. Göçer hayvanların sevkleri Göçer Hayvanların Tanımlanması ve Nakilleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yapılacaktır.
- 10.2. İller tarafından, araçla veya yaya olarak hareket edecek göçer hayvanların takip edecekleri güzergâh ile göçer hayvan sevk kontrol noktaları diğer illerle koordinasyon sağlanarak il hayvan sağlık zabıtası komisyonu marifetiyle tespit edilecek ve her yılın en geç ocak ayı başında ilan edilerek TÜRKVET'e girilecektir. Güzergâhlarda herhangi bir değişiklik olmaması durumunda bir önceki yılın güzergâhları geçerli olacaktır. Göçer hayvan sevk güzergâhı il sistem sorumluları tarafından TÜRKVET'e İl/İlçe/köy/mahalle

olarak girilecektir. Göçer hayvan nakillerinde geçiş güzergâh noktaları TÜRKVET üzerinden seçilerek sistem üzerinde güzergâhın oluşturulması sağlanacaktır. Göçer hayvanların bu güzergâhı takip etmeleri zorunludur. Güzergâhta değişiklik olması durumunda bulunduğu yerin İl/İlçe Müdürlüğüne müracaat edilerek yeni veteriner sağlık raporu düzenlenecektir.

- 10.3. Göçer hayvan sevkleri il hayvan sağlık zabıtası komisyonu tarafından belirlenen güzergâh üzerinde ve düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl geçerli olan tek veteriner sağlık raporu ile yapılacaktır. Göçer hayvan sevklerinin yoğun olduğu illerde göçer hayvancılıkla uğraşan yetiştiricilere; hayvanlarını otlatmak üzere farklı illerdeki mera ve yaylaları kullanma ve hayvan sevklerinde uymaları gereken usul ve esaslara ilişkin eğitimler düzenlenecektir.
- 10.4. İl hayvan sağlık zabıtası komisyonu tarafından belirlenen güzergâh üzerinde bulunan ve aynı komisyon tarafından belirlenen göçer hayvan sevk kontrol noktalarında İl/İlçe Müdürlüğünde görevli resmî veteriner hekim tarafından veteriner sağlık raporu kontrolü, yeni doğan hayvanların tanımlanması ve TÜRKVET'e kaydı, aşılama ve muayene işlemleri gerçekleştirilecektir. Küpelenen hayvanların listesi veteriner sağlık raporuna eklenerek sevklerine izin verilecektir.
- 10.5. Göçer hayvan nakilleri dışındaki yaya sevklerde varış bildirim süresi çıkış tarihinden itibaren 180 gündür.

11. Domuz ve domuz karkas sevkleri

- 11.1. Domuz işletmeleri hayvan sağlığı, hayvan sayısı ve hayvan hareketleri yönünden denetlenecektir.
- 11.2. Domuzların il içindeki kesimhanelere sevkleri nakil beyannamesi ile kesimhaneden yapılacak domuz karkaslarının il içi sevkleri ise kesim raporu ile yapılacaktır. İller arası domuz sevklerinde, **Genel Müdürlükten izin alındıktan** ve gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporu düzenlenecektir.
- 11.3. Domuzların ve domuz karkaslarının sevk edildiği işletmeye gidip gitmediğinin kontrol edilmesi amacıyla hayvanların ve karkasların gideceği işletmenin bağlı bulunduğu İl Müdürlüğüne bilgi verilecektir.
- 11.4. Domuzların ve domuz karkaslarının sevk edildiği işletmenin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından işletmeye gelip gelmediği kontrol edilerek Genel Müdürlüğe bilgi verilecektir.

12. Deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan hayvanların sevkleri

- 12.1. Deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan hayvanların sevklerinin, hayvan refahı, hayvan ve insan sağlığına uygun şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınması sağlanacaktır.
- 12.2. Türe özgü nakil mevzuatı bulunmayan ve aynı zamanda deneysel veya diğer bilimsel amaçlar için kullanılmak üzere yurtiçinde yer değiştirecek omurgalı hayvanların nakilleri 13.12.2011 tarih ve 28141 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 6'ncı maddesi çerçevesinde yapılacaktır.
- 12.3. Ayrıca Trakya'ya yapılacak nakillerde bu Genelgenin "**G- HAYVAN SEVKLERİNE GETİRİLEN KISITLAMALAR**" başlığı altında yer alan kısıtlamalara uyulacaktır.

13. Hayvansal ürün sevkleri

- 13.1. Bakanlık tarafından ruhsatlandırılmış özel ve resmî kesimhanelerden il içi hayvansal ürünlerin sevklerinde resmî veteriner hekim tarafından "**Kesim Raporu**" TÜRKVET kayıt sistemi üzerinden düzenlenecektir. **Kesim raporunun kayıt sistemi üzerinden**

düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlandıktan sonra matbu kesim raporu kullanılacaktır.

- 13.2. Kesimhanede görevli resmî veteriner hekim tarafından başka illere yapılacak olan hayvansal ürün sevklerinde "Yurtiçi Hayvansal Ürün Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu" düzenlenecektir.
- 13.3. Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği kapsamında ambalajlanan ve etiketlenen kanatlı eti, kırmızı et, balıkçılık ürünleri ve diğer hayvansal ürün sevklerinde veteriner sağlık raporu aranmaz.
- 13.4. Deri, bağırsak, hayvansal gübre gibi hayvansal yan ürünlerin sevklerinde de veteriner sağlık raporu aranmaz.
- 13.5. İşlenmemiş salyangoz ve kurbağa sevklerinde nakil beyannamesine istinaden veteriner sağlık raporu düzenlenir.
- 13.6. Birincil üretim kapsamına giren ve doğal yapısında değişiklik olmayan süzme bal sevklerinde hammadde ambalajı üstünde işletmeye ait hammaddenin kaynağını işaret edecek TÜRKVET'ten alınan işletme numarası bulunmak şartıyla veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Kayıtlı ve onaylı işletmelerde paketlenip etiketlenmiş balların naklinde veteriner sağlık raporu düzenlenmeyecektir. Bal sevklerinde nakli yapanın toptancı olması halinde, balın nereden temin edildiğine dair belgelerin ibraz edilmesi şartı aranacak, ambalaj bozulmadan yukarıda belirtilen etiketleme şartlarını sağlayacaktır.

G- HAYVAN SEVKLERİNE GETİRİLEN KISITLAMALAR

1. Trakya'ya hayvan sevkleri

- 1.1. Trakya 25 Mayıs 2010 tarihinde "Şap Hastalığından Aşılı Arilik" statüsü kazanmış, 01 Mart 2021 tarihinden itibaren ise Koyun Keçi Vebası hastalığından korunmuş bölge ilan edilmiş olup; bu statülerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için Anadolu'dan Trakya'ya ilgili hastalıklara duyarlı canlı hayvan sevkleri "Şap Hastalığına Duyarlı Hayvanların Korunmuş Bölgelere Sevklerinde Uygulanacak Prensipler Genelgesi" (2020/06), "Koyun Keçi Vebası Hastalığından Korunmuş Bölge İlan Edilen Trakya'ya Yapılacak Küçükbaş Canlı Hayvan Sevkleri Genelgesi" (2021/04) ve 21.04.2021 tarih ve 1080702 sayılı yazı doğrultusunda yürütülmektedir. Bu kapsamda, İstanbul Avrupa yakasına Kurban Bayramı döneminde kurbanlık olarak sevk edilecek hayvanların, Kurban Bayramından 15 gün öncesinden başlayarak bayram sonuna kadar sevkleri yapılabilecek olup, bunun dışında Trakya illerine büyükbaş ve küçükbaş sevk işlemi yapılmayacaktır.
- 1.2. Trakya'ya hayvan sevklerinde görevlendirilecek resmî veteriner hekimlere, Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü tarafından sevk prosedürleri hakkında eğitim verilecektir.
- 1.3. Trakya'ya sevk prosedürlerini gerçekleştirecek resmî veteriner hekimlerin görevlendirildiğine dair Makam Olur'u İl Müdürlüğünce alınacak, ilgili veteriner hekimlere tebliğ edilecek ve alınan Olur İl Müdürlüğünde muhafaza edilecektir.
- 1.4. **Trakya'ya yapılacak deneysel ve diğer bilimsel amaçlı domuz sevklerinden önce Genel Müdürlükten izin alınacaktır.**

2. Çıkma kanatlı hayvan sevkleri

- 2.1. Çıkma kanatlı hayvanlar kesim amacıyla kesimhaneye, itlaf ve imhası için rendering tesisine sevk edilebilecek ya da ihracat amacıyla sevklerine izin verilecektir.
- 2.2. Çıkma kanatlı hayvanların kesimhaneye sevkinde, hayvan sahibi/firma tarafından ilgili kesimhanede kesileceğine dair onaylı belgenin ibraz edilmesinden sonra veteriner sağlık raporu düzenlenecek, aynı hayvan sahibi/firmanın daha sonraki bir tarihte yine çıkma kanatlı hayvanlarını kesimhaneye sevk talebinde ise; önceki sevkte çıkma kanatlı hayvanlarını kesimhanede kestirdiğine dair kesimhane tarafından düzenlenen belgenin

ibrazından sonra veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Bu belge birimde kalacak veteriner sağlık raporuna eklenecektir. Sevki yapan İl/İlçe Müdürlüğüne kesimhanenin bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü bilgilendirilecek, söz konusu çıkma kanatlı hayvanların kesilip kesilmediği bilgisi ise sevki yapan İl/İlçe Müdürlüğüne yazılı ya da elektronik olarak bildirilecektir.

2.3. Çıkma kanatlı hayvanların ihracat amacıyla yapılan sevklerinde, ihracat sağlık sertifikası düzenlenecek, eğer ihracat işlemi gümrükleme yerinde yapılacak ise buraya kadar veteriner sağlık raporu düzenlenecektir. Bir sonraki ihracat talebinde bir önceki ihracatın yapılıp yapılmadığına dair belgeler, sevki yapan İl/İlçe Müdürlüğüne yazılı ya da elektronik olarak bildirilecektir.

3. TR-1 İlleri (Ankara, Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli ve Tekirdağ) ile İstanbul İli Adalar İlçesine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevkleri

3.1. Diğer illerden TR-1 illerine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- 1. F Bölümü Madde 8.2 ve 8.3'te** belirtilen pedigri/pasaportlu atların sevklerinde aynı maddedeki hükümler geçerlidir.
- 2. F Bölümü Madde 8.4'te** belirtilen tek tırnaklılar için;
 - a. Sevklerinden önce hayvan hastalığı (Ruam) nedeniyle kısıtlama bulunmayan bir işletmede 30 gün süreyle karantinada tutulur.
 - b. Karantina süresi içerisinde hayvanlardan önce numune (kan serumu) alınarak analiz için Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitü Müdürlüğüne gönderilir, daha sonra hayvanlara mallein testi yapılır.
 - c. Mallein testi ve laboratuvar sonuçları menfi çıkan ve karantina süresinde herhangi bir klinik belirti göstermeyen hayvanlar için mikroçip numarası ve "Tek Tırnaklı Hayvan Kimlik Belgesi" kontrol edildikten sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir.

3.2. TR-1 illeri arasında yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- 1. F Bölümü Madde 8.2 ve 8.3'te** belirtilen pedigri/pasaportlu atların sevklerinde aynı maddedeki hükümler geçerlidir.
- 2. F Bölümü Madde 8.4'te** belirtilen tek tırnaklılar, ruam yönünden klinik muayeneden geçirildikten sonra sağlıklı olanlara veteriner sağlık raporu düzenlenir.

3.3. İstanbul ili Adalar ilçesine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- 1.** Adalar ilçesine sevk işleminden önce Genel Müdürlükten izin alınacaktır. İzin almadan veya veteriner sağlık raporu tanzim edilmeden Adalar ilçesine giriş yaptığı tespit edilen tek tırnaklılar, 30 gün süreyle karantinaya alınarak mallein tatbik edilir, müspet reaksiyon veren hayvanlar tazminatsız olarak itlaf edilir. Negatif olan hayvanlar ise mahrecine iade edilir.
- 2.** Genel Müdürlüğün izni dâhilinde sevk edilen tek tırnaklılar, diğer illerden TR-1 İllerine yapılacak sevk prosedürüne ek olarak varış işletmesinde 30 gün boyunca karantina altında tutulur ve bu hayvanlara varış işleminden en az 20 gün sonra tekrar mallein testi yapılır.

Ğ- İLLER ARASI HAYVAN SEVKLERİNDE AŞILAMA VE KARANTİNA İLE İLGİLİ HUSUSLAR

- 1.** Hayvan nakillerinde aranacak aşılarda ve bu aşılara ilişkin hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bu hususlara uyulur.
- 2.** Hayvanların doğrudan kesimhaneye veya ihracat amaçlı sevklerinde, hayvan nakillerinde aranacak aşılarda ve bu aşılara ilişkin hususlar ile cezalı olarak kaydedilen hayvanlardaki 30 günlük karantina şartı aranmaz.

3. Doğrudan kesimhaneye veya ihracat amaçlı sevk edilen ancak veteriner sağlık raporu geçerlilik süresi içerisinde varış işletmesine ulaşmayan hayvanlar hakkında idari işlem yapılmak üzere, varış işletmesinin bulunduğu il/ilçe müdürlüğünce çıkış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne resmî yazıyla bildirim yapılır. İhracat amaçlı sevk düzenlenmeden önce ihracat işletmesinin ihracat izni kontrol edilir, uygun olması durumunda veteriner sağlık raporu düzenlenir.
4. İhracatı gerçekleştiren il/ilçe müdürlüğü tarafından, ihraç edilen hayvanlara TÜRKVET'te ihraç kaydı girilir.
5. İhracat amaçlı sevk edilen hayvanlar, ihraç edilmemesi durumunda en yakın kesimhanede kesime sevk edilir. Kesilmek istenmeyip başka bir işletmeye sevk istenmesi durumunda, yürürlükteki hayvan nakillerinde aranacak aşular ve bu aşulara ilişkin hususlar sağlanmalıdır.

H- HAYVAN SATIŞ YERLERİNİN DENETİM VE KONTROLÜ

1. Hayvan satış yerlerinde dikkat edilecek hususlar

- 1.1. Resmî veteriner hekim kontrolünde sorumlu veteriner hekim tarafından, hayvan pazar ve borsaları ile hayvan toplama ve satış merkezi ve panayırlara satış amacıyla getirilen sığır cinsi hayvanların il içi hareketlerinde sığır cinsi hayvan pasaportu, koyun ve keçi türü hayvanların il içi hareketlerinde nakil belgesi, söz konusu hayvanların iller arası hareketlerinde ise veteriner sağlık raporları, hayvanlara ait kulak küpeleri ve veri tabanındaki kayıtları kontrol edilecektir. Ayrıca, hayvanların sağlık muayene ve kontrolleri yapılacak, sadece belgeleri tam olan ve sağlıklı hayvanların bu tür hayvan satış yerlerine girişlerine müsaade edilecektir.
- 1.2. **Hayvanların satılması durumunda sığır cinsi hayvan pasaportunun veya koyun-keçi nakil belgesinin arkasına, hayvanları elinde bulunduran son kişi hayvanların mülkiyetinin kendisine ait olduğunu ve her türlü sorumluluğu kabul ettiğini ifade edip imzalayacak, bu belgede alıcı ve satıcının adı-soyadı, kimlik numarası ve telefon numarası yer alacak ve alıcı, satıcı ve hayvan satış yeri sorumlusu veteriner hekimle birlikte imza altına alınacak, buna istinaden hayvan satış yerine hayvanların varışları yapılacaktır.**
- 1.3. Hayvanların satılmaması durumunda, görevli resmî veteriner hekim tarafından yeni veteriner sağlık raporu düzenlenerek kayıt sistemi üzerinden geldikleri işletmelere sevki yapılacak ve bir önceki veteriner sağlık raporu hayvan satış yerinde saklanacaktır.
- 1.4. Hayvan satış yerlerine girişlerine izin verilen hayvanların beraberinde bulunan belgeler sorumlu veteriner hekim tarafından yetiştiricilerden teslim alınacak, çıkış yapan hayvanların veteriner sağlık raporu haricindeki belgeler yetiştiricilere teslim edilecek, bu belgelerin kaybolmaması için gerekli tedbirler alınarak kontrolleri yapılacaktır.
- 1.5. Hayvan pazarında alımı ve satımı yapılan sığır cinsi hayvanların pasaportlarının bir nüshası, sorumlu veteriner hekim tarafından hayvan pazarında en az 3 yıl süre ile saklanacaktır.
- 1.6. İl içinde, sığır cinsi hayvanların pasaportu ve koyun ve keçi türü hayvanların nakil belgesi ile hayvan satış yerlerine getirilen hayvanların satılmaması durumunda, görevli resmî veteriner hekim tarafından sığır cinsi hayvan pasaportu veya nakil belgesinin arkasına geldikleri yer ve işletme numarası yazılarak kayıt sistemi üzerinden geldikleri işletmelere sevki yapılacaktır. Nakil belgesi hayvan satış yeri sorumlu veteriner hekimi tarafından da düzenlenebilecektir.
- 1.7. Hayvan satış yerlerinin temizlik ve dezenfeksiyonları düzenli bir şekilde yaptırılacak, bu konuda ilgililer bilgilendirilecek; dezenfeksiyon işlemleri ile ilgili gerekli tedbirler alınacaktır.

2. Ruhsat işlemleri

- 2.1. Hayvan pazar ve borsaları ile hayvan toplama ve satış merkezleri, 24.12.2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılması ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik esaslarına göre ruhsatlandırılacaktır.
- 2.2. Hayvan satış yerlerinde bulaşıcı hayvan hastalıklarının yayılmasının engellenmesi ve hayvanların sağlıklı ortamlarda alınıp-satılmalarını temin etmek amacıyla hayvan satış yerlerinin kurulması konusunda gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşlar, belediyeler başta olmak üzere resmî kuruluşlarla bilgilendirme toplantıları düzenlenecek ve İl/İlçede üst düzey yetkililerle koordinasyon sağlanacaktır.
- 2.3. Hayvan satış yeri ruhsatı, Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılması ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ekindeki örneğe göre İl Müdürlükleri tarafından düzenlenecektir.
- 2.4. Ruhsatlandırılan ve ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerlerine ait bilgiler e-posta ile hareket@tarimorman.gov.tr adresine ve resmî yazı ile Genel Müdürlüğe bildirilecektir.
- 2.5. Ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerleri, TÜRKVET’te kapalı duruma getirilecektir.
- 2.6. Ruhsatlandırılan hayvan satış yerleri TÜRKVET’e kaydedilecek, TÜRKVET’te kayıtlı hayvan satış yeri bilgileri ile İl Müdürlükleri tarafından ruhsatlandırılan hayvan satış yeri bilgilerinin uyumlu olması sağlanacaktır.

3. Denetim ve kontrol

- 3.1. Hayvan satış yerlerine resmî veteriner hekim görevlendirilmesi yapılacak ve satış yerleri sürekli kontrol ve denetim altında bulundurulacak, resmî veteriner hekimlere ait nöbet listesi hazırlanarak ilgililere bildirilecek, gerekli kontrollerin yapılması sağlanacaktır. Nöbet listeleri söz konusu hayvan satış yerlerindeki panolara asılacak, bu listeler her ay düzenli olarak Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlüklerinde/İlçe Müdürlüklerinde dosyalanarak denetime hazır bulundurulup Bakanlığa gönderilmeyecektir.
- 3.2. Her türlü kanatlı hayvan ve civcivleri ile ekonomik ömrünü tamamlamış çıkma diye tabir edilen kanatlı hayvanların hayvan satış yerlerinde, açıkta ve semt pazarlarında satışına izin verilmeyecektir. İl/İlçe Müdürlükleri tarafından belediyelerle iş birliği yapılarak ayda en az bir kez olmak üzere örnekleme metodu ile söz konusu satış yerlerinde denetim yapılacak, yapılan denetimler tutanak altına alınarak dosyasında muhafaza edilecektir. 5996 sayılı Kanun’un 36’ncı maddesi birinci fıkrasının (f) bendine göre Bakanlıkça izin verilen yerler dışında hayvan satışı yapanlara ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara idari para cezası uygulanacaktır. Hayvan satış yerlerinde yapılan denetim sonuçları, Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılma ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Ek-5’inde yer alan form kullanılarak 6 ayda bir (Temmuz ve ocak aylarının ilk haftasında, önceki 6 ayı kapsayacak şekilde) Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
- 3.3. İl, ilçe, belde ve köylerde hayvan satış yerleri dışındaki yerlerde hayvan alım ve satımları yasaklanacaktır. Her yıl Bakanlıklar arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ kapsamında belirlenen geçici kurban satış yerleri dışında kurbanlık alım ve satımlarına müsaade edilmeyecek, gerekli denetim ve kontroller yapılacaktır.
- 3.4. Bakanlıklar Arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ kapsamında belirlenen geçici kurban satış yerleri TÜRKVET’e kaydedilecektir. Kurban Bayramı sonrasında söz konusu işletmelere fiili olarak gelen hayvanların varışları yapılarak 30 gün içerisinde düşüm işlemleri gerçekleştirildikten sonra işletmeler kapalı duruma getirilecektir.

- 3.5. Kurbanlık olarak sevk edilecek büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için her yıl Bakanlıklar arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ doğrultusunda işlem yapılacaktır.
- 3.6. Bakanlıkça izin verilen yerler dışında hayvan satışı yapanlara ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara ceza uygulanacak ve faaliyetten men edilecektir.
- 3.7. İl/İlçe Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları ile karantina tedbirleri kapsamında geçici olarak kapatılan ve açılan hayvan satış yerleri e-posta ile hareket@tarimorman.gov.tr adresine ve yazılı olarak Genel Müdürlüğe bildirilecektir. Kapatılan hayvan satış yerlerine kayıt sisteminde hastalık nedeniyle işletme kısıtı konulacaktır.

I- KESİMHANELERİN DENETİM VE KONTROLÜ

1. Kesimhane yetkilisi tarafından resmî veya özel kesimhanelere kesim amacıyla getirilen sığır cinsi hayvanların, il içi hareketlerinde pasaport, koyun ve keçi türü hayvanların il içi hareketlerinde nakil belgesi, iller arası hareketlerinde ise veteriner sağlık raporları, hayvanlara ait kulak küpeleri ve veri tabanındaki kayıtları kontrol edilecek, hayvanların sağlık muayene ve kontrolleri yapılacak, sadece belgeleri tam ve sağlıklı hayvanların girişlerine müsaade edilecektir. Kesimhanede görevli resmî veteriner hekim tarafından söz konusu bilgi ve belgelerin temin ve kontrol edildiği doğrulanacaktır.
2. Kesimi yapılan hayvanlara ait pasaport, nakil belgesi ve diğer sevk belgeleri kesimhane yetkilisi tarafından kesim tarihinden itibaren 7 gün içinde kesimhanelerin yerleşik buldukları yerin İl/İlçe Müdürlüklerine gönderilecek ve en az 3 yıl süreyle muhafaza edilecektir. Kesilen hayvanlara ait kulak küpeleri aylık olarak kesimhane resmî veteriner hekimi tarafından tutanak tutularak imha edilecektir. Küpe imha tutanakları İl/İlçe Müdürlüklerinde dosyasında ve kesimhanede muhafaza edilecektir.
3. Kesilen sığır cinsi ve koyun-keçi türü hayvanların kayıt sisteminden düşümü aynı gün içinde kesimhanenin resmî veteriner hekimi tarafından yapılacaktır. Talep edilmesi durumunda kesilen hayvanlara ait kesim listesi yetiştiriciye teslim edilecektir. Kesimhanelerde kesimi yapılan sığır cinsi ve koyun-keçi türü hayvanların kayıt sisteminden düşümleri yapılmadan bu hayvanlara ait karkaslara veteriner sağlık raporu düzenlenmeyecektir.
4. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 36. maddesi gereğince, ilgili belgeleri ve kulak küpeleri bulunmayan hayvanları kesime getirenlere, kesimini yapan işletmelere ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara uygulanacak olan ceza olurları **EK-22**'ye uygun olarak düzenlenecektir.
5. Ruhsatlandırılan kesimhaneler TÜRKVET'e kaydedilecek, TÜRKVET'te kayıtlı kesimhane bilgileri ile İl Müdürlükleri tarafından ruhsatlandırılan kesimhane bilgilerinin uyumlu olması sağlanacaktır.
6. Ruhsatı iptal edilen veya geçici olarak faaliyeti durdurulan kesimhaneler TÜRKVET'te kapalı duruma getirilecektir.

İ- NAKİLDE HAYVAN REFAHI İLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. 24.12.2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmeliği gereği; İl Müdürlükleri tarafından, nakil sırasında hayvanlara refakat eden bakıcılar ile hayvan nakil araçlarının sürücülerine yeterlilik belgesi, gerekli ön şartları taşıyan ve hayvan nakliyesi ile uğraşan nakliyecilere yetki belgesi, hayvan refahı ve korunmasına ilişkin standartları taşıyan uzun yol araçlarına onay belgesi verilmesi gerekmektedir. Söz konusu Yönetmelik çerçevesinde konuyla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara gerekli bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılacaktır.
2. Yönetmelik kapsamında nakliyeciler yetki belgesi verilirken; Karayolu Taşıma Yönetmeliği'ne göre, ticari amaçla eşya taşımacılığı yapacaklar için düzenlenen yetki

belgesinden herhangi biri ya da uluslararası eşya taşımak için alınan yetki belgesi müracaat esnasında kabul edilecektir.

3. 8 saatten az mesafede kendisi veya başkası adına hayvan taşıyan herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi (nakliyecisi) için Yönetmeliğin EK-8'inde yer alan "TİP 1 Nakliyecisi Yetki Belgesi" düzenlenecek, **8 saatten az süren yolculuklarda kullanılacak nakil araçları için araç onay belgesi düzenlenmeyecektir.**
4. 8 saatten fazla süren uzun yolculuklarda kendisi veya başkası adına hayvan taşıyan herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi (nakliyecisi) için Yönetmeliğin Ek-9'unda yer alan "TİP 2 Nakliyecisi Yetki Belgesi" düzenlenecektir.
5. Sadece uzun yol nakil araçları için Yönetmeliğin Ek-11'inde yer alan "Uzun Yolculuklara İlişkin Karayolu Nakil Araçları Onay Belgesi" düzenlenecektir.
6. Tip 1 Nakliyecisi Yetki Belgesi verilirken, Yönetmeliğin 15'inci maddesi gereği başvuru yapan gerçek ya da tüzel kişilerden uygun personel, teçhizat ve çalışma prosedürlerine sahip olduklarını ortaya koyan beyanları alınacaktır.
7. Nakliyecisi yetki belgesi başvuruları tüzel kişilikler için işyeri merkezinin ya da işyeri temsilciliklerinin bulunduğu İl Müdürlüğüne, gerçek kişiler için ise başvuru sahibinin ikamet ettiği ya da mali yönden kayıtlı olduğu İl Müdürlüğüne yapılacaktır.
8. İster uzun yolculuk, ister 8 saatten az süren yolculuk ve isterse 65 km'nin altındaki mesafede hayvan taşıyan tüm nakil araçlarının, söz konusu Yönetmeliğin dokuzuncu bölümünde belirtilen asgari şartları taşınması zorunludur.
9. Yönetmelik gereği, ayrılış yeri ile varış yeri arasında en fazla 65 km'lik bir mesafeye kadar "nakliyecisi yetki belgesi", "sürücü ve bakıcı yeterlilik belgesi" olmadan hayvan nakli yapılabilmektedir. Bahsedilen mesafede yapılacak olan hayvan nakillerinde mutlaka Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik kapsamında sevk esnasında bulundurulması gereken belgeler aranacaktır.
10. Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmeliğinin uzun yolculuklara ilişkin hükümleri 31 Aralık 2023 tarihine kadar ertelenmiş olup, hayvan sevklerinde 8 saatten az süren kısa yolculuklar ve 8 saati aşan uzun yolculuklar, asgari standartları karşılayan araçlarla, sürücü ve bakıcı yeterlilik belgesi ve "Tip 1 Nakliyecisi Yetki Belgesi" ile yapılacaktır.
11. Veteriner sağlık raporu düzenlenirken Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmeliği gereği nakil araçlarının hayvan refahı yönünden kontrolleri yapılacak, 8 saatten az süren kısa yolculuklar ve 8 saati aşan uzun yolculuklarda **EK-36**'daki form, iki nüsha tanzim edilerek bir nüshası veteriner sağlık raporuna eklenecek, bir nüshası da İl/İlçe Müdürlüğünde kalan veteriner sağlık raporuna eklenecektir.
12. Sürücü, bakıcı ve nakliyeciler TÜRKVET' e "Kişi/İşletme/Kurum" menüsü altında yer alan "Sertifika Kayıtları" ekranından kaydedilecektir. Sürücü ve bakıcılar için düzenlenen yeterlilik belgesi ve nakliyeciler için düzenlenen yetki belgesine ait tanımlama numaraları sistem tarafından otomatik olarak verilecektir.
13. Hayvan nakline eşlik eden bakıcılar ve hayvan nakil araçlarının sürücüleri için yeterlilik belgesi, nakliyeciler için yetki belgesi ve nakil araçları için onay belgesi Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmeliği ekindeki örneğe göre İl müdürlükleri tarafından düzenlenecektir. Söz konusu belgeler İl Müdürlüklerince de uygun görülmesi halinde **Ek-30, Ek-31, Ek-32, Ek-33 ve Ek-34**' deki örneğe uygun olarak kimlik kartı şeklinde de düzenlenebilecektir.
14. İl/İlçe Müdürlükleri tarafından ilgili Yönetmelik çerçevesinde nakilde hayvan refahına ilişkin yol kontrolleri yapılacak ve her bir kontrole ait rapor dosyasında muhafaza edilecektir. İl Müdürlüklerince hazırlanacak yıllık raporlar mayıs ayının son haftasından önce Genel Müdürlüğümüze gönderilecektir.
15. "TİP 1 Nakliyecisi Yetki Belgesi", "TİP 2 Nakliyecisi Yetki Belgesi" ve "Uzun Yolculuklara İlişkin Karayolu Nakil Araçları Onay Belgesi" geçerlilik süresi beş yıl olup, geçerlilik süresi dolan belgeler yeniden düzenlenirken eğitim ve sınav yapılmayacaktır.

16. Sürücü ve bakıcılara yönelik düzenlenen sertifikalarda geçerlilik süresi bulunmamaktadır. Bu belgelerin yenilenmeleri kayıp, çalıntı veya yıpranan belgelere yönelik olacaktır.

J- YURT İÇİNDE HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜNLERİN SEVKLERİNDE YOL KONTROLLERİ

1. Hayvan hastalıklarının kontrol altına alınması için hayvan hareketlerinin kontrolü büyük önem arz etmekte olup, **hayvan sevk kontrol noktaları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı uhdesinde bulunan Yol Kenarı Denetim İstasyonlarında kontroller arttırılarak belgesiz hayvan sevklerine izin verilmeyecektir. Yol Kenarı Denetim İstasyonları ve hayvan sevk kontrol noktalarında gerekli denetimlerin yapılması amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Bölge Müdürlükleri ve kolluk kuvvetleri ile iletişime geçilerek iş birliği sağlanacaktır.**
2. Hayvan ve hayvansal ürün sevkleri ile ilgili olarak; Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürünün koordinasyonunda, İl/İlçe Müdürlüklerinin uygun göreceği güzergâhlarda, kolluk kuvvetleriyle iş birliği içerisinde, ayda en az bir kez olmak üzere, özellikle besi amaçlı sevklerin yoğunlaştığı aylarda, kurban dönemlerinde ve hayvan pazarlarının kurulduğu günlerde, sevkیات yoğunluğu da dikkate alınarak, yol kontrolleri yapılacaktır. Yol kontrollerinde **EK-26**'daki form doldurularak dosyasında muhafaza edilecektir.
3. Sivas, Amasya, Kayseri, Adana, Kırıkkale, Afyonkarahisar, Balıkesir, Kocaeli, Sakarya, Yalova, Bursa illerinde en az haftada bir kez olmak üzere mesai mefhumu gözetmeksizin 24 saat esaslı olarak yol kontrolleri gerçekleştirilecektir. İlgili il müdürlükleri tarafından sevk güzergâhları üzerinde personel görevlendirilerek kolluk kuvvetleri ile birlikte yol kontrolleri yapılacaktır. Bu kontroller özellikle Kurban Bayramı ve hayvan sevklerinin yoğunlaştığı dönemlerde daha da sıklaştırılacaktır.
4. Tüm il müdürlükleri yıllık yol denetim programı yaparak ocak ayı içerisinde Genel Müdürlüğe gönderecektir. Her ayın ilk haftası gerçekleştirilen denetimlere ilişkin ayrıntılı rapor (Denetim yapılan yol kontrol noktaları, yapılan denetim sayısı, idari yaptırımlar, vb.) Genel Müdürlüğe gönderilecektir. Ayrıca bir önceki yıla ait yılsonu denetim raporu, ocak ayı içerisinde Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
5. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 36'ncı maddesi gereğince canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin sevklerinde Bakanlıkça belirlenen belgeleri bulundurmayan canlı hayvan ve hayvansal ürün sahipleri ile araç sahiplerine uygulanacak olan ceza olurları **EK-22**'ye uygun olarak düzenlenecektir.
6. **Yol kontrolleri ve denetimleri, İl/İlçe Müdürlüğü personeli tarafından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Yol Kenarı Denetim İstasyonlarında yapılacak, İl Müdürlükleri ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Bölge Müdürlükleri ile protokol imzalanacaktır. Denetim istasyonu olmayan karayolu güzergâhlarında ise denetimin gerçekleştirileceği İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü veya Bölge/İl/İlçe Jandarma Komutanlıklarıyla irtibata geçilerek araç durdurmak amacıyla trafik personeli görevlendirilmesi talep edilecektir.**
7. **Yol kontrolleri kapsamında yapılan denetimlere ilişkin veriler 6 ayda bir (Temmuz ve ocak aylarının ilk haftasında, önceki 6 ayı kapsayacak şekilde) TÜRKVET'te yer alan ilgili bölüme girilecektir.**

K- SINIRLARDAN KAÇAK HAYVAN GİRİŞLERİNE KARŞI ALINACAK TEDBİRLER

1. Ülkemizin çok uzun kara sınırları bulunması nedeniyle, zaman zaman komşu ülkelerden kaçak hayvan giriş ve çıkışlarının olabileceği, bu hayvanların yurtiçinde pazarlanabileceği ve pek çok bulaşıcı veya salgın hayvan hastalığının bu yolla ülkemize bulaşabileceği göz önünde bulundurularak, özellikle sınırlarda bulunan İl/İlçe

- Müdürlükleri dikkatli davranacak ve görev bölgelerindeki sınırlarda kontrol amacıyla diğer kuruluşlarla koordinasyon sağlayacaktır.
2. Kaçak hayvan sevklerinin önlenmesi amacıyla, yol güzergâhlarında kolluk kuvvetleriyle gerekli koordinasyon sağlanarak kontroller sıklaştırılacak, yakalanan kaçak hayvanlar, bunların sahipleri ve bunları taşıyanlar hakkında 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ve 2012/06 No'lu Kaçak Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Tasfiyesi Genelgesine göre işlem yapılacaktır.
 3. Ülkemiz hayvan sağlığının korunması açısından kaçak canlı hayvanların, ilgili mahkemeden tasfiye kararı alınır alınmaz en kısa zamanda kesiminin yaptırılması sağlanacaktır.
 4. Kaçak eşya taşımada yük hayvanı olarak kullanılması nedeniyle el konulan ya da kaçak veya kaçak zannı ile el konulan tek tırnaklı hayvanların itlaf ve imhasında yaşanan sıkıntılar nedeniyle, sınır illerinde karantina merkezlerinin oluşturulması, söz konusu hayvanların karantina merkezlerinde İl/İlçe Müdürlükleri tarafından 21 gün süreyle karantinaya alınması, karantina süresince bakım masraflarının Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanması, bölgesel riskler dikkate alınarak veteriner otoritesi tarafından belirlenen hastalıklar yönünden laboratuvar testlerinin yaptırılması, karantina sonunda herhangi bir hastalık tespit edilmezse 4458 sayılı Gümrük Kanununun 178' inci maddesinde belirtilen tasfiye yollarından herhangi biriyle tasfiye edilmesi, karantina süresi içerisinde ihbarı mecburi hastalık tespit edilmesi halinde hayvan refahı kuralları göz önünde bulundurularak itlaf ve imha edilmesi gerekmektedir.
 5. Sınır bölgelerinde hayvan ve hayvansal ürün hareketlerinin sıkı kontrol altında tutulması, çıkan mihrakların mutlaka çok sıkı takip edilmesi ve gerekli tüm önlemlerin alınması konusunda kolluk kuvvetleri ile iş birliği yapılacaktır.

L- HAYVANLARIN KİMLİKLENDİRİLMESİ VE KAYIT ALTINA ALINMASI

Sığır cinsi, koyun-keçi türü ve tek tırnaklı hayvanlar kimliklendirilerek TÜRKVET'te, sahipli kedi, köpek ve gelincikler ise PETVET'te kayıt altına alınmaktadır.

Hayvanların kimliklendirilerek kayıt altına alınması, hayvan hastalıklarının ve hareketlerinin etkin olarak kontrolünün sağlanması, hayvancılık desteklemeleri, sağlık ve istatistik ile ilgili kayıtlar ve Bakanlığımızın hayvancılık politikalarının belirlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

İşletmelerde fiilen bulunan hayvan varlığı ile TÜRKVET'te kayıtlı hayvan varlığının uyumlu olması amacıyla güncelleme çalışmaları düzenli olarak yapılacak, mevzuatta belirtilen idari yaptırımlar uygulanacak, denetim ve izleme faaliyetleri aksatılmadan yürütülecektir.

Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla afiş ve broşür bastırılacak, hayvan sahiplerinin gerekli bildirimleri zamanında yapmaları konusunda eğitim ve yayım çalışmaları yapılacaktır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında hayvan sahibi veya işletme sahibinin kendileri tarafından alınması gerekli olan belgeler, hayvan/işletme sahibi veya bu kişilerin adına işlem yapmaya yetki veren noter onaylı vekâletname ibraz eden kişilere verilebilecektir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişi, kurum/kuruluşlardan **EK-35**'te yer alan muvafakatname alındıktan sonra TÜRKVET'te kişi/kurum/kuruluş sayfasında İl/İlçe Müdürlükleri tarafından "Kişisel bilgilerimi paylaş" seçeneği işaretlenecek ve ilgili bölüme evrak tarihi ve sayısı yazılacak, bu seçenek işaretli olan kişi/kurum/kuruluşlara ait bilgilerin sadece Bakanlığımızca protokol yapılan kurum/kuruluşlarla paylaşılmasına izin verilecektir.

1. TÜRKVET'te işletme numarası verilmesi

- 1.1. TÜRKVET'te verilen işletme numarası, hayvanların kayıt altına alınması, hareketlerinin ve hastalıklarının takibi amacıyla verilmektedir. Dolayısıyla diğer kurum/kuruluş mevzuatı hükümlerine göre verilen iş yeri çalışma izni, ruhsat vb. belgelerin yerine geçmemektedir.
- 1.2. TÜRKVET'te işletme sahip değişikliği yapılması, mülkiyet değişikliği anlamına gelmemektedir.
- 1.3. Giriş-çıkışların ayrı olması ve hayvanların diğer işletmedeki hayvanlar ile temasının olmaması şartıyla, talep edilmesi halinde, aynı alan içerisindeki her bir işletmeye farklı numara verilerek kayıt altına alınabilir.
- 1.4. Kayıtlı olan bir işletmenin işletme numarası, kiralama veya devir söz konusu olmadığı durumlarda başka hayvan sahibine tahsis edilmeyecek, bu işletmeler kapalı duruma getirilecektir.
- 1.5. Sığır cinsi hayvanlarda 6 ay olan tanımlama süresinin 1 yıla kadar uzatılması için İl/İlçe Müdürlüğü tarafından tespit edilen ve **İl Müdürlüğü** tarafından izin verilen işletmelerde, işletme detay sayfasında "Tanımlama Süresini 1 Yıla Kadar Uzat" seçeneği işaretlenecek, işletme sınıflarından en az bir tanesi seçilerek kaydedilecektir. İl/İlçe Müdürlükleri tarafından tespit edilen ve **İl Müdürlüğü** tarafından izin verilen bu işletmeler, İl Sistem Sorumlusu tarafından TÜRKVET'te işaretlenecektir.
- 1.6. İşletmelerin bağlı bulunduğu idari birimlerin değişmesi durumunda, işletme lokasyon bilgileri İl Sistem Sorumlusu tarafından değiştirilebilecektir.
- 1.7. IPARD Programının 101 numaralı Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılması tedbiri kapsamında desteklenecek işletmeler için, başvuru sahiplerinin başvuru paketleri içinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna sunacakları dokümanlar arasında yer almak üzere; İl veya İlçe Müdürlüklerince kayıt altına alınan işletmeler üzerinde yapılacak kontroller neticesinde, "Kişi veya Kurum/Kuruluş Adına Kayıtlı Hayvancılık İşletmeleri Listesi" başvuru sahiplerinin talepleri üzerine sistemden alınarak kendilerine verilecektir.
- 1.8. **Yeni işletme kaydı** için hayvan sahibi İl/İlçe Müdürlüğüne **EK-27'**de yer alan dilekçe ile müracaat edecektir. 18 yaşın altında olan kişilerin müracaatları İl/İlçe Müdürlüğü tarafından değerlendirilmeyecektir.
- 1.9. **Yeni işletme kaydında**, işletme adresi, koordinat bilgileri, varsa bina tipi tespit edildikten sonra, işletme sahibinin kimlik numarası veya vergi numarası ile birlikte kaydı yapılacaktır.
- 1.10. **Yeni kaydedilecek işletmelerin** adresini sabitleyici, tapu fotokopisi, elektrik veya su aboneliği gibi herhangi bir belge istenecektir. Bu belgelerin olmaması durumunda, **EK-27'**de yer alan dilekçenin işletme adresini sabitleyici bilgiler ve işletmenin kişi, kurum/kuruluş tarafından kullanıldığı veya kullanılacağını belirten kısmının işletmenin bağlı bulunduğu yerin muhtarı tarafından onaylanması istenecektir.
- 1.11. **İşletmenin sahip değişikliği kaydı**
 1. İşletmenin sahibinin ölümü durumunda, devir için veraset ilamı ve mirasçılardan alınan **EK-28'**de yer alan muvafakatnâme belgesi istenecektir.
 2. İşletmelerin devir veya kiralamalarında, devreden-devralan veya kiracı-kiralayan arasında imzalanmış **EK-29'** da yer alan form istenecektir.

2. Hayvan kaydı

- 2.1. Kayıt sistemlerine yeni hayvan kaydı, mikroçipi veya kulak küpesini uygulayan kullanıcı tarafından yapılacaktır.
- 2.2. Tanımlatılmamış sığır cinsi, koyun ve keçi türü, tek tırnaklı hayvanların nakil esnasında yakalanması halinde, idari para cezası uygulandıktan sonra ceza kaydı girilerek, İl depo işletmelere (TR+İl Kodu+0000000000) yeni hayvan kaydı yapılabilecektir.

- 2.3. Tanımlattırılmamış sığır cinsi, koyun ve keçi türü, tek tırnaklı hayvanların işletmede tespit edilmesi halinde, idari para cezası uygulandıktan sonra ceza kaydı girilerek, tespit edildiği işletmeye yeni hayvan kaydı yapılabilecektir.
- 2.4. Her yaşta hayvanın tanımlanması amacıyla alınan İl Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları TÜRKVET'te Yönetim menüsü altında yer alan "Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararı" sayfasına il sistem sorumluları tarafından kaydedilecek ve komisyon kararları Genel Müdürlüğümüze gönderilecektir.
- 2.5. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı yarış atları dışında, pedigri/pasaporta sahip ancak ilk defa TÜRKVET'e kaydedilecek atların ruam testi yapılarak kaydedilecektir. Bu hayvanların pedigri/pasaportları, tek tırnaklı kimlik belgesi yerine geçer, yeni tek tırnaklı kimlik belgesi tanzim edilmez.

3. TÜRKVET ve PETVET' te kayıtlı hayvan bilgilerinin güncellenmesi ve geri çağırılması

- 3.1. TÜRKVET'te sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvan bilgilerinin güncellenmesi ve geri çağırılması işlemlerinde, yetiştiriciden kaynaklanan hatalarda yetiştiricinin de imzası bulunan en az iki imzalı tutanağa istinaden, personelden kaynaklanan hatalarda ise en az iki imzalı tutanağa istinaden işlem yapılacaktır.
- 3.2. Hayvanların tür, ırk, cinsiyet ve ana numarası kaydı hataları, sisteme kayıt tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecektir.
- 3.3. Hayvanların doğum tarihi kaydı hataları, sisteme kayıt tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından cezalı olarak güncellenebilecektir.
- 3.4. Hayvanların doğum işletmesi değiştirilemeyecek olup, doğum işletmesinin hatalı kaydedilmesi durumunda; doğum tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilecektir.
- 3.5. Hayvanların hareket kaydı hataları, hareket tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından geri çağırılabilir.
- 3.6. Hayvanların ölüm/düşüm kaydı hataları, ölüm/düşüm tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecektir.
- 3.7. Genel Müdürlük tarafından ölü duruma getirilen ve ölüm tipi "Resmî onayla" olan hayvanlardan İl/İlçe Müdürlükleri tarafından yapılacak olan tespitler veya yetiştirici başvurularının değerlendirilmesi sonucunda canlı olduğu tutanakla tespit edilenler kullanıcı tarafından canlı duruma getirilebilecektir.
- 3.8. Hayvanların kesimhanede kesim kaydında hatalı girilen bilgiler, tutanağa istinaden kesim tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecektir. Kesimhanede kesim kaydında hatalı girilen kilogram bilgisi kullanıcı tarafından güncellenebilecektir.
- 3.9. Hayvan hastalığı tazminatı desteklemesi, TARSİM Sigortaları kapsamında hasar kaydı ve besilik erkek sığır (manda dâhil) desteklemesi kapsamında hatalı kesim/ölüm/düşüm kaydı yapılarak TÜRKVET' te ölü durumuna getirilen hayvanlar, ilgili destekleme ya da tazminatın geri ödenmesi ve ilgili sistemlerden kaydın silinmesi halinde Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü tarafından geri çağırılabilir.

- 3.10. Kesimhanede kesim kaydı yapılarak ölü durumuna getirilen hayvanlar, hayvanın canlı olarak tespit edilmesi halinde Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü tarafından canlı duruma getirilebilecektir.
- 3.11. Hayvanların ithalat veya ihracat kaydı hatalarında, ithalat/ ihracat sisteme kayıt tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecek veya geri çağırılabilir.
- 3.12. Tek tırnaklı hayvan ırk, cinsiyet, don ve isim bilgileri, sisteme kayıt tarihinden itibaren 3 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecektir.
- 3.13. Tek tırnaklı hayvanların doğum tarihi, doğduğu işletme ve mikroçip kaydı hatalarında; sisteme kayıt tarihinden itibaren 1 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilecektir.
- 3.14. PETVET'te ev hayvanlarının pasaport numarası, ırk, cinsiyet ve renk bilgileri, sisteme kayıt tarihinden itibaren 3 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilecektir.
- 3.15. PETVET'te ev hayvanlarının doğum tarihi ve mikroçip kaydı hatalarında; sisteme kayıt tarihinden itibaren 1 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilecektir.

4. İthal/ihraç hayvanların kaydı

- 4.1. İthalat prosedürü tamamlanmış hayvanların ülkeye giriş tarihi, karantina işletmesine varış tarihi, tür, ırk, cinsiyet ve doğum tarihi vb. bilgilerinin ithalat belgelerinde bulunan bilgilerle uyumlu olarak İl/İlçe Müdürlükleri tarafından TÜRKVET'e kaydedilecektir.
- 4.2. Karantina süresi içinde ithal hayvanlardan doğan hayvanlar, karantina süresi bitiminden ve ilgili mevzuata göre fiili ithalatı tamamlanarak serbest dolaşıma girdikten sonra işletmeye tahsis edilen kulak küpesi ile küpelenecek ve TÜRKVET'te ithal hayvan sayfasından kaydedilecektir.
- 4.3. İhracat prosedürü tamamlanmış hayvanların, gümrükleme veya ihracat/karantina işletmelerinde ihracat kaydı yapılacaktır.

5. Kulak Küpesi/Mikroçip İşlemleri

5.1. Kulak Küpesi İşlemleri

1. TÜRKVET'te İl için kulak küpe siparişi, alımı ve tahsis işlemleri il sistem sorumlusu veya il küpe yöneticisi tarafından, ilçelerde kulak küpe tahsis işlemleri ilçe küpe yöneticisi tarafından yapılacaktır.
2. Kulak küpeleri, seri aralığı belirtilerek İl Müdürlükleri tarafından kulak küpesi firmasından resmî yazı ile talep edilecek, sistemde kulak küpe siparişi yapılacak, alım ve tahsis işlemleri kulak küpeleri İl Müdürlüğü veya yetki verilen kişi, kurum/kuruluş tarafından teslim alındıktan sonra yapılacaktır.

5.2. Mikroçip İşlemleri

1. Tek tırnaklı ve ev hayvanı mikroçip seri numaraları, TÜRKVET veya PETVET'te üretilebilecektir.
2. TÜRKVET veya PETVET'te İl için mikroçip siparişi, alımı ve tahsis işlemleri il sistem sorumlusu veya il mikroçip yöneticisi tarafından, ilçelerde mikroçip tahsis işlemleri ilçe mikroçip yöneticisi tarafından yapılacaktır.
3. Mikroçipler, temin edildikten sonra sistemlerde seri aralığı yazılarak üretilecek, alım ve tahsis işlemleri İl Müdürlüğü veya yetki verilen kurum/kuruluş tarafından teslim alındıktan sonra yapılacaktır.

4. PETVET'te hatalı mikroçip numarası üretilmesi durumunda, petvet@tarimorman.gov.tr adresine e-posta gönderilerek hatalı seri aralığının silinmesi sağlanacaktır.

6. Ev Hayvanı Pasaportu

Ev hayvanı pasaport seri numaraları, İl Sistem Sorumluları tarafından PETVET'te üretildikten sonra pasaportların basımı yaptırılacaktır.

7. Çalıntı, kayıp, zayi olan küpe/mikroçiplerin kaydı

- 7.1. Çalıntı, kayıp, zayi kulak küpesi/mikroçip kayıt işlemleri küpenin tahsisli olduğu kullanıcı tarafından, onaylama işlemi ise İl sistem sorumlusu tarafından yapılacaktır
- 7.2. Çalıntı veya kayıp kulak küpesi/mikroçip, kolluk kuvvetlerinin tutanağına istinaden kullanıcı tarafından, zayi kulak küpesi/mikroçip tutanağına istinaden kulak küpesi/mikroçipin tahsisli olduğu kullanıcı tarafından kaydedilecek ve İl Sistem Sorumlusu tarafından onaylanacaktır
- 7.3. Kullanıcı tarafından kayıt esnasında ilgili tutanak tarih ve sayısı TÜRKVET/PETVET'e kaydedilecektir. İlgili tutanakların bir nüshası İl Müdürlüğüne gönderilerek, TÜRKVET/PETVET dosyasında muhafaza edilecektir.
- 7.4. İl sistem sorumlusu tarafından onaylanmayan kulak küpesi/mikroçip çalıntı, kayıp ve zayi olarak kaydedilmeyecektir.

8. Düşen kulak küpesi, okunamayan veya düşen mikroçip işlemleri

- 8.1. Sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinden birinin ya da ikisinin düşmesi veya üzerlerindeki bilgilerin silinmesi durumunda, yeni numaralı kulak küpesi uygulanmayacak, aynı özgün tanımlama numarasını içeren yenisi veya yenileri takılacaktır
- 8.2. Sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinden birinin ya da ikisinin düşmesi veya üzerlerindeki bilgilerin silinmesi durumunda, yetiştiricilerin İl/İlçe Müdürlüğüne dilekçe ile müracaatı üzerine, hayvanların TÜRKVET'te yer alan bilgileri ile gerçek ırk, yaş, cinsiyet bilgilerinin uyumlu olup olmadığı işletmede tespit edilecek, hayvanların sistem üzerinde başvuruda bulunulan işletmede olup olmadığı, TÜRKVET'teki durumu (ölü, ya da askıda) kontrol edilerek düşen kulak küpesi olarak TÜRKVET'e girişi yapılacaktır.
- 8.3. Düşen kulak küpelerinin İl/İlçe için sipariş ve alım işlemleri TÜRKVET'te İl/İlçe Müdürlükleri tarafından yapılacaktır. Düşen küpe sipariş ve alım işlemleri illerde il sistem sorumlusu ve il küpe yöneticisi, ilçelerde ilçe küpe yöneticisi tarafından takip edilecektir.
- 8.4. İlçe müdürlükleri tarafından da düşen küpe talepleri doğrudan küpe firmasına bildirilebilecektir. Düşen kulak küpeleri en geç haftalık olarak ilgili firmaya elektronik ortamda bildirilecek ve ivedilikle hayvanlara takılması sağlanacaktır.
- 8.5. Yönetmelik gereği, tek veya çift kulak küpesi düşen hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmeyecektir. Bu hayvanlara yetiştiricilerin İl/İlçe Müdürlüğüne dilekçe ile müracaatı üzerine, kulak küpesinin yerine aynı özgün tanımlama numarasını içeren yenisi veya yenileri takıldıktan sonra veteriner sağlık raporu düzenlenecektir
- 8.6. Düşen kulak küpesi siparişi İl/İlçe Müdürlüğü, yetki devri yapılan kurum/kuruluş veya işletme kullanıcıları tarafından kaydedilecektir
- 8.7. Düşen kulak küpeleri ilgili hayvanlara takılacak ve listede yer alan imza kısmına yetiştirici imzası alınacak ve "takıldı" olarak işaretlenecektir.
- 8.8. Alımı yapılan düşen kulak küpeleri hayvanın işletmede kesilmesi, ölmesi ve hatalı düşen kulak küpesi bildirimi yapılmış olması durumunda "takılamadı" olarak işaretlenecektir.

8.9. Ev hayvanlarına uygulanan mikroçiplerin okunamaması ya da düştüğünün tespiti durumunda, ev hayvanları için sahibinin ibraz ettiği belge veya bilgiler ile veri tabanındaki bilgiler doğrultusunda yeniden mikroçip uygulaması yapılacaktır.

9. Küpeleme ve kayıt yetkisinin devredilmesi

9.1. Sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvanların küpelenmesi ve kayıt altına alınması amacıyla, İl/İlçe Müdürlüklerince yetiştiriciden alınan küpeleme ücretini (döner sermaye satış bedeli + Bakanlıkça belirlenen uygulama ücreti) geçmemek şartıyla, ilin tamamında veya ilçe bazında Türk Veteriner Hekimler Birliğine bağlı bölge veteriner hekim odalarına veya hayvancılıkla iştigal eden yetiştirici ve üretici birliklerine İl Müdürlüklerince küpeleme yetki devri yapılabilecektir.

9.2. Sadece kendi üyelerine ait sığır cinsi hayvanlardan doğan buzağular ile koyun ve keçi türü hayvanlardan doğan kuzu ve oğlakların küpelenmesi ve kayıt altına alınması amacıyla, İl/İlçe Müdürlüklerince yetiştiriciden alınan küpeleme ücretini geçmemek şartıyla (döner sermaye satış bedeli + Bakanlıkça belirlenen uygulama ücreti), hayvancılıkla iştigal eden yetiştirici ve üretici birliklerine İl Müdürlüklerince küpeleme yetki devri yapılabilecektir.

9.3. Sığır cinsi hayvanlar için yetki devri yapılması durumunda, yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar tarafından küpeleme ve kayıt işlemi yapılır. Yetki devri yapılan kurum/kuruluş tarafından talep edilmesi durumunda, kaydı yapılan hayvanlara hayvan pasaportu da düzenlenebilir. Düzenlenen hayvan pasaportu hayvan sahibine teslim edilir. Tahsis edilen kulak küpesi sayısı kadar hayvan pasaportu bedeli, il müdürlükleri döner sermaye saymanlıklarına süresi içerisinde yatırılır.

9.4. İl Müdürlükleri tarafından, yetki devri yapılan kurum/kuruluşlarda kimliklendirici olarak çalışacak kişilere hayvanların ırkları, cinsiyet ve yaş konuları ile hayvanların küpelenmesi ve kayıt altına alınması hakkında eğitim verilerek kimliklendirici belgesi düzenlenecek, kullanıcı adı ve şifresi tahsis edilecektir. Her kimliklendirici uyguladığı küpeyi sisteme kendisi kayıt edecektir.

9.5. İşletmesindeki hayvanların küpelenerek kayıt altına alınması amacıyla, İl/İlçe Müdürlüğü tarafından **10 baş ve üzeri damızlık dışı sığır cinsi hayvan bulunan işletmelerin** işletme sahibi ile küpeleme sözleşmesi yapılacaktır. İşletmesindeki hayvanların küpelenerek kayıt altına alınması amacıyla, İl/İlçe Müdürlüğü tarafından **100 baş ve üzeri damızlık dışı koyun ve keçi türü hayvan bulunan işletmelerin** işletme sahibi ile küpeleme sözleşmesi yapılacaktır.

9.6. Yetki devri yapılan işletmenin bir veteriner hekim ile sözleşmesi bulunması halinde işletme sahibine verilen bu yetki işletme sahibinin talebi üzerine sorumluluğu işletme sahibinde olmak kaydıyla işletme ile sözleşme yapan veteriner hekime de verilebilecektir. Söz konusu veteriner hekimler birden fazla işletmeden sorumlu olabilecektir.

9.7. Talep edilmesi halinde, kulak küpelerinin İl Müdürlüğünce tahsis edilerek onaylanması şartıyla, kulak küpeleri işletme sahibi tarafından doğrudan Bakanlığımızca denetlenen kulak küpesi firmalarından temin edilebilecektir. 6.5. ve 6.6. maddesindeki hükmü sağlaması halinde küpeler işletme sahibi veya işletme ile sözleşme yapan veteriner hekim tarafından takılabilecektir. Bu hükmü sağlayamaması halinde bu küpeler il/ilçe müdürlüğü personeli tarafından takılacaktır.

9.8. **İşletme sahibinin talep etmesi durumunda, düşen kulak küpe listesinin sistemden İl/İlçe Müdürlüğünce onaylanması şartıyla, düşen kulak küpeleri işletme sahibi tarafından doğrudan Bakanlığımızca denetlenen kulak küpesi firmalarından temin edilebilecek, temin edilen kulak küpeleri İl/İlçe Müdürlükleri veya işletme sahibi/işletme ile sözleşme yapan veteriner hekim tarafından hayvanlara uygulanarak sistemde işaretlenecektir.**

- 9.9. İl Müdürlükleri tarafından yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar ile küpeleme yetkisi verilen işletmelerin bilgileri TÜRKVET'te Yönetim menüsü altında yer alan "Yetki Devri" sayfasına İl Sistem Sorumluları tarafından kaydedilecektir.
- 9.10. "Halk Elinde Hayvan Islahı Ülkesel Projesi", "Hayvan Genetik Kaynaklarının Yerinde Korunması ve Geliştirilmesi Projesi" ve "Küçükbaş Soy Kütüğü ve Ön Soy Kütüğü Projesi" kapsamında projenin uygulandığı işletmelerde yıl içerisinde doğacak hayvan sayısı göz önünde bulundurularak kulak küpeleri proje sorumlusu sözleşmeli personele verilecek, TÜRKVET' te şifre tahsis edilecektir.
- 9.11. Resmî kurum/kuruluş (TİGEM, TAGEM gibi) işletmelerindeki hayvanların kimliklendirme işlemleri için görevlendirilen personele kulak küpesi tahsisi yapılacaktır. Söz konusu resmî kurum/kuruluşlarla ayrıca küpeleme sözleşmesi yapılmayacaktır.
- 9.12. Ev hayvanlarının kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla, Bakanlığımız ile Türk Veteriner Hekimler Birliği arasında protokol imzalanmış olup, İl Müdürlükleri Türk Veteriner Hekimler Birliğine bağlı bölge veteriner hekim odaları ile protokol imzalayacaktır.
- 9.13. Ev hayvanlarının kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması çalışmaları protokol yapılan bölge veteriner hekim odalarının yanı sıra İl/ilçe Müdürlükleri tarafından da yapılacaktır.
- 9.14. Küpeleme kayıt yetkisi verilen işletmelerde Sığır Tüberkülozu, Sığır Brusellozu veya Koyun Keçi Brusellozu hastalığı çıkması durumunda işletmelere verilmiş olan küpeleme yetkisi hastalık sönüşü yapılanaya kadar askıya alınır. Hastalık sönüşü yapılanaya kadar küpeleme ve kayıt işlemleri il/ilçe müdürlükleri tarafından yürütülür. Hastalık sönüşü yapıldıktan sonra küpeleme ve kayıt yetkisi tekrar verilir.

10. Kulak küpesi/mikroçip alımı, dağıtımı ve uygulaması

- 10.1. Bakanlığımızca denetlenen ve "Küpe Firması Kayıt Belgesi" bulunan kulak küpesi firmalarının listesi Bakanlığımız web sayfasında "Bakanlığımızda Kayıtlı Kulak Küpesi Firmaları" başlığı altında yer almaktadır. Firmalardan kulak küpe alımları ve dağıtımları kayıt sistemleri üzerinden de yapılacaktır.
- 10.2. Kulak küpesi alımlarında firmalardan geçerlilik süresi uygun olan "Küpe Firması Kayıt Belgesi" istenecek olup, bu durum kulak küpesi alımlarında şartnamede belirtilecektir. Şartnameler, ilgili Yönetmelikler ve TS 7808'e uygun olacak, şartnameler firmaların ihaleye katılmasına engel olmayacak şekilde hazırlanacaktır. Şartnamelerde kulak küpelerinin dışı yaprağının segmanlı veya segmansız, erkek ucunun ise metal ya da sert plastik olduğu ayırt edilmeksizin rekabet ortamı sağlanacaktır. Kulak küpelerinin TS 7808'e göre testlerinin yapıldığına dair belgeler talep edilecek, küpelerde düşme, rakamlarda silinme ve yönetmelik şartlarına uygunluğunun kontrolü için numune alınarak TSE laboratuvarlarında küpenin dayanıklılık testlerinin yapılması sağlanacaktır.
- 10.3. İl Müdürlükleri tarafından alımı ve dağıtımı yapılan kulak küpelerinin, hangi tarihte hangi firmadan, hangi numara aralığının alındığı, alınan kulak küpelerinin veya kulak küpe numara aralığının kimlere (İlçe Müdürlükleri, yetiştiriciler, vb.) hangi tarihte tahsis edildiğine ilişkin kayıtlar düzenli olarak dosyada muhafaza edilecektir.
- 10.4. Tek tırnaklı hayvanlar ile ev hayvanlarının kimliklendirilmesi, ISO 11784 sayılı standarda uygun üretilen, ISO 11785 sayılı standarda uygun okuyucular tarafından okunan HDX ya da FDX-B teknolojisine uygun mikroçipler ile yapılacaktır.

11. Hayvan hareketleri

- 11.1. İl dışı sevklerde her hayvanın pasaportu/nakil belgesi (çıktığı işletme numarasının bulunduğu) veteriner sağlık raporu ile beraber olacak, varış işletmesinde ise hayvanın yeni pasaportu hayvanın işletmesinin bağlı bulunduğu İl/ilçe Müdürlüğü tarafından düzenlenecektir.
- 11.2. İl içinde kesimhane ve hayvan satış yerlerine getirilen hayvanların çıkış ve varış işlemleri, çıkış veya varış işletmesinin bağlı bulunduğu İl/ilçe Müdürlüğü veya ilgili

işletmede görevli resmî veteriner hekim tarafından, pasaport ve nakil belgeleri kontrol edilerek yapılacaktır.

- 11.3. İşletme ziyaretleri ve aşılama çalışmaları sırasında; yetiştiricinin de imzası bulunan tutanak ile işletmede kayıtlı ancak fiilen işletmede bulunmayan hayvanlar “il depo” işletmesine, işletmede fiilen tespit edilen ancak il içinde başka bir işletmede kayıtlı olan hayvanlar fiilen bulunduğu işletmeye nakledilecektir.
- 11.4. İl/ilçeden başka il/ilçelere nakli yapılacak sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce hayvanların pasaportları/nakil belgeleri kontrol edilecek ve TÜRKVET’te hayvanların gideceği işletmenin numarası seçilerek varış işletmesine nakli yapılacaktır. Hareketin tamamlanması için varış işletmesinin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından veteriner sağlık raporu ve hayvanların pasaportları/nakil belgeleri kontrol edildikten sonra uygun olanlar için varış hareketi onaylanacaktır.
- 11.5. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürleri tarafından İl ve İlçe Müdürlüğünde hayvan hareketlerinden sorumlu bir asil ve bir yedek personel belirlenecek ve hareket halindeki hayvanların takibinden bu personel sorumlu olacaktır.
- 11.6. Haftanın ilk günü İl ve İlçe Müdürlüğünde hayvan hareketlerinden sorumlu personel tarafından, işletmelerine gelen hayvanlar “Raporlar- Hareket Kayıtları- Hayvan Hareket Raporu/Askıdaki Hayvanlar Raporu” veya “Veteriner Sağlık Raporu Arama” sayfasından takip edilecektir. Bekleyen hareket halinde durumundaki hayvanların işletmeye gelip gelmediği, yetiştirici bildirim formlarından, güncelleme formlarından ya da yetiştiriciden telefonla elde edilecek bilgilerden sonra uygun olanlar için varış hareketi onaylanacaktır.
- 11.7. Hayvan hareketlerinden sorumlu personel tarafından, mesai günlerinde her gün, “Hayvan Talep” ekranında talepler sonuçlandırılacaktır.
- 11.8. Hayvan taleplerinde, talep edilen hayvanların işletmede olup olmadığı, yetiştirici bildirim formlarından, güncelleme formlarından ya da yetiştiriciden telefonla elde edilecek bilgilerden sonra, işletmede bulunmayan hayvanlar bu ekrandan hayvanların bulunduğu işletmeye nakli yapılacaktır.
- 11.9. Eğer hayvanın işletmede bulunduğu tespit edilirse, “Reddet” butonu ile hayvan gönderme talebi sonuçlandırılacaktır.
- 11.10. “Hayvan Talep” ekranından 7 gün içinde işlem yapmayan İl/İlçe Müdürlüğü’ne gerekli uyarı yapılacak, sonuç alınamazsa Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirilecektir.
- 11.11. Hayvan taleplerinde sorumluluk hayvan talebini yapan il/ilçe müdürlüğünde olup, talebi onaylayan il/ilçe müdürlüğünün hayvanları yerinde tespit etme zorunluluğu bulunmamaktadır.

12. Bildirim ve bilgilendirme

- 12.1. İşletmedeki Hayvan Bildirim Formu (**EK-25**) İl/İlçe Müdürlüğü tarafından çoğaltılarak hayvan sahiplerine ve ilgililere dağıtılacaktır.
- 12.2. Sığır cinsi hayvanların her bir işletme değiştirmelerinde alıcı ve satıcılar tarafından ilgili kısımları imzalanan hayvan pasaportları ile birlikte bildirim süresi içinde İl/İlçe Müdürlüklerine bildirimde bulunulacaktır.
- 12.3. Hayvan sahipleri işletmelerindeki doğum, mecburi kesim ve ölümlerini, **EK-25**’te örneği yer alan İşletmedeki Hayvan Bildirim Formu ile İl/İlçe Müdürlüğüne teslim edecektir. Teslim edilen formlara istinaden İl/İlçe Müdürlüğü tarafından kayıt sistemlerinde gerekli güncelleme yapılacaktır.
- 12.4. Bakanlık mobil uygulamaları üzerinden yapılan bildirimlerin takip edilmesi sağlanacak, TÜRKVET ana sayfada yer alan “Çiftçi Bildirimleri” ve HaySag Mobil Uygulama üzerinden gelen e-postalara istinaden İl/İlçe Müdürlüğü tarafından kayıt sistemlerinde gerekli güncelleme yapılacaktır.
- 12.5. İşletmelerdeki her türlü hayvan hareketinin (doğum, ölüm/kesim ve nakil) bildirilmesi, hayvanların küpelenecek sistemlere kaydının yapılması, bildirim yapılmaması halinde

cezai yaptırım uygulanacağı hakkında yetiştiriciler yerel basın ve yayın araçları ile bilgilendirilecek, konu ile ilgili afiş, broşür ve liflet bastırılacaktır.

13. Hayvan satış yerleri

- 13.1. Hayvan satış yerleri sisteme kayıtlı olacak ve hayvan satış yerlerine bilgisayar sistemi kurulması sağlanacaktır. TÜRKVET'te kayıtlı olan ancak ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerleri sistemde "KAPALI" duruma getirilecektir.
- 13.2. Hayvanların hayvan satış yerlerine giriş ve çıkışları resmî veteriner hekim veya veteriner sağlık teknisyeni/teknikeri tarafından yapılacaktır.

14. Kesimhaneler

- 14.1. Kesimhaneler sisteme kayıtlı olacak ve kesimhanelere bilgisayar sistemi kurulması sağlanacaktır. TÜRKVET'te kayıtlı olan ancak ruhsatı iptal edilen veya askıya alınan kesimhaneler sistemde "KAPALI" duruma getirilecektir.
- 14.2. Kesimhaneye varış işlemi yapılmış ancak kesimi uygun görülmeyen hayvanlar çıkış işletmelerine geri gönderilecek ve kesimhane işletmesinde canlı hayvan bulundurulmayacaktır.
- 14.3. Kesimhaneye yapılacak sevk işlemlerinde Veteriner Sağlık Raporunun altına "Bu Veteriner Sağlık Raporunda yer alan hayvanlarımı sadece kesim amacı ile işletmemden çıkardığımı ve ilgili kesimhaneye götüreceğimi taahhüt ederim." ibaresi yazılacak ve hayvan sahibine imzalatılacaktır.
- 14.4. Kesimhaneye sevki yapılmış ve fiilen kesimhaneye gelen hayvanların herhangi bir sebeple kesilememesi durumunda ve hayvan sahibinin talep etmesi halinde kesimhanenin bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğünce ilgili hayvanlar, sadece başka bir kesimhaneye sevk edilir.

15. Kullanıcı rolü verilirken dikkat edilecek hususlar

- 15.1. Genel Müdürlüğümüz tarafından Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüklerine TÜRKVET ve PETVET'te rol tanımlanmıştır. Bu kişilerin yetkilendirilmesi İl Müdürlüğünün talebi üzerine Genel Müdürlük tarafından yapılacaktır.
- 15.2. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğünde görev yapan veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri/teknisyeni unvanına sahip en fazla üç personele TÜRKVET'te "İl Sistem Sorumlusu" rolü tahsis edilecektir. Ayrıca veteriner hekim unvanına sahip en fazla üç personele PETVET ve Tek Tırnaklı Kayıt Sisteminde "İl Sistem Sorumlusu" rolü tahsis edilecektir. Bu kişilerin görevlendirilmesi ve görev değişikliği İl Müdürlüğünün gerekçeli talebi ve Genel Müdürlük uygun görüşü ile yapılacaktır.
- 15.3. İl sistem sorumluları mümkün olduğunca TÜRKVET ile ilgili iş ve işlemler dışında görevlendirilmeyecektir. TÜRKVET ile ilgili sorunlar kullanıcılar tarafından il sistem sorumlusuna iletilecek, çözülemeyen konular il sistem sorumluları tarafından Genel Müdürlüğe resmî e-posta yoluyla bildirilecektir.
- 15.4. Her ilçede İl Müdürlüğünün uygun gördüğü bir kullanıcıya "ilçe küpe yöneticisi" rolü verilecek, ilçedeki küpe tahsisleri, düşen küpe firma siparişi ve alım işlemleri bu kullanıcı tarafından yapılacaktır.
- 15.5. İhtiyaç duyulması halinde, İl/İlçe Müdürlüğünde görev yapan veteriner hekim veya veteriner sağlık teknisyeni/teknikeri haricinde en fazla beş personele "Belge Düzenleme" rolü verilebilecektir.
- 15.6. Talep edilmesi durumunda illerde faaliyette bulunan hayvancılık birliklerinde görevli bir kullanıcıya "il görüntüleme" rolü verilecektir.
- 15.7. Kullanıcılara **EK-23** ve **EK-24**'e göre rol tahsisi yapılacaktır.

- 15.8. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü, kullanıcıların TÜRKVET ve PETVET'te hatalı veya uygunsuz işlem yaptıklarının tespit edilmesi halinde veya gerek görölen diğer durumlarda ilgililerin Őifrelerinin iptal edilmesini sağlayacaktır.
- 15.9. Kullanıcı ve kullanıcı rollerinin güncelliği kontrol edilecek, pasif yapılması gerektiği durumlarda, kullanıcının üzerinde tahsisli tüm roller alınarak pasif duruma getirilecektir.
- 15.10. Aylıksız izin, hastalık izni, doğum izni vb. sebeplerle görevlerinden geçici olarak ayrılan kullanıcıların rol ve yetkileri geçici olarak alınarak sisteme erişimleri kapatılacaktır.
- 15.11. Genel Müdürlük tarafından Bakanlığımıza bağlı TAGEM ve TİGEM işletmelerinde görevli kullanıcılara TÜRKVET'te rol tahsisi yapılmış olup, İl Müdürlükleri tarafından söz konusu kullanıcılara TÜRKVET'te kullanıcı adı ve Şifresi verilmeyecektir.
- 15.12. Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı arasında TÜRKVET'te yer alan hayvan kaydı verilerinin paylaşımına ilişkin protokol imzalanmış olup, İl Müdürlükleri tarafından kolluk kuvvetlerine TÜRKVET'te kullanıcı adı ve Şifresi verilmeyecektir.
- 15.13. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası ile Bakanlığımız arasında TÜRKVET'te yer alan hayvan kaydı verilerinin paylaşımına ilişkin protokol imzalanmış olup, ilgili kurum ve kuruluşlar ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına TÜRKVET'te kullanıcı adı ve Şifresi verilmeyecek, bu kurumlardan gelecek olan belge taleplerine istinaden belge düzenlenmeyecektir.
- 15.14. Emekli olan, yetkisi alınan ya da tayini çıkan kullanıcının TÜRKVET ve PETVET'te üzerinde tahsisli olan kulak küpe ve mikroçiplerin iadesinden, il müdürlüklerinde Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri/Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü, ilçe müdürlüklerinde ilçe müdürü sorumlu olacak, kulak küpe ve mikroçiplerin İl/ilçe Müdürlüğüne tutanakla iade edilmesi sağlanacaktır.
- 15.15. Kullanıcının üzerine tahsisli kulak küpeleri/mikroçipler İl/ilçe Müdürlüğüne iade edildikten sonra, kullanıcı rolleri alınarak il sistem sorumlusu tarafından pasif yapılacaktır.

16. TÜRKVET dosyası

- 16.1. İl Müdürlüğünde İl Sistem Sorumlusu tarafından, İlçe Müdürlüklerinde ilgili personel tarafından hazırlanan TÜRKVET dosyasında;
 1. Bölge Veteriner Hekim Odaları, yetiştirici/üretici birlikleri ve işletmeler ile yapılan küpeleme ve kayıt yetki devri sözleşmeleri,
 2. İl genelinde hayvan satış yerleri ile kesimhanelerin listesi,
 3. Kulak küpesi sipariş, alım bilgileri, tahsis/dağıtım liste ve tutanakları,
 4. Düşen kulak küpesi firmaya gönderilen listeler,
 5. Kayıp, çalıntı ve zayi kulak küpesi tutanakları,
 6. Sığır cinsi hayvanlarda 6 ay olan tanımlama süresinin 1 yıla kadar uzatılması için İl/ilçe Müdürlüğü tarafından tespit edilen ve İl Müdürlüğü tarafından izin verilen işletmelerin listesi,
 7. Hayvan hareketlerinden sorumlu bir asil ve bir yedek personel olarak belirlenen isim listesi,
 8. Her yaştan hayvanın tanımlanması amacıyla alınan İl Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları yer alacaktır.

M- İDARİ PARA CEZALARI

1. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan hayvan hastalıkları ve hayvan hareketleri ile ilgili idari para cezalarına, 24.11.2022 tarihli ve 32023 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 542 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği kapsamında yeniden değerleme oranı olarak 2022 yılı için tespit edilen % 122,93 (yüz yirmi iki virgöl doksan üç) eklenmek

suretiyle hazırlanan “**Hayvan hastalıkları ve hayvan hareketleri ile ilgili yaptırımlar**” **1 Ocak 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere EK-21**’de belirtilmiştir.

2. İdari para cezası uygulanması gereken durumlarda, yetiştirici başvurusunda cezalı hayvan sayısının belirtilmesi sağlanacak olup, TÜRKVET’te ceza kaydı oluşturmadan önce İl/İlçe Müdürlüğü tarafından işletmede cezalı hayvan sayısı tespit edilecektir.
3. İdari para cezaları uygulanırken alınacak ceza olurları **EK-22** formatında olacaktır.
4. **EK-22**’de yer alan “**İdari Para Ceza Formu**”nda yer alan “**Fiilin İşlendiği Yer, Tarih ve Saat**” ve “**Fiilin İşlendiğini İspata Yarayacak Deliller**” bölümünün **mutlaka doldurulması**, ayrıca formdaki “**İdari Para Cezasının Yasal Dayanağı**” başlıklı kısma, ilgili kanun maddesi dışında ilgili yönetmeliklerde dayanak olarak kullanılan madde/bentlerin de açık bir şekilde belirtilmesi konularında tüm personelin bilgilendirilmesi sağlanacaktır.
5. İdari para cezalarının tebligat işlemleri, 7201 Sayılı Tebligat Kanununa göre yapılacaktır. 7201 sayılı Tebligat Kanununun 7/a maddesi ile Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) geliştirilmiş olup, 1/1/2019 tarihi itibarıyla elektronik tebligat (e-Tebligat) sistemine geçilmiştir. Tebligat Kanununun 7/a maddesinin birinci fıkrası ile tüm kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, tüm özel hukuk tüzel kişileri (Anonim Şirket, Limited Şirket, Komandit Şirket gibi), noterler, baro levhasına yazılı avukatlar, sicile kayıtlı arabulucular ve bilirkişiler ile idarelerin hukuk birimleri için elektronik tebligat zorunlu hale getirilmiştir.
6. Tebligat Kanunu’nun 7/a maddesinin ikinci fıkrası ile birinci fıkra kapsamı dışında kalan gerçek kişilere, talepleri halinde elektronik tebligat adresinin verilebileceği, elektronik tebligat adresi verilen bu kişilere de tebligatın, elektronik yolla yapılmasının zorunlu olduğu düzenlemesine yer verilmiştir. Bu kapsamda, elektronik tebligat adresi verilmiş ise gerçek kişilere de idari para cezalarının tebligat işlemleri Belgenet EBYS üzerinden evrak türü "Tebligat" seçildikten sonra gereği seçim tipi gerçek kişi seçilerek kişinin kimlik numarası girildikten sonra kayıtlı ise "UETS" adresi seçilerek elektronik tebligat yöntemiyle, değilse <https://kisi.tarimorman.gov.tr/> adresinden önce kayıt edilmesi sonrasında ise Belgenet EBYS'den aynı şekilde seçilmesi suretiyle 7201 Sayılı Tebligat Kanununa göre tebliğ mazbatalı kapalı zarf içinde gönderilecektir. İdari para cezalarının tüzel kişiliklere yapılacak tebligat işlemleri ise Belgenet EBYS üzerinden evrak türü "Tebligat" seçildikten sonra gereği seçim tipi tüzel kişi seçilerek firmanın adı veya vergi numarası yazılmak suretiyle çıkan sonuçtan firma seçilerek, firma kayıtlı değilse yine <https://kisi.tarimorman.gov.tr/> adresinden önce kayıt edilmesi sonrasında ise Belgenet EBYS'den aynı şekilde 7201 Sayılı Tebligat Kanunu gereği "Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi" (UETS) ile yapılacaktır.
7. Tebligatlar elden yapılmayacak olup, UETS vasıtasıyla ya da Posta ve Telgraf Teşkilatı vasıtasıyla yapılacaktır.

N-EPİDEMİYOLOJİ

1. Genel hükümler

Epidemiyoloji birimleri; bir popülasyondaki hastalık için risk faktörlerinin belirlenmesi Bakanlık, Veteriner Enstitü Müdürlükleri ve İl Müdürlüklerinde birbiriyle koordineli olarak çalışan Epidemiyoloji Birimleri, ülkemizde görülen bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolü ve eradikasyonu çalışmaları çerçevesinde hastalıkların takibi, verilerin analizi, etiyojisi bilinmeyen hastalıkların sebeplerinin araştırılması ile epidemiyolojik kriterlere uygun raporların hazırlanması faaliyetlerini yürütmektedir. Bu kapsamda:

- 1.1 İl Müdürlükleri ve Enstitü Müdürlüklerinin, epidemiyoloji biriminde görev yapan Veteriner Hekimlerin gerekli bilimsel ve teknik bilgiyi almış olmasına riayet edilecek, söz konusu personelin Bakanlığımız koordinasyonunda düzenlenen ulusal ve uluslararası eğitim programlarına katılımlarının sağlanmasına imkân tanınacaktır.

- 1.2 İl Müdürlüklerinde şube içi görev değişiklikleri yapılmadan önce görev verilecek personele, gerekli eğitim verildikten sonra görev değişikliği yapılacaktır.
- 1.3 Epidemiyoloji biriminde çalışanların görev değişikliği durumunda Genel Müdürlüğe bilgi verilecektir.
- 1.4 İl Müdürlüklerinde hastalıkların epidemiyolojik takibi, hastalık kontrolleri ve mücadele yöntemlerinin etkinliğinin araştırılması gibi iş ve işlemler yürütülürken anlık ve kaliteli saha verisine ulaşmak büyük önem taşıdığından epidemiyoloji birimine gerekli destek sağlanacaktır.
- 1.5 Enstitü Müdürlüklerinin epidemiyoloji biriminde görevli personele gerekli imkânlar sağlanacak ve epidemiyoloji alanında iş ve işlemlerden sorumlu tutulacaklardır.
- 1.6 Enstitü Müdürlüklerinin epidemiyoloji birimleri, sorumluluk alanlarında bulunan İl Müdürlüklerinin epidemiyoloji birimleriyle ortak hareket edecek, İl Müdürlükleri enstitü müdürlüğü personeline gerekli desteği sağlayacaktır.
- 1.7 Bir bölgede herhangi bir bulaşıcı hayvan hastalığının yoğun olarak görülmesi, anormal oranda mihrak, vaka sayısında artış ve hastalığın sporadik seviyeye gelmesi durumlarında İl Müdürlüklerinin ve ilin bağlı bulunduğu enstitü müdürlüklerinin epidemiyoloji birimindeki veteriner hekimlerce ziyaret gerçekleştirilecektir. Şap, kuduz, bruselloz, koyun keçi vebası, vektörel hastalıklar, Avian Influenza (Tavuk Vebası) ve Newcastle Hastalığı (Yalancı Tavuk Vebası) mihrak araştırmalarında ilgili hastalığa özel epidemiyolojik inceleme raporları düzenlenecektir. Mihrak araştırmalarında hazırlanacak raporların içeriği araştırılan hastalığa göre farklılık göstermekte ve filyasyon izlemesi, bulaş izlemesi ve mücadeleye ilişkin epidemiyolojik tavsiyeleri içermektedir. Düzenlenen raporlar epidemiyoloji@tarimorman.gov.tr, mucadele@tarimorman.gov.tr adreslerine ve ilgili hastalığın referans enstitü müdürlüğünün resmî e-posta adresine pdf formatında taranmış imzalı ve word formatında gönderilecektir. Mihrak ziyaretleri ve araştırmalarının gerçekleşmesinden Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği/Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürleri sorumludur.
- 1.8 Şap Hastalığı Kademeli Kontrol Yolağı (Progressive Control Pathway-PCP) Aşama 3'ün, PPR yol haritası kapsamında ülkesel arılık hedefinin ve Sığırların Nodüler Ekzantemi hastalığının sporadik seviyede seyretmesinin gereği olarak Anadolu'da görülen tüm Şap, PPR ve Sığırların Nodüler Ekzantemi hastalığı mihrakları epidemiyolojik olarak incelenecek, muhtemel filyasyon ve bulaş noktaları tespit edilmeye çalışılacak, kontrol önlemlerinin etkinliği ile eksiklikleri değerlendirilecek ve epidemiyolojik sayısal veriler (tutulan, ölen, popülasyon sayısı, kulak küpe numaraları vb.) kayıt altına alınacaktır. Gerekli çalışmalara hastalık ihbarı alınır alınmaz başlanacak ve belli aralıklarla mihrak ziyaret edilerek veriler ve çalışmalar güncellenecektir. Şap, PPR ve Sığırların Nodüler Ekzantemi hastalıkları için ilgili referans enstitü müdürlükleri kendilerine gönderilen epidemiyolojik inceleme raporları üzerinde sene sonunda genel bir değerlendirme yaparak hazırlanacak yıllık epidemiyolojik inceleme raporunu Genel Müdürlüğüme sunacaktır.
- 1.9 Mihrak araştırmaları sonucunda filyasyonun enfekte hayvan alımına bağlı olduğu ve söz konusu hayvanın başka bir ilden geldiğinin veya ilgili mihraktan diğer illere hayvan hareketi olduğunun tespiti durumlarında ilgili İl Müdürlüğüne mutlak suretle yazılı olarak ve zaman açısından en hızlı iletişim yolu kullanılarak bildirim yapılacak, sonucundan Genel Müdürlüğe bilgi verilecektir.
- 1.10 Mihrak araştırmalarında gerekli çalışmalara hastalık ihbarı alınır alınmaz başlanacak ve belli aralıklarla mihrak ziyaret edilerek veriler ve çalışmalar güncellenecektir. Her veri temininde (özellikle filyasyon ve muhtemel bu mihraktan başka yayılma noktalarına ilişkin veri temininde) gecikmeye mahal vermeden Veteriner Bilgi Sistemi'ne kayıtlar girilecektir.
- 1.11 İl Müdürlüklerinde epidemiyoloji alanında sorumlu personel; İlçe Müdürlükleri tarafından numune alım ve gönderiminin, Enstitü Müdürlüklerinde analizi yapılan numunelerin sonuçlarının takip edilmesinin, İlçe Müdürlüklerince hastalık ihbarlarının zamanında değerlendirilmesinin, hastalık şüphe, onay ve sönüş bildirimlerinin doğru ve zamanında

yapılmasının, bu bildirimlere ilişkin gerekli kordon-karantinanın koyulup koyulmadığının, mihrak aşılama ve kampanya aşılama çalışmalarının gerekli düzeylerde yapılmasının kontrolünü sağlayacaktır. Bu işlemlerin İlçe Müdürlüklerince doğru ve zamanında yapılması için gerekli önlemleri alacaktır.

- 1.12 Hastalıkların epidemiyolojik analizinde kullanılan prevalans, insidans, kümülatif insidans, atak hızı gibi parametrelerin doğru hesaplanabilmesi açısından Veteriner Bilgi Sistemi'ne mihrak ziyareti kaydı esnasında girilen sayısal bilgilerin güncel ve gerçeğe uygun olmasına özen gösterilecektir. İl Müdürlüklerinin epidemiyoloji biriminde görevli personel tüm ilçelerdeki mihrak ziyareti kayıtlarını Veteriner Bilgi Sistemi 'nden düzenli olarak takip edecek, gerçeği yansıtmayan gelişigüzel işlenmiş sayısal bilgilerin düzeltilmesini sağlayacaktır.
- 1.13 İl Müdürlüklerinde epidemiyoloji alanında sorumlu personel; İlçe Müdürlükleri personeline yukarıda yazılı iş ve işlemler ile ilgili süreçleri, epidemiyolojik mihrak araştırmalarının aşamalarını ve uygulanışını, epidemiyolojik veri temini, bu işlemlerin doğru ve zamanında yapılması için gerekli önlemleri içeren eğitimleri vermekle sorumlu olup gerekli durumlarda Enstitü Müdürlüğü epidemiyoloji birimlerinin de desteği alınabilecektir. Eğitim ihtiyaçları Genel Müdürlük Epidemiyoloji Çalışma Grubu ile istişare edilerek koordine edilebilecektir.
- 1.14 İl Müdürlüklerinde epidemiyoloji biriminden sorumlu personelce her yılın ilk ayı bir önceki yılı değerlendirmek üzere, İlçe Müdürlükleri personeline yönelik değerlendirme toplantısı yapılarak görülen hastalıklar, muhtemel giriş ve çıkış yolları, alınabilecek tedbirler, eksik uygulamalar, iyileştirici ve önleyici düzenlemeler üzerine toplantı gerçekleştirilecek ve Genel Müdürlüğe bildiri yazılı olarak yapılacaktır.
- 1.15 Enstitü Müdürlüklerince yapılan ve ya hazırlanan her türlü epidemiyolojik veri içeren rapor (proje, analiz, mihrak araştırma vb.) e-posta yoluyla epidemiyoloji@tarimorman.gov.tr ve mucadele@tarimorman.gov.tr adresine gönderilecektir.

O-VETERİNER ENSTİTÜ MÜDÜRLÜKLERİNİN İZLEME, DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA ÇALIŞMALARI

1. Bakanlık enstitü müdürlüklerinin sorumlu olduğu iller **EK-4'** de belirtilmiştir.
2. Bakanlıkça programlı aşılama yapılan hastalıklar için ulusal izleme programı oluşturulacaktır. Enstitü Müdürlükleri tarafından sorumluluk alanı içerisinde izleme yapılacaktır. Yapılacak çalışma ile ilgili hastalıklar bazında yapılacak uygulamalar Bakanlıkça daha sonra bildirilecektir.

Ö-VEKTÖREL HASTALIKLARLA MÜCADELE

Son yıllarda görülen iklim değişiklikleri nedeni ile vektörel hastalıkların görülme alanı ile yayılma hızı değişmiş, bu nedenle de ülkemiz hayvan sağlığı söz konusu hastalıklar için her zamankinden daha çok riskli hale gelmiştir. Vektörel hastalıklarla mücadele kapsamında yapılacak uygulamalar hastalıklar bazında ilgili bölümlerde ifade edilmekle birlikte, söz konusu hastalıkların kontrolünün sağlanması için yapılacaklar aşağıda açıklanmıştır:

1. Vektör mücadelesi amacıyla, su birikintileri ve bataklıkların ekosisteme zarar vermeyen fakat güçlü larvasidal etkili ürünlerle uygun aralıklarla ilaçlanmasının sağlanması amacıyla mahalli idareler ile iş birliği yapılacaktır.
2. İl/İlçe Müdürlüklerince yetiştiriciler, ağıl ve ahırların pencerelerine sinek teli takılması, dışkı yığınlarının ağıl ve ahırlardan mümkünse en az 50 metre uzakta toplanması, üzerlerinin plastik bir örtü ile kapatılması ve hayvanların geceleri kapalı yerlerde muhafaza edilmesi hususlarında bilgilendirilecektir.

3. Etkin vektör kontrolü için hayvanlara endektositler veya klasik insektisitler uygulanacaktır. Hayvanları bireysel olarak ilaçlamanın önemi yetiştiriciye eğitimlerle anlatılacaktır.
4. Sineklerin aktif olduğu dönemlerde duyarlı hayvanlarda klinik izleme yapılacak, hastalık şüpheli her olgudan ilgili enstitü müdürlüklerine marazi madde gönderilecek, resmî veteriner hekimler ile birlikte serbest veteriner hekimler de vektörel hastalıklar yönünden gerekli dikkat ve özeni göstermeleri için bilgilendirilecektir.
5. Enjeksiyon uygulamalarında, mekanik bulaşmanın engellenmesi için gerekli sanitasyon kurallarına özen gösterilecektir.
6. Ülkemizde vektör kaynaklı önemli viral hayvan hastalıklarının (Mavidil, Epizootik Hemorajik Ateş, Üç Gün Hastalığı, Akabane) teşhisi, vektörlerin tespiti ve erken uyarı sisteminin oluşturulması ve bu sayede hastalıklara karşı önlem alınması amacıyla Genel Müdürlüğümüz tarafından belirlenen ilçelerdeki personele eğitimler verilerek ışık tuzakları yerleştirilmiştir. Bu çerçevede İl/İlçe Müdürlükleri ve Enstitü Müdürlükleri tarafından 26.04.2022 tarih ve E-71037622-325.01-5392313 sayılı sinek tuzakları (vektör kaynaklı hastalıklar) yazısında belirtilen program uygulanacaktır. Işık tuzakları yerleştirilen yerlerden alınan numunelerin aksatılmadan Talimatta belirtilen süre içerisinde kargo masrafları İl/İlçe Müdürlüğünce karşılanarak bağlı bulunduğu Enstitü Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

P-SALGIN, BULAŞICI VE PARAZİTER HASTALIKLARLA MÜCADELE

1. İhbarı mecburi hastalıklar

İhbarı mecburi hayvan hastalıkları 5996 sayılı Kanun çerçevesinde 22 Ocak 2011 tarih ve 27823 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik" ile belirlenmiştir. Söz konusu hastalıkların tespit edildiği işletmelerde **Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları İle Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik ile ilgili özel Mevzuat kapsamında** kordon ve karantina önlemleri alınacak, hasta, şüpheli ve sağlam hayvanlar birbirinden ayrılacaktır. Hastalık nedeniyle konulan kordon ve karantina önlemleri, klinik semptomların ortadan kalkmasından sonra, etkenin inkübasyon süresi de dikkate alınarak yapılacak temizlik ve dezenfeksiyon ile kaldırılacaktır. Bu genel hükümler yanında ihbarı mecburi hastalıklardan bazıları için yapılan özel açıklamalar hastalıklar bazında aşağıda belirtilmektedir.

1.1. Şap

1. Hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde Şap hastalığının ülke genelinde kontrolü ve Anadolu illerinin "aşılı arılık" statüsüne ulaştırmak amacıyla 2022-2026 yılları arasında aşağıdaki aşılama programı uygulanacaktır.
2. Trakya'nın aşılı ari statüsünde olması nedeni ile Trakya'da bulunan büyükbaş hayvanlar yılda iki kez, küçükbaş hayvanlar ise ilkbahar döneminde yılda bir kez aşılanacaktır.
3. **Risk temelli yapılan epidemiyolojik inceleme neticesinde Anadolu illeri iki ayrı bölge olarak değerlendirilmiş ve bu çerçevede "Tampon Bölge" oluşturulmuştur.**
4. **Tampon bölge içinde Ardahan, Ağrı, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Şırnak ve Van illeri yer almaktadır. Tampon bölgede yılda 4'er ay arayla üç kez büyükbaş hayvanlara şap aşısı yapılacaktır. İlk aşılama şubat-mart aylarında, ikinci aşılama haziran-temmuz aylarında, üçüncü aşılama ise ekim-kasım aylarında uygulanacaktır. Birinci ve üçüncü aşılama tetravalan şap aşısı, ikinci aşılama ise bivalan şap aşısı kullanılacaktır. Aşılama programı 5 yıl süre ile devam edecektir.**

5. Tampon bölge dışında kalan Anadolu illerinde ise büyükbaş hayvanlara yılda iki kez altı ay arayla yapılan kampanya ile rapel ve mihrak aşılmasına devam edilecektir.
6. Hastalığın varlığı yıl boyu aktif ve pasif surveylerle takip edilecektir. Aşılama programının son iki yılında şap hastalığı mihrakı görülmemesi durumunda yapılacak serosurvey ile epidemiyolojik veriler dikkate alınarak WOAAH'a sunulmak üzere aşılı arılık dosyası hazırlanacaktır.
7. İl Müdürlükleri belirlenen kampanya takvimine uyacaktır. Süre uzatımı olması halinde bu durum Genel Müdürlükçe bildirilecektir.
8. 2023 yılında kullanılacak aşılar Genel Müdürlüğümüzce belirlenen strateji çerçevesinde Şap Enstitüsü Müdürlüğü tarafından gönderilecek olup aşılar bölge Veteriner Enstitü Müdürlüklerine teslim edilecek ya da kargo ile ulaştırılacaktır. İl Müdürlükleri İlçe Müdürlüklerinin aşı programını takip edecek olup, görülen aksaklıklar en kısa sürede giderilecektir. İl Müdürlüğünün çözemediği sorunlar ise Genel Müdürlüğümüze bildirilecektir.
9. İl/ilçe Müdürlükleri Şap Hastalığının Kontrolüne İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda kontrol yöntemlerini uygulayacaktır.
10. **5996 sayılı Kanun gereğince Bakanlığımız bazı hayvan türleri için özel izole bölgeler oluşturma ve oluşturulan izole bölgelere bazı hayvan türlerinin girişine ve yetiştirilmesine yasaklama veya kısıtlama getirme yetkisine sahiptir. Trakya, Bakanlığımızca yapılan çalışmalar sonucunda 2010 yılında Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (WOAH) tarafından Şap hastalığından aşılı ari bölge olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle Trakya, söz konusu hastalık açısından korunmuş bölge olarak tanımlanmış, izole bir bölgedir.**
11. Kurbanlık hayvanlar haricinde Şap hastalığına duyarlı hayvanların Trakya'ya sevki yapılmayacaktır.
12. İstanbul ilinin Avrupa yakasında kurulacak olan geçici kurban satış yerlerine Kurban Bayramından 15 gün önce hayvan sevklerine müsaade edilecek olup, sevkler 2020/06 sayılı Genelge doğrultusunda yapılacaktır.
13. Kurban Bayramı öncesinde yapılacak hayvan sevklerinde uygulanacak test işlemleri <https://vetkontrol.tarimorman.gov.tr/sap> adresinde belirtilen test protokolü çerçevesinde yürütülecektir. Tanzim edilecek formlar protokol kapsamında doldurulacak ve Şap Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecektir.
14. İstanbul ilinin Avrupa yakasına sevk edilecek Kurbanlık hayvanlara ait NSP raporu, raporlama tarihinden itibaren, izolasyon kurallarının bozulmaması şartıyla 15 gün geçerlidir. NSP raporlama tarihi 15 gün geçen hayvanların İstanbul ilinin Avrupa yakasına sevklerine izin verilmeyecektir. TÜRKVET' e Trakya'ya yapılacak hayvan sevklerinde NSP raporlama kontrolü eklenmiştir.
15. Bakanlığın belirlediği usul ve esaslar dışında Trakya'ya Şap hastalığına duyarlı canlı hayvan sevki yapılamaz.
16. Trakya'da faaliyet gösteren İl/ilçe Müdürlüklerimizce Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları İle Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmeliğin 26'ncı maddesinde yer alan "Korunmuş Bölgelerde Uygulama" hükümleri titizlikle uygulanacaktır.
17. Hastalık mihraklarında kordon, karantina, temizlik, dezenfeksiyon, aşılama ve eğitim çalışmaları yapılacaktır.
18. **Aşısız annelerden doğan yavrulara 2 haftalıktan itibaren, aşılı annelerden doğan ve yaşamının ilk günlerinde kolostrum alan yavrulara ise 2 aylıktan itibaren ilk aşılama yapılır. İlk aşılama 21-30 gün sonra ise rapel aşılama yapılır.**
19. İlk defa aşılacak büyükbaş hayvanların aşılama kampanyasında aşılandıktan 21-30 gün sonra tekrar aşılması sağlanacaktır.
20. Mihrak nedeniyle oluşturulan koruma ve gözetim bölgesinde kampanya dönemi beklenmeksizin büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar aşılacaktır. Göçer hayvanların kışladığı işletmeler dikkate alınarak koruma ve gözetim bölgesi sınırları

genişletilebilecektir. Hastalıktan şüpheli küçükbaş hayvan ölümlerinde laboratuvar sonucu beklenmeksizin aşılama yapılacaktır.

21. İl Müdürlüklerince mihrak çevresinde 10 km yarıçapında bulunan işletmelerin tümü şap hastalığı yönünden taranacaktır. Mihrak ve saha araştırılması yapılarak fiyasyon kaynağı kesin olarak tespit edilecektir. Yapılacak bu çalışmalar için İl Müdürlükleri tarafından ihtiyaç duyulduğunda, Bakanlıktan ve Şap Enstitüsü Müdürlüğünden destek istenecektir.
22. Türkiye'ye giriş yapması muhtemel egzotik şap virüslerinin erken teşhis edilerek gerekli tedbirlerin önceden alınabilmesi için Bölge Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü koordinatörlüğünde Doğu ve Güneydoğu sınır illerimizde düzenli olarak hastalık taraması yapılacaktır.
23. Şap Hastalığı ile ilgili olarak marazi madde ve serum gönderme formu ve mihrak bilgi formu Şap Enstitü Müdürlüğünün web sayfasından temin edilip doldurularak, numune ile birlikte ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilecektir.
24. Şap hastalığı mihraklarında şap virüsüne etkili dezenfektanlar kullanılmalıdır. Şap virüsü sodyum hidroksit (% 2), sodyum karbonat (% 4), sitrik asite (% 0,2) duyarlıdır.
25. Ülkemizin Trakya kesimi, şap hastalığından aşıllı ari bölge olarak kabul edildiğinden mücadelede aşağıdaki maddeler uygulanacaktır:
 - a. Bakanlıkça belirlenen usuller dışında Trakya'ya giren şap hastalığına duyarlı hayvanlar tazminatsız olarak kesime gönderilecektir.
 - b. Trakya'da hastalığın açık belirtisini gösteren veya laboratuvarlarca hastalığın varlığı tespit edilen hayvanlar itlaf ve imha edilecek olup, herhangi bir klinik belirti göstermeyen hayvanlar ise kesime sevk edilerek Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği kapsamında tazminat ödemesi yapılacaktır.

1.2. Sığır vebası

"Sığır Vebası Enfeksiyonundan Arılık" statüsü için ülkemizde 2004 yılında yapılan serosurvey sonuçları WOAHA'ya rapor halinde gönderilmiştir. Rapor WOAHA Bilimsel Komitesinde uygun görülmüş ve Mayıs 2005' te yapılan 73. Dönem Genel Kurulunda yapılan oylama ile ülkemizin "Sığır Vebası Enfeksiyonundan Arılık" statüsü onaylanmıştır.

1.3. Koyun keçi vebası (PPR)

1. İl/İlçe Müdürlükleri Koyun Keçi Vebası Hastalığına İlişkin korunma ve mücadele Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda kontrol yöntemlerini uygulayacaktır.
2. Hastalık mihraklarında kordon, karantina, temizlik, dezenfeksiyon, aşılama ve eğitim çalışmaları yapılacaktır.
3. Ülke genelinde tespit edilen her Koyun Keçi Vebası mihrakları için epidemiyolojik inceleme raporu düzenlenecektir.
4. **5996 sayılı Kanun gereğince Bakanlığımız bazı hayvan türleri için özel izole bölgeler oluşturma ve oluşturulan izole bölgelere bazı hayvan türlerinin girişine ve yetiştirilmesine yasaklama veya kısıtlama getirme yetkisine sahiptir. Trakya, Bakanlığımızca yapılan çalışmalar sonucunda 07.02.2021 tarihli ve E-71037622-020-3607708 sayılı Bakanlık Makamından alınan Olur kapsamında Koyun Keçi Vebası hastalığından korunmuş bölge olarak ilan edilmiştir.**
5. Trakya'da faaliyet gösteren İl/İlçe Müdürlüklerimizce Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları İle Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmeliğin 26'ncı maddesinde yer alan "Korunmuş Bölgelerde Uygulama" hükümleri titizlikle uygulanacaktır.

6. Trakya'nın PPR hastalığından korunmasının sağlanması ve arilik statüsünün elde edilebilmesi için 2021/04 sayılı Genelge yayınlanmış ve Trakya'da PPR hastalığına karşı yapılan aşılama karar verilmiştir.
7. Anadolu'da PPR hastalığı ile mücadele kapsamında, yeni doğanlar ile hastalık mihraklarındaki tüm küçükbaş hayvanlar aşılanacaktır. Yeni doğan hayvanların hastalığa açık halde bulunmaması için doğumlar ve maternal antikör durumu dikkate alınarak aşılama dönemleri İl Müdürlükleri tarafından belirlenecektir. Enfeksiyonu geçiren hayvanlarda oluşan aktif bağışıklık süresinin en az 4 (dört) yıl sürdüğü, aşılanmış analarda oluşan PPR antikörlerinin kolostrumla yavruya geçtiği ve kolostrumla kazanılan pasif bağışıklığın ise analardaki antikör seviyesine bağlı olarak yavruyu 3-6 ay arasında koruduğu bildirilmektedir.
8. **Ülkesel arilik hedefine ulaşılabilmesi için, tüm yeni doğan küçükbaş hayvanlar aşılanmalıdır. Aşılama sonrasında il/ilçe düzeyinde %85 bağışıklık seviyesine ulaşılmalıdır. Aşılama öncesinde il/ilçedeki veteriner hekimler, sektör paydaşlarıyla toplantılar yapılarak konunun önemi anlatılmalı, farkındalık oluşturulmalıdır. 3'er aylık dönemler halinde İl Müdürü başkanlığında hayvan sağlığından sorumlu İl Müdür Yardımcısı ve Şube Müdürü ile İlçe Müdürlerinin katılımıyla süreç değerlendirilir ve takip edilir.**
9. Hastalığın mevsimsel insidens farklılığı olmamasına karşın, yağmurlu ve soğuk mevsimlerde, hayvan hareketlerinin yoğun olduğu dönemlerde ve doğum mevsiminde Koyun Keçi Vebası hastalığı daha sık görülmektedir. Hastalık kayıtları incelendiğinde de yıl içerisinde mihrakların büyük bir kısmının temmuz ayından yılın sonuna kadar olan dönemde tespit edildiği görülmektedir. Aşılama İl Müdürlüklerince yıl boyunca uygulanmakla birlikte, hastalıkla mücadelenin etkin şekilde yürütülebilmesi için, mümkünse yılsonuna bırakılmadan ve hastalığın en yoğun tespit edildiği döneme girilmeden PPR aşılama programına başlanması büyük önem arz etmektedir.
10. Kurbanlık hayvanlar haricinde PPR hastalığına duyarlı hayvanların Trakya'ya sevki yapılmayacaktır. İstanbul ilinin Avrupa yakasında kurulacak olan geçici kurban satış yerlerine Kurban Bayramından 15 gün önce hayvan sevklerine müsaade edilecek olup PPR hastalığına duyarlı hayvanların Trakya'ya sevki 2021/04 sayılı Genelge doğrultusunda yapılacaktır.

1.4. Mavidil

1. Hastalıkla mücadelede aşılama, karantina, serosurvey ve vektör (taşıyıcı) kontrolü uygulamaları yapılacaktır.
2. Son üç yıl içerisinde hastalığın görüldüğü sürüler ile bu sürülerin bulunduğu epidemiyolojik ünitelerde (koruma ve gözetim bölgesinde) bulunan tüm koyunlar vektörün aktif olduğu dönemde hayvanların bağışık olacağı şekilde aşının prospektüs bilgileri dikkate alınarak aşılanacaktır.
3. Genç hayvanlar maternal antikör durumu dikkate alınarak 3 aylık yaştan itibaren aşılanacaktır.
4. Saha suşlarının dağılımının anlaşılması amacıyla, Enstitü Müdürlüklerince Mavidil pozitif teşhis edilen numunelerin, serotip tayinin yapılabilmesi adına ivedi olarak ulusal referans laboratuvarı olan Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne protokol oluşturularak gönderilmesi hususu aksatılmadan yerine getirilmelidir.

1.5. Sığırların nodüler ekzantemi (Lumpy Skin Disease-LSD)

1. Hastalıkla mücadelede aşılama, karantina, serosurvey ve vektör (taşıyıcı) kontrolü uygulamaları yapılacaktır.

2. Aşılamalar, Adana, Adıyaman, Ağrı, Amasya, Artvin, Bingöl, Bitlis, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hakkâri Hatay, Mersin, İstanbul, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Muş, Ordu, Rize, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Tunceli, Şanlıurfa, Van, Yozgat, Bayburt, Batman, Şırnak, Ardahan, Iğdır, Kilis, Osmaniye illerinde yapılacaktır. İllerdeki aşılama programları ilin iklim şartları ve vektörlerin yaşam döngüsü göz önüne alınarak uygulanacaktır.
3. Aşılamalar vektörlerin aktif olduğu dönem başlamadan hayvanların bağışık olacağı şekilde kampanya döneminde tamamlanacaktır.
4. Sığır cinsi hayvanlara 3 aylık yaştan itibaren 5 koyun keçi dozu çiçek aşısı, uygulanacaktır.
5. Aşılama kampanyası tamamlandıktan sonra 3 aylık yaşa gelen buzağuların aşılamaları yılsonuna kadar sürdürülecektir.
6. Genel hastalık belirtileri ile birlikte ateşi olmayan ve orta derecede deri lezyonu gösteren hayvanlara ait karkaslar, şarta tabi olarak değerlendirilecektir. Bu hayvanların lezyonlu organ ve karkas kısımları imha edilecektir.
7. Yapılan antemortem muayenede ateşle birlikte generalize akut enfeksiyon gösteren hayvanların karkasları da imha edilecektir. Kesim yapılan yerlerin kesim sonu temizlik ve dezenfeksiyonu yapılacaktır.
8. Aşılama programında yer almayan illerden aşılama programında bulunan illere giden sığır cinsi hayvanlar, varış işletmesinde LSD hastalığına karşı derhal aşılanacak olup, bu hayvanlara 28 gün boyunca karantina altında tutulacaktır. Çıkış işletmesinin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından varış işletmesinin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğüne resmî yazı ile sevkini yapıldığına dair bilgi verilecektir.

1.6. Koyun keçi çiçeği

1. Anadolu'da hastalık mihrakı ile gözetim bölgesinde (en az 10 km yarıçap) bulunan tüm küçükbaş hayvanlar ve sonraki 2 yıl boyunca aynı alanda bulunan tüm küçükbaş hayvanlar aşılanacaktır.
2. Trakya, Koyun ve Keçi Çiçeği hastalığından 1 Temmuz 2022 tarihinden itibaren ari olarak deklere edilmiş ve Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (WOAH) tarafından web sayfasında yayımlanmıştır. Ariliğin devamı için gerekli olan tedbirlerin uygulanmasına devam edilecektir.
3. Trakya'da ise tüm küçükbaş hayvanlar yılda bir defa aşılanacaktır.
4. Virüs hastalıklı sürülerin kaldığı karanlık ve serin ağıllarda 2 yıl, meralarda ise 2 ay süre ile canlı kaldığından bu gibi yerlerde bu süreler içerisinde sağlam hayvanların barındırılmaması konusunda hayvan sahipleri bilgilendirilecektir.
5. Hastalık çıkışlarında önce ağıl temizliği yapılacak ve gübre uzaklaştırılarak uygun bir yerde izole edilecektir. Temizlik ve gübrenin uzaklaştırılmasından sonra dezenfeksiyon yapılacaktır.
6. Mihraklardaki aşılama, daha önceki yıllar da hastalık görülen tarihler dikkate alınarak yapılacak ve hayvanların riskli döneme en yüksek bağışıklıkla girmeleri sağlanacaktır.

1.7. Sığır ve koyun keçi brusellozu

1. Hastalıkla mücadele ve aşılamalar Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği ve Brucellanın Konjunktival Aşı ile Kontrol ve Eradikasyonu Genelgesi hükümleri doğrultusunda yapılacaktır. **Hastalıktan Ari İşletmeler Haricindeki İşletmelerde Uygulanacak Aşılama Programı**
 - a. Büyükbaş işletmelerdeki 3-6 aylık dişi buzağular B. abortus S-19 Konjunktival aşısı ile aşılanacak, ilk aşılamadan 4-12 ay sonra söz konusu hayvanlara rapel aşı yapılacaktır.

b. Küçükbaş işletmelerde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi ile Trakya'daki illerde tüm dişi küçükbaş hayvanlar ile damızlığa ayrılacak 3-6 aylık erkek hayvanlar B. melitensis Rev-1 Konjuktival aşısı ile aşılanacaktır. Diğer illerde ise 3-6 aylık dişi kuzu ve oğlaklar ile damızlık erkek hayvanlar aşılanacaktır.

2. Hastalıktan Aşılı Ari İşletmelerde Uygulanacak Aşılama Programı

- 3-6 aylık dişi buzağılar B. abortus S-19 Konjuktival aşısı ile aşılanacak, ilk aşılama 4-6 ay sonra B. abortus S-19 Konjuktival aşısı ile söz konusu hayvanlara tekrar aşı yapılacaktır.
- Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği gereği aşılı Hastalıktan Ari İşletme Sertifikasına sahip olan işletmeler bu aşılama programına uymak zorundadır. Bakanlık aşılama programı kapsamında, ihtiyaç duyulan aşığı gerekirse imkânları dahilinde yurt içi ya da yurt dışından özel üretim laboratuvarından tedarik edecektir.
- Brusella aşılama programında Bakanlığımızca gönderilmiş olan biyogüvenlik malzemeleri kullanılacaktır. Aşılama sırasında uygulayıcılara yardımcı olan kişilerin de gözlük ve eldiven kullanması sağlanacaktır.
- Bruselloz atık yavrular ve yavru zarları aracılığı ile rahatlıkla başka hayvanlara bulaşabileceği için buna yol açabilecek materyallerin yok edilmesi konusunda yetiştiriciler bilgilendirilecektir.
- Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlükleri, kendilerine gelen marazi maddelerin muayenelerini yaptıktan sonra, izole edilen Brusella suşlarını Pendik Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğü'ne gönderecektir. Pendik Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü gelen bu suşların biyotip haritasını oluşturarak Genel Müdürlüğe gönderecek, atıklarda aşı suşu tespit edildiğinde ise ilgili enstitü müdürlüğüne bildirecektir.
- Aşı kaynaklı atıklar hariç olmak üzere, Enstitü Müdürlüklerine Bruselloz şüphesi ile gönderilen atık numunelerinde, bölgenin epidemiyolojik durumu da göz önünde bulundurularak atığa sebep olabilecek etkenler yönünden ek kontroller yapılabilir.
- Bakteriyolojik analiz sonucunda pozitif çıkan hayvan/hayvanlar akut bruselloz olarak kabul edilecek olup vücut sekresyonları ile hastalığı diğer hayvanlara ve çevreye yaymasını önlemek için derhal **itlaf-imha** edilecektir.
- Hayvanların kesimhaneye nakli, mecburi kesimi, itlaf ve imha işlemleri esnasında resmî veteriner hekim nezaret edecektir.
- Bakanlık Enstitü Müdürlükleri, İl Müdürlüklerince gönderilen numuneleri kısa sürede test ederek sonuçlarını yazılı olarak İl Müdürlüğüne bildireceklerdir. Brusellanın izole edilmesi durumunda aynı gün İl Müdürlüğü ve Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü bilgilendirilecektir.
- İl/İlçe Müdürlükleri ihtiyaç duyduğu numune gönderme malzemelerini Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüklerinden, kişisel koruyucu ekipmanları ise Genel Müdürlüğümüzden temin edeceklerdir. Bölge Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüklerinin ihtiyaçları tamamen karşılayamaması durumunda, Genel Müdürlüğümüz bilgisinde Pendik Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü katkı sağlayacaktır.
- Bakanlık Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlükleri, İl Müdürlüklerince gerçekleştirilen eğitim ve yayım çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

1.8. Sığır tüberkülozu

- Hastalıkla mücadelede Sığır (Bovine) Tüberkülozu Yönetmeliğinde belirtilen hususlara uyulacaktır.
- Kesimhanelerde sığır tüberkülozu tespit edilen hayvanların bulunduğu işletmeler tespit edilerek, İl/İlçe Müdürlüğüne bildirilmesi sağlanacaktır. İlgili işletmeler il dışında bulunuyor ise hayvan sağlığından sorumlu Şube Müdürlüğüne ilgili İl Müdürlüğüne bildirilmesi sağlanacaktır. Tüberküloz yönünden pozitif çıkan

hayvanların bulunduğu orjin işletmeler takip edilerek en kısa sürede sığırlara tüberkülin testi uygulanacaktır.

3. Kesimhanede görülecek lezyonların aylar veya yıllar önce yakalanılan enfeksiyona bağlı olabilmesi ve tüberkülin testi yapılan sürülerde hastalık etkeni alındıktan 6 hafta sonunda tüberkülin testine reaksiyon gösterebilmesi nedeniyle kesim tarihinden önceki 6 hafta boyunca hayvanın bulunduğu tüm işletmeler orijin işletme olarak kabul edilecek hastalık çıkışı yapılacaktır. Yapılan epidemiyolojik değerlendirme sonucunda ihtiyaç duyulduğu takdirde bu süre 6 aya kadar uzatılabilir.
4. Hastalık taraması ve hastalıktan ari işletme taramaları ile ilgili olarak Tüberkülin uygulamaları Veteriner Bilgi Sistemi güncel aşı bilgisi bölümüne girilecektir.
5. Hastalıktan ari işletme oluşturulması, ariliğin sürdürülmesi, ithal ve ihraç edilecek hayvanlar, damızlıkta kullanılacak boğalar ile TİGEM işletmeleri ve kamu kurumlarına ait hayvanlar için yapılan testler hariç isteğe bağlı sığır tüberkülozu kontrolü yapılmayacaktır. Sağlık Bakanlığı taşra kuruluşları tarafından İl/İlçe Müdürlüklerimize bildirilen insan tüberkülozu vakalarında, hastalık tespit edilen kişi ile ilişkilendirilebilen hayvancılık işletmeleri tüberküloz yönünden izlemeye alınacaktır. Ayrıca serbest veteriner hekim ve TARSİM eksperleri tarafından yapılan nekropside sığır tüberkülozundan şüphelenilmesi durumunda derhal İl/İlçe Müdürlüğüne ihbarda bulunulacaktır. İl/İlçe Müdürlüğüne söz konusu hayvanın bulunduğu mahale resmî veteriner hekimin en kısa sürede intikali sağlanacak olup, resmî veteriner hekim tarafından sığır tüberkülozunun teyidi halinde nekropsi raporu düzenlenerek hastalık çıkışı yapılacak ve hayvan imha edilecektir. Bu durum haricindeki serbest veteriner hekim ve TARSİM eksperleri tarafından yapılan ihbarlar değerlendirilmeyecektir. Sığır tüberkülozunda resmî veteriner hekim muayene etmeden ölen hayvanlar için tazminat ödenmeyecektir.
6. Veteriner Sağlık Sertifikası gereği ithal ya da ihraç edilen küçükbaş hayvanlarda tüberkülin testi yapılması zorunlu ise, tüberkülinin uygulama yeri ve sonucunun değerlendirilmesi büyükbaş hayvanlarda olduğu gibi yapılacak, pozitif sonuçlarda ya itlaf ve imha edilecek ya da karkas şarta tabi olarak değerlendirilecek, ancak tazminat ödenmeyecektir.
7. Tüberkülin talepleri doğrudan Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne yapılacak ve hastalık mihraklarında yapılacak testler için gerekli tüberkülinler ücretsiz olarak gönderilecektir.
8. Sığır Tüberkülozu Yönetmeliğindeki kriterler çerçevesinde test uygulama sonuçları doğrultusunda tüberkülin teamül cetveli hazırlanacak, Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürü/Hayvan Sağlığı Yetiştiriciliği ve Su ürünleri Şube Müdürü tarafından onaylanıp mühürlendikten sonra, düzenleyen yerde ve şube müdürlüğünde muhafaza edilecektir. Müspet reaksiyon veren hayvanlar tazminatlı kesime sevk edilecek, şüpheli ve menfi reaksiyon veren hayvanlar birbirinden ayrı tutulacaktır.
9. Sığır Bovine Tüberkülozu Yönetmeliğinde "Tüberküloz nedeniyle konulan karantina, son iki testte altı haftadan büyük tüm sığırlar resmî tüberkülin testine negatif yanıt verene kadar devam eder. Testlerden ilki pozitif reaktörün sürüden ayrılmasından en erken altmış gün sonra yapılır" hükmü yer almaktadır. Burada belirtilen pozitif reaktörün sürüden ayrılması, işletmeden uzaklaştırılarak kesime gönderilmesi, işletmede negatif olan hayvanlardan uzakta, diğer hayvanlarla temas etmeyecek şekilde biyogüvenlik önlemleri alınarak izole edilmesi veya itlaf-imha edilmesi anlamına gelmektedir.
10. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonları büyük kan dolaşımı ile yayılmadığı müddetçe lokal olarak kabul edilir. Lokal tüberkülozda yayılma ya lenf yollarıyla, ya vena porta ya da küçük kan dolaşımı ile olur. Akciğer, bağırsak, benzeri organ ve lenf yumrularında tüberküloz lezyonları tespit edildiğinde, hayvan besili ve kondisyonlu ise tüberkülozlu organ ve kısımlar imha edilerek geri kalan etlerinin

şarta tabi tutulması sağlanır. Söz konusu etlerin kavurma yapılarak tüketilmesine izin verilir.

11. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonları büyük kan dolaşımı ile muhtelif organlarda yani dalak, böbrek, testis, yumurtalıklar, meme, kemikler, et lenf yumruları, beyin zarı, göz vb. tespit edildiği zaman genarelize kabul edilir ve etler ile tüm doku ve organlar tamamen imha edilir.
12. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonlarının genişliği ne olursa olsun kaşeksi ile birlikte ise veya kaslar içinde ya da intramusküler lenf yumrularında tüberküller bulunuyorsa veya bütün iç organlar ve bilhassa dalakta milier tüberküllerin varlığı ile tüberküloz lezyonları yayılmış bulunuyorsa veya göğüs boşluğu ve karın boşluğu üzerinde tüberküller bulunuyorsa etler ile iç organlar tamamen imha edilir.
13. Sığır Tüberkülozu hastalığı tespit edilen işletmelerde yapılan tüberkülin testi sonucunda negatif olarak tespit edilen erkek ya da damızlık değerini yitirmiş dişi sığırlar, karantina süresinin tamamlanması beklenmeden sahibinin isteği üzerine kestirilebilecektir. Kesimin Resmî Veteriner Hekim nezaretinde gerçekleştirilmesi, kesim sonunda karkasların sistematik muayene edilmesi, tüberkülozun lokal veya generalize olmasına göre etlerin kısmen ya da tamamen imha edilmesi ve kasaplık bedeli üzerinden tazminat ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu hayvanlarda tüberküloz tespit edilmemesi durumunda ise etler serbest bırakılacaktır.
14. Sığır tüberkülozu tespit edilen işletmelerde, tüberkülin test sonucu negatif olan ineklerin sütleri uygun pastörizasyon ya da UHT işleminden sonra insan tüketimi için kullanılabilir ancak çiğ süt olarak satılamaz.
15. Sığır tüberkülozu tespit edilen işletmelerde hayvan hareketleri ile ilgili olarak, ilgili Yönetmelik hükümleri arasında yer alan enfekte sürü ifadesi gereği fiziki yapısı müsait olan işletmelerde birden fazla sürü oluşturulabilir. Böylece enfekte işletmeye alınacak hayvanlardan yeni bir sürü oluşturulması ve enfeksiyon tespit edilen işletmelerde sürdürülebilir hayvancılığın tesis edilmesi mümkündür. TÜRKVET veri tabanı da birden fazla sürü kaydı yapılması için uygundur.
16. Kurban Bayramı sürecinde Kurban Hizmetleri Komisyonu tarafından kurbanlık hayvanlar için belirlenen kesim yerlerinde Sığır Tüberkülozu hastalığının varlığı Resmî Veteriner Hekim tarafından tespit edildiğinde, sığır karkasının kasaplık bedeli, kesimhanede tespit edilmiş gibi kabul edilerek ödenir.
17. Sığır Tüberkülozu nedeniyle karantinaya alınan işletmede bulunan, test sonucu şüpheli ya da negatif çıkan ve karantina sürecinde ölen ya da mecburi kesime tabi tutulan ve yapılan nekropside Resmî Veteriner Hekimce Sığır Tüberkülozu tespit edilen sığırların tazminatı da tüberkülin test sonucu pozitif sığırlarda olduğu gibi ödenir.
18. Sığır Tüberkülozu nedeniyle karantinaya alınan işletme sahibine, hastalık sönüşü yapılanaya kadar hayvanlar yediemin olarak teslim edilmesi gerekmektedir.
19. Mecburi kesimi yapılacak hayvanlara, mahallinde kesim, kavurma, itlaf-imha işlemleri ile nakil esnasında Resmî Veteriner Hekim nezaret edecektir. Kesim, kavurma, itlaf ve imha işlemleri sonunda, her bir işleme ait rapor tanzim edilecektir. Kesimi yapılan hayvanların TÜRKVET kayıt sisteminden düşümünün yapılıp yapılmadığı İl/İlçe Müdürlüklerince kontrol edilecektir.
20. Tüm tüberküloz taramalarında "İntradermal Karşılaştırmalı Test" kullanılacaktır. Uygulama iki veteriner hekim tarafından yapılacaktır. Tüberkülin Teamül Cetvelleri, kullanılan teste göre EK-14' de verilen örnek tabloya uygun olarak tanzim edilecek ve hastalık hakkında karar verilecektir. Tüberkülin Teamül Cetveli tanzim edildikten sonra uygulamayı yapan iki veteriner hekim tarafından imzalanacaktır.
21. Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne üretilen Tüberkülinin temininde sıkıntı yaşanmaması için hastalıktan ari işletmelerde yapılacak test tarihi ile uygulama yapılacak hayvan sayısı yıllık olarak ocak ayı sonuna kadar ilgili enstitü müdürlüğüne bildirilecektir. Enstitü Müdürlüğü yıllık olarak

yapılan talepler çerçevesinde ihtiyaç duyulan Tüberkülini zamanında ilgili İl Müdürlüğüne gönderecektir.

22. Hastalığa bağlı Tüberkülin talepleri, enstitü müdürlüğünce Veteriner Bilgi Sistemi ve VELBİS'e girilen hastalık bildirimine ait tüm durumlar (Pozitif teşhis, toplam nunume sayısı, hastalık şüphe, hastalık çıkış, vs. kayıtlar) dikkate alınarak değerlendirilecektir.

1.9. Epizootic haemorrhagic disease (EHD)

1. Ülkemizde geçmiş yıllarda hem sığır hem de koyunlarda görülen EHD hastalığı, culicoides cinsi sokucu sinekler tarafından taşınmaktadır. Bu nedenle hastalıkla mücadele amacıyla culicoideslere yönelik olarak düzenli uygun ilaçlar kullanılmalıdır.
2. Sığır ve koyunlarda hastalık semptomlarına rastlandığında, şüpheli hayvanlardan EDTA' lı kan, ölen hayvanlardan iç organ örnekleri, hastalığı atlatan hayvanlardan 21-30 gün sonra kan serumu soğuk zincirde bölge enstitü müdürlüğüne gönderilmelidir.
3. Hastalık tespit edilen işletmede konulan kordon ve karantina önlemleri, klinik semptomların ortadan kalkmasından sonra, etkenin inkubasyon süresi dikkate alınarak yapılacak laboratuvar incelemesinde, etkenin tespit edilmemesi durumunda, temizlik ve dezenfeksiyon yapılarak kaldırılacaktır.

1.10. Şarbon

1. Şarbon hastalığı ile mücadele, "Şarbon Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği" ile Genel Müdürlüğümüz tarafından 03.09.2021 tarih ve E.2146502 sayılı ile yayınlanan "Şarbon Hastalığı Saha Mücadele Talimatı" çerçevesinde yürütülecektir.
2. Son 5 yılda hastalık görülen mihrak ve mihrak ile ortak mera ve su kullanımı olan riskli bölgelerde bulunan duyarlı hayvanların tamamı meraya çıkışlarından önce aşılanacaktır.
3. Ayrıca yıl içerisinde Bakanlığımız ve İl Müdürlüklerince yapılan risk bazlı değerlendirmeler neticesinde gerek görülmesi halinde ilçedeki tüm duyarlı hayvanlar meraya çıkışlarından önce aşılanacaktır.
4. Son 5 yılda şarbon mihrakı bulunan yerlere dışarıdan hayvan sevk edildiğinde hayvanlar en kısa zamanda aşılanacak ve aşılama sona erene kadar meraya çıkarılmamalı ve ayrı bir yerde tutulması sağlanacaktır.
5. Göçer hayvan sevklerinde, kullandığı güzergâh da göz önünde bulundurularak, son 5 yılda mihrak çıkan enfekte meralardan geçiş yapacak hayvanlar sevk öncesinde aşılanacaktır.
6. Şarbon hastalığında en önemli korunma önlemi bu hastalıktan ölen hayvanların uygun bir şekilde ortadan kaldırılması olduğu için, ölen hayvanların nekropsisi yapılmadan, iki metre derinlikteki çukurlara bulaşık toprak ve altlıkla birlikte üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek imha edilmesi sağlanacaktır.
7. Şarbon hastalığının teşhisi amacıyla Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüklerine kan frotisi veya steril swaplara emdirilmiş kan örneği tüp içinde gönderilecektir.

1.11. Kuduz

1. Hastalık şüphesi ve teyidi durumunda Kuduz Hastalığından Korunma ve Kuduz Hastalığı ile Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır.
2. Kuduz hastalığından şüphe edilen hayvanlar için müşahede yeri bulunmayan yerel yönetimlerin en kısa sürede yeterli kapasite ve donanıma sahip müşahede yeri oluşturması, mevcut olanların ise rehabilitasyonunun sağlanması, müşahede

yerlerinin gerekli kayıt ve kontrol işlemlerinin yerel yönetimlerde görevli veteriner hekimlerce yapılması ve kuduz riskli temasa sebep olan sahipsiz hayvanların toplanması ve müşahede yerine taşınması sırasında kolluk kuvvetlerinden ve hayvanları koruma ile uğraşan sivil toplum kuruluşlarından da destek alınması için gerekli koordinasyon sağlanacaktır.

3. Kuduzla ilgili mücadelede kurumlar arası iş birliği kurulacak, özellikle Mahalli İdareler, İl Özel İdareleri, Sağlık Müdürlükleri, Üniversiteler ve Sivil Toplum Kuruluşları ile koordineli çalışmaya özen gösterilecek ve ortak mücadele planları geliştirilecektir.
4. Sağlık Bakanlığı İl/İlçe Teşkilatları ile gerekli koordinasyon ve iş birliği sağlanacaktır. Kuduz şüpheli her ihbar, ihbarın alındığı gün itibariyle mutlaka resmî yazı ile Sağlık Bakanlığı İl/İlçe Teşkilatlarına bildirilecek ve mutlaka faks çekilecektir
5. Sahipsiz köpeklerin üremelerinin kontrolü amacıyla gerekli girişimlerde bulunulacaktır. Sahipsiz köpeklerin yaşam ortamlarını oluşturan çöplükler gibi tüm unsurların rehabilite edilmesi hususu İl Hıfzıssıhha Kurullarında gündeme getirilerek karar alınması sağlanacak, ilgili kuruluşlar resmî yazılar ile uyarılacak ve iş birliği yapılacaktır.
6. Serbest veteriner hekimlerle, gönüllü kuruluşların yaptığı aşılamaların takibi yapılarak aşıli hayvanların tanımlanması için yerel yönetimler ve mahalli idareler nezdinde girişimde bulunulacaktır.
7. Halkın eğitimine yönelik çalışmalar artırılacak, bu konuda bölgesel yazılı ve görsel basınla iş birliğine gidilmesi sağlanacaktır.
8. Çevredeki tüm şüpheli ısırık vakaları dikkatle takip edilecektir. Tüm şüpheli vakalarda gerekli marazi madde alınacak, en seri şekilde soğuk zincirle ilgili laboratuvara gönderilecek ve hastalık çıkması halinde filyasyon tespit edilecektir.
9. Kuduz şüpheli marazi maddelerin hastalığın aciliyeti ve önemine binaen kurye ile soğuk zincir bozulmadan dikkatli paketlenmesi yapılarak ya da personel görevlendirilerek laboratuvara gönderilmesi sağlanacaktır.
10. Ölü olarak bulunan tilki, kurt, çakal gibi yabani hayvanların İl/İlçe Müdürlüklerimize haber verilmesi ya da getirilmesi sağlanacak, bu hayvanlar il ve İlçe Müdürlüklerince Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüklerine ulaştırılacaktır.
11. Enstitü Müdürlüklerince tespit edilen kuduz pozitif vakalar, virus yapısında olabilecek değişikliklerin izlenmesi amacı ile Ulusal Referans Laboratuvar olan Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecektir.
12. Yabani memeli hayvanlarda bir kuduz vakası tespit edildiğinde ilgili Yönetmeliğin 13'üncü maddesinin 14'üncü fıkrasında belirtilen önlemler alınacak, söz konusu önlemlerin gerçekleştirilmesi sonrasında aynı maddenin 2'nci fıkrasında yer alan hükümler çerçevesinde belirlenmiş kuduz risk alanı daraltılabilir ya da ilgili Yönetmeliğin 14'üncü maddesinin 5'inci fıkrası gereğince alınan tedbirler kaldırılabilir.
13. Yabani ya da evcil hayvanlarda bir kuduz vakası tespit edildiğinde hastalık çıkışını takiben Bakanlığa bilgi verilecektir.
14. **Kuduz Aşısı Uygulamaları**
 - a) Aşılar Genel Müdürlüğümüzce ihale yapılmak suretiyle temin edilmiş olup, Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından **EK-12'** de yer alan planlama dahilinde ücretsiz olarak gönderilecektir. Aşılamalar ülke genelinde kampanya tarzında yapılacaktır. Kampanya bitiminde, başvuru olması halinde de kuduz aşısı uygulamalarına devam edilecektir. Uygulanamayan aşılar Genel Müdürlüğümüz ile irtibata geçilerek ihtiyacı olan kurumlara gönderilecek ve bu aşıların zayi olması engellenecektir.
 - b) Kampanya süresince sahipli ve sahipsiz tüm köpek ve kedilere ulaşılarak aşılanmaları sağlanacaktır. Köpek – kedi programı için Bakanlık tarafından gönderilen aşılar diğer hayvanlara uygulanmayacaktır.

- c) Tilki ve sansar gibi sürü alışkanlığı olmayan yabani hayvanlardan kaynaklanan aktif mihrakların olduğu 1. derece riskli yerleşim yerlerinde; yapılacak risk değerlendirmesine göre sadece meraya çıkan sığırlara sınırlı aşı uygulaması 5996 sayılı Kanunun 4. maddesi ve 43. maddesi gereğince İl Özel İdareleri ve Belediye kaynakları ile ya da hayvan sahipleri tarafından temin edilecektir.
- d) Köpek ve kedilerin aşılama ve kimliklendirme çalışmalarına Türk Silahlı Kuvvetleri, Belediye Başkanlıkları, Veteriner Hekim Odaları, Veteriner Fakülteleri ve Sivil Toplum Örgütlerinin de gönüllülük esaslı katılımı için çaba gösterilecektir. Katılım sağlayan gönüllü kurum ya da veteriner hekimlere ücretsiz uygulanması koşulu ile Bakanlığımızın programlı aşılarından tahsis edilerek uygulanması takip edilecektir.
- e) Ülke genelindeki sahipli ve sahipsiz köpeklere yoğun parenteral aşılama yapılmasına yönelik bilgilendirme için kampanya esnasında broşür ve afişler, radyo ve TV spotları kullanılacaktır.

1.12. Nakledilebilir süngerimsi beyin hastalıkları (BSE, FSE, SCRAPIE)

1. Hastalık şüphesi ve bildirimi, resmî teyit durumunda yapılacak uygulamalar ile TSE'nin izlenmesi ve bunun gibi hususlarla ilgili Nakledilebilir Süngerimsi Beyin Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır.
2. Ülkemize ithal edilen hayvanların ve yavrularının nakledilebilir süngerimsi beyin hastalıklarının varlığı açısından kontrol edilmesi amacıyla resmî veteriner hekimler tarafından gönderilen numunelerden, ilgili hayvanların yaşına bakılmaksızın, ücret alınmayacaktır.
3. Halk sağlığı ve gıda güvenliği açısından önem arz eden Sığırların Süngerimsi Beyin Hastalığı izleme programı laboratuvar kapasitesinin artırılması, mezbaha altyapılarının geliştirilmesi ve bütçe imkânlarına bağlı olarak genişletilebilecektir.
4. Sinirsel semptomla seyreden hastalık belirtileri gösteren tüm hasta kediler sinirsel semptomla seyreden hastalıklar yanında FSE yönünden de incelemeye alınacaktır.

1.13. Bulaşıcı sığır pleuropneumonisi (CBPP)

1. Hastalığın Etkeni olan *Mycoplasma mycoides subsp. mycoides* ısıya, çevre şartlarına ve dezenfektanlara karşı duyarlı olduğu için hastalığın mücadelesinde karantina, temizlik-dezenfeksiyon ve kordon tedbirleri önemlidir.
2. Hastalığın inkubasyon süresi 14-40 gün arasında değişmekte olup, en belirgin semptomları şiddetli ve ağrılı öksürük, mukopurulent akıntı, yüksek ateş ve auskültasyonda pleural sürtünme sesleridir.
3. Hastalık inhalasyon ve damlacık enfeksiyonu şeklinde yayıldığı için hasta ve taşıyıcı hayvanlarla duyarlı hayvanların yakın temasta bulunması sonucu hızla bulaşır.
4. İhbari mecburi hastalıklar listesinde bulunan Bulaşıcı Sığır Pleuropneumonisi (CBPP) hastalığı Ülkemizde tespit edilmemiştir.
5. Hastalığın en etkili izleme sistemi kesimhane bazlı izleme sistemidir. Bu nedenle hastalığın Ülkemizdeki durumunun değerlendirilebilmesi için kesimhanelerde pneumoni şüpheli hayvanlardan numune alınarak bağlı bulunan enstitü müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Enstitü Müdürlükleri tanzim edecek raporda bakterinin alt tipini de belirtecektir. Hastalığın varlığına dair herhangi bir tespit durumunda confirmasyonun sağlanması için hastalığın referans enstitüsü olan Pendik Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne numune gönderilecek ve alınan sonuca göre hastalığın varlığına dair karar verilecektir.
6. Hastalık tespit edilen hayvanın bulunduğu işletmede yer alan diğer hayvanlar hastalığın varlığı yönünden kontrol edilecektir. Bu amaçla hayvanlardan serum örnekleri alınarak bağlı bulunan enstitü müdürlüğüne gönderilecektir.

7. Hastalığın etkeninin antibiyotik tedavisi ile tam olarak elemine edilememesi riski nedeni ile tedavi uygulanan hayvanlar kronik taşıyıcı olarak kalabilir ve etkenin saçılımına neden olabilir.
8. Hastalık, etkenin azami inkübasyon süresi olan 40 gün dikkate alınarak, bu süre sonunda işletmede bulunan tüm duyarlı hayvanlarda yapılan laboratuvar incelemesi sonucunun negatif çıkması ve herhangi bir klinik belirti tespit edilmemesi durumunda, temizlik ve dezenfeksiyon yapılarak söndürülür. Hastalığın tespitinden sönüşüne kadar geçen sürede işletmeye duyarlı hayvan giriş ve çıkışına izin verilmez.

1.14. Ruam

1. Daha önce ruam testine tabi tutulmamış olduğu tespit edilen kimlik belgesi ve mikroçipi bulunmayan at ve katırlar mallein testine tabi tutulacak, eşekler ise klinik muayeneden geçirilecektir.
2. Yarış ve atlı spor gibi sportif amaçla yetiştirilen pedigrili/pasaportlu atlardan kan serumu toplanarak serolojik kontrollere devam edilecektir.
3. İstanbul İli Adalar İlçesinde tek tırnaklı hayvan giriş-çıkışları takip edilecektir.
 - a) Adalar ilçesinde bulunan tek tırnaklı hayvanlar her yıl ilkbahar ve sonbaharda klinik muayeneden geçirilip, at ve katırların tamamına mallein tatbik edilerek, müspet reaksiyon veren hayvanlar itlaf ve imha edilecektir.
 - b) Yapılacak taramaların sonuçlarında müspet görülen atların geldikleri bölge tespit edilecek ve bu durum Genel Müdürlüğe ve ilgili İl Müdürlüğüne bildirilecektir.
4. İstanbul ili, Adalar İlçesinde; Belediye ile iş birliği yapılarak, ilçede bulunan ahırların periyodik olarak dezenfekte edilmesi sağlanacak, dezenfekte edilmeye elverişli olmayan ahırlara hayvan giriş ve çıkışları Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Komisyonunca yasaklanacaktır. Mallein uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği'nde belirtilen hususlar çerçevesinde yapılacaktır. **EK-8'** de karar verme örnekleri yer almaktadır.
5. Mallein uygulamasına yönelik olarak Bakanlığın belirlediği esaslar çerçevesinde Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği'nin Ek-1' inde yer alan Ruam Muayenesine Mahsus Defter ve Cetvel Örneği tanzim edilecektir.

1.15. Atların enfeksiyöz anemisi

Hastalık bildiri, hastalıktan şüphe edilmesi durumunda alınacak önlemler, hastalık tespit edilmesi durumunda alınacak önlemler, epidemiyolojik araştırma ve karantinanın kaldırılması ile ilgili iş ve işlemler hakkında Atların Enfeksiyöz Anemisi Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliğinde yer alan hükümler uygulanacaktır.

1.16. At vebası

1. At Vebası ve Mavidil hastalıkları aynı vektörler tarafından taşınmaktadır. Son yıllarda Mavidil hastalığının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve birçok Akdeniz Ülkesinde görülmesi, 2017 yılı ve sonrasında Afrika ülkelerinden çeşitli yollarla ülkemize gelebilecek vektörler aracılığı ile At Vebası hastalığının da Mavidil hastalığı gibi bulaşması riskinin arttığına işaret etmektedir. Bu durum dikkate alınarak atlarda görülen her şüpheli vaka mutlaka Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne bildirilecektir.
2. At Vebası hastalığı yönünden referans enstitü olan Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, ülkemize bulaşabilecek At Vebası hastalığına karşı hazırlıklı olmak amacı ile aşı üretimi yapmak üzere hazırlıklı olacak, gerekiyorsa aşı

suşu temin edecek, acil müdahale gerektiğinde aşı ithali yapılabilecek yerleri de belirleyecektir.

1.17. Kanatlı hastalıkları

1. İldeki mevcut ticari işletmelerin (açık ya da kapalı sistem) Kanatlı Bilgi Sistemine kayıt edilmesi sağlanacaktır. Entegre işletmeler (sözleşmeli üretim yapan kümesler dahil) öncelikli olmak üzere tüm kanatlı işletme ve kümeslerin coğrafi koordinatları GPS cihazı ile tespit edilerek veya harita üzerinde işaretlenerek TÜRKVET'e kayıt edilecek, elektronik ortamda ve evrak üzerinde ayrıca muhafaza edilecektir.
2. Kanatlı hastalığı şüphesi halinde laboratuvara numune gönderilerek, hastalık semptomu görülen sürülerde etken izolasyonu ve identifikasyonu yapılması sağlanacaktır.
3. Tavuk vebası ve Newcastle hastalıkları konusunda ilgili personele ve üreticilere yönelik sürekli eğitim çalışmaları sürdürülecektir.
4. Kanatlı hayvan hastalıkları biyogüvenlik önlemleri yetersiz, yaban hayatı ile iç içe ve açıkta beslenen kanatlı hayvanlar açısından önemli risk teşkil etmektedir. Bakanlığımızca hayvancılığın geliştirilmesi için yapılan her türlü proje uygulanabilirlik açısından değerlendirildiğinden, açıkta kanatlı yetiştiriciliği yapan işletmelerin Ticari Etlik ve Yumurtacı Kanatlı İşletmelerinin Biyogüvenlik Talimatında belirtilen biyogüvenlik önlemlerini alması sağlanacak, biyogüvenlik tedbirlerini almayan işletmeler hakkında gerekli yasal işlemler yapılacaktır.
5. Genel Müdürlüğümüzce uygulamaya konulan Kanatlı Bilgi Sisteminin gerek Resmî Veteriner Hekimlerce gerekse özel sektör kullanıcıları tarafından kullanımı sağlanacaktır.

1.18. Newcastle (Yalancı tavuk vebası)

1. Hastalıkla mücadelede Yalancı Tavuk Vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği ile ilgili Genelge ve Talimatlara göre işlem yapılacaktır.
2. Newcastle hastalığında, izolasyon için alt yapısı uygun olan enstitülerce izole edilen virüs suşları identifikasyon (tiplendirilme) için hastalığın referans laboratuvarı olan Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecektir.
3. Ölen kanatlı hayvanların rastgele çevreye atılması engellenecek ve usulüne uygun bir şekilde gömülmesi sağlanacaktır.

1.19. Tavuk vebası (Avian influenza-Kuş gribi)

1. Hastalıkla mücadelede Tavuk Vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği, ilgili Genelge ve Talimatlara göre işlem yapılacaktır.
2. 04.10.2010 tarih ve 27692 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Kanatlı Hayvanlarda Görülen Kuş Gribi Salgını Konusunda Yapılması Gerekenler konulu Başbakanlık Genelgesi kapsamında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon içerisinde bütün İl Müdürlükleri Ulusal Acil Eylem Planı çerçevesinde kendi İl Acil Eylem Planını hazırlayacak ve gerektiğinde güncellenerek ilgili yardımcı kurumlara gönderilerek hastalık durumuna hazır olunması sağlanacaktır. Plan çerçevesinde görevlendirilen Bakanlığımız ve diğer kurum personeli mücadele ve biyogüvenlik konularında eğitilecektir.
3. Kuş gribi şüpheli kanatlı hastalıkları ile ilgili duyum ve ihbarlar en geç 2 saat içinde değerlendirilecektir. İnceleme sırasında kullanılacak koruyucu kıyafet, alet-malzeme ve dezenfektanlar önceden hazırlanarak kullanıma hazır set halinde tutulacak, hastalık mücadelesinde kullanılan malzeme depoları düzenli ve her zaman ulaşılabilir durumda olacaktır. İlk müdahale için gerekli olan malzemeler set halinde çanta içinde hazır tutulacaktır.

4. Kuş gribi şüpheli vakalar derhal elektronik ortamda mucadele@tarimorman.gov.tr adresine gönderilecek, süreç ile ilgili düzenli olarak bilgi notu gönderilecektir.
5. Hastalık mücadelesi amacıyla kanatlı itlafında Acil Eylem Planında belirtilen metotlar kullanılacak, hayvanlara eziyet edilmesi engellenecektir.
6. Hastalığın görülmediği sükûnet dönemlerinde aşağıda belirtilen koruyucu tedbirlerin alınması için gerekli duyurular yapılacaktır.
 - a) Özellikle riskli sulak alanlar çevresindeki yaklaşık 1 km. mesafeli alanda kaz, ördek gibi suda yaşamaya ihtiyaç duyan kümes hayvanlarının mutlaka kapalı alanlarda tutulması,
 - b) Tavuk, horoz, hindi gibi suda yaşamaya ihtiyaç duymayan kümes hayvanlarını açıkta beslemek ve dolaştırmak isteyen hayvan sahiplerinin ise hayvanlar için gezinti yeri olarak belirledikleri alanların etrafını tel ile çevirerek ve üstünü de devekuşu işletmeleri hariç olmak üzere aynı şekilde tel, ağ veya teması kesecek başka bir yapı malzemesi ile örterek kanatlıların gezinti yerlerini sınırlandırılması, böylece göçmen su kuşları ile olası temas riskinin önlenmesi,
 - c) Köylerde açıkta beslenen ve dolaştırılan kaz, ördek gibi suda yaşamaya ihtiyaç duyan kanatlı hayvanlar ile suda yaşamaya ihtiyaç duymayan tavuk, hindi gibi kanatlı hayvanların aynı yerlerde bulundurulmaması.
7. Genel Müdürlüğümüzce yayınlanan "İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian İnfluenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat" kapsamında 2015 ve 2016 yıllarında tüm ülkeyi kapsayacak şekilde yapılan survey sonuçlarına göre halen Ülkemiz Tavuk Vebası hastalığından ari olduğundan, 81 il idari sınırları çerçevesinde 81 ari bölge olarak tanımlanmıştır.
8. Söz konusu Talimat kapsamında gerçekleştirilecek aktif ve pasif survey çalışmalarının titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. Söz konusu Talimat kapsamında yılda iki kez yürütülecek olan aktif survey için hazırlanan programlar İl Müdürlüklerine gönderilecektir.
9. Düzenli olarak yılda iki kez yapılacak olan aktif surveyde ve hastalık çıkması durumunda bölgenin tekrar arılığını kazanması için yapılan surveyde kullanılacak olan swaplar ve tüpler, Bölge Enstitü Müdürlüklerince temin edilecektir.
10. Kanatlı hayvan, günlük civciv ve kuluçkalık yumurta sevki yapılmadan önce Genel Müdürlüğümüz web sayfasından bölgelerin arılık durumu kontrol edilerek ilgili Talimat kapsamında iş ve işlemler yürütülecektir.

1.20. İhbarı mecburi balık hastalıkları

1. "İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik" ile ihbarı mecburi olan balık hastalıkları, "Su Hayvanlarının Sağlık Koşulları İle Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliğinde" ise hastalığa duyarlı türler belirtilmiştir.
2. Duyarlı tür kapsamına girmeyen balıklarda hastalık görülmesi durumunda ihbarı mecburi hastalık olarak değerlendirilmeyecek sadece izleme çalışması yapılacaktır. Bu izleme çalışması için Balık Hastalıkları İzleme Formu (EK-15) ve son 3 yıl içinde işletmeye yapılan girişler ve çıkışları içeren form (EK-16) iki nüsha olarak doldurularak bir nüshası Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne, bir nüshası da Bakanlığa gönderilecektir.
3. İhbarı mecburi balık hastalığının çıkması durumunda İl Müdürlüklerinin ilgili tüm şube müdürlükleri koordinasyon içerisinde çalışacaktır.
4. İhbarı mecburi balık hastalıklarından birinin görülmesi durumunda aşağıdaki mücadele yöntemi uygulanacaktır.
 - a) Hastalık çıkması durumunda konulacak kordon sınırları, Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Komisyonunca, risk analizine bağlı olarak enfekte çiftliğin bulunduğu su havzası veya kıyı alanında yer alan ve bulaşma ihtimali olan yerler dikkate alınarak belirlenecektir.

- b)** Bu sınırlar içindeki tüm balık çiftlikleri tespit edilerek, buralardan marazi maddeler alınacak ve **EK-15** ve **EK-16'** da yer alan formlar ile birlikte laboratuvara teşhis için gönderilecektir. Çiftliklerin hastalığa duyarlı ve duyarlı olmayan türler yönünden balık, yumurta, larva, gamet ve yem alım ve satımı yaptığı yerlerin kayıt altına alınması sağlanacaktır. Hastalık çıkan işletme ve aynı su kaynağındaki işletmeler ile balık, yumurta, larva, gamet, yem alışverişi yapılan işletmelerde hastalık sonrası Ulusal Referans Laboratuvarı tarafından hazırlanacak ve Genel Müdürlük tarafından onaylanacak hastalık izleme programı uygulanacaktır.
- c)** Hastalık çıkan çiftliğin giriş çıkışlarında dezenfeksiyonu sağlayacak bir donanım bulundurulması sağlanacaktır.
- d)** Öncelikli olarak, pazara sunulacak büyüklükte olan ve hastalığın klinik belirtilerini göstermeyen balıklar iç organları çıkartıldıktan sonra kontrollü olarak tüketime sunulacaktır. Bu işlem, risk analizine bağlı olarak işletmede veya işletmeye en yakın onaylanmış bir işleme tesisinde, işletmenin bulunduğu yerde uygun tesis bulunmaması halinde ise balıkların uygun bir işleme tesisine şartlı ve kontrol altında çevreyi bulaştırmayacak şekilde nakledilmesi sağlanarak yapılacaktır. Tüketilmeyecek olan balıklar ile yumurtalar ve işlem artığı iç organlar imha edilecektir.
- e)** Hasta balıklar, yumurtalar ve gametler mutlaka geri çekilerek öldürülecek ve ölü balıklarla beraber imha edilecektir. Balıkların porsiyonluk duruma gelmeleri için kısa bir zaman gerektiğinde ve karantina önlemlerinin uzatılmasında sakınca görülmediği durumlarda balıkların ticari boyutlara erişene kadar büyütülmelerine izin verilir.
- f)** Karasal çiftlikte havuzlarda bulunan tüm balıklar boşaltıldıktan sonra (imha, porsiyon büyüklüğündekilerin tüketime sunulması v.s.) havuzdaki suda dezenfekte edilerek boşaltılır. Havuzlar temizlenir ve uygun dezenfektanla, Örneğin ;
- % 3 lük Formalin ile en az 5 dakika
 - % 2 lik NaOH ile en az 10 dakika
 - % 1 lik Virkon ile en az 1 dakika havuzlar dezenfekte edilir, kurutulur ve yıkanır.
- g)** Havuzların yanı sıra tüm alet, ekipmanlarda (tanklar, giysiler vb) dezenfekte edilir. Çiftlik dışına hiçbir şekilde alet-ekipman, yem, balık, yumurta ve gamet çıkarılmayacaktır.
- h)** Hastalığın epizootik araştırması yapılacak ve özellikle yemin de kaynağı araştırılacaktır.
- i)** Hastalık çıkan işletmeden son 3 yıl içerisinde balık, yumurta veya gamet dağıtılan yerlerin isim ve adresleri tespit edilerek Bakanlık ve ilgili İl/İlçe Müdürlüklerine durum bildirilir.
- j)** Aynı su kaynağı üzerinde bulunan diğer çiftliklere giren su, giriş yerinde dezenfekte edilir.
- k)** Üretim çiftliklerinde ve tesislerde hastalık sebebiyle alınan karantina tedbirleri son imhayı takiben, işletme ya da üretim alanının risk analizine bağlı olarak en az 6 hafta boş bırakıldıktan sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır. Yeniden balıklandırmayı takiben izleme programı başlatılır. Doğal yataklarda ise son iki yıl yapılan hastalık izleme sonuçlarının negatif olmasından sonra karantina tedbirleri kaldırılır.
- l)** İşletmelere aşağıda belirtilen hususlar önerilmelidir.
- i. Yeni konulacak yumurtalar iodoform (0.1 ppm iodin) ile 1 dakika muamele edilir. 3-5 dakika temiz deniz suyu ile yıkanıp dezenfekte edilmiş tanklara aktarılır. Yeni balık popülasyonu oluşturulurken alınacak balıkların veya yumurtaların alındığı işletmenin viral enfeksiyonlardan ari olduğunu gösteren raporları bulunmalıdır.

- ii. Enfeksiyon etkeninin yok edilmesi ve daha sonraki salgınların önlenmesi için tesislerde UV rays UV-C (254 nm)'lik dezenfeksiyon sistemlerinin veya filtrasyon sistemlerinin kurularak suyun havuzlara gitmeden önce bunlardan geçirilmesi gereklidir.
 - iii. Isıl işlem görmüş yem kullanılmalıdır (VHS virüsü 50 °C'de 10 dakikada, IPN virusu 80° C'de 10 dakikada inaktive olur).
5. Özel ve resmî kurum ve kuruluşlar tarafından ihbarı mecburi bir balık hastalığı teşhis edildiğinde teyit edilmesi ve izolatin muhafaza altına alınması için Ulusal Referans Laboratuvarına örnek/izolat gönderilecektir.
 6. İhbarı mecburi balık hastalıklarının bölgesel/ülkesel durumunun belirlenmesi için Ulusal Referans Laboratuvar tarafından bölgesel/ülkesel tarama çalışmaları programlanacak ve Genel Müdürlük onayı ile uygulanacaktır.
 7. İhbarı Mecburi olmayan ancak ülkemiz için ekonomik ve ticari öneme sahip Diplostomiosis, tüberkülozis, Infeksiyöz Pankreatik Nekrozis ve Viral Nervöz Nekrozis hastalıklarından şüpheli olgulardan mutlaka teşhis için laboratuvara örnek gönderilecektir. Bu hastalıklar yönünden Ulusal Referans Laboratuvar tarafından bölgesel/ülkesel tarama çalışmaları programlanacak ve Genel Müdürlük onayı ile uygulanacaktır.

1.21. Çift kabuklu yumuşakça ve kabuklu hastalıkları

1. "İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik" ile ihbarı mecburi olan çift kabuklu yumuşakça ve kabuklu hastalıkları, "Su Hayvanlarının Sağlık Koşulları ile Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliğinde" ise hastalığa duyarlı türler belirtilmiştir.
2. Çift Kabuklu yumuşakça veya kabuklularda herhangi bir anormal ölüm görülmesi durumunda, yetiştiriciler veya bu tür gözlemlerde bulunan kişi tarafından mümkün olan en kısa sürede İl/İlçe Müdürlüğüne ihbarda bulunulacaktır.
3. Hastalık şüphesi bulunan yerden numune alınarak laboratuvara marazi madde gönderilecektir. Laboratuvar sonuçları gelene kadar geçici kordon konulacak ve kordon altındaki bölgeden hiçbir yumuşakça veya kabuklu çıkarılmayacaktır.
4. Teşhis laboratuvarlarında tespit edilen pozitif örnekler teyit amacıyla ulusal referans laboratuvarı Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecektir.
5. Laboratuvar sonucuna göre ihbarı mecburi bir hastalık tespit edilmesi durumunda aşağıdaki mücadele yöntemi uygulanacaktır.
 - a) Önce bir epidemiyolojik araştırma yapılarak bulaş yolları ve bulaşma kaynakları tespit edilecek ve buralarda da gerekli tedbirler alınacaktır.
 - b) Hastalığın klinik belirtisini gösteren hayvanlar öldürülerek imha edilecektir.
 - c) Hastalığın klinik belirtisini göstermeyen hayvanlar ise insan tüketimine sunulabilecektir.
 - d) Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Komisyonu tarafından aynı hastalıkla enfekte olmuş başka çiftlikler, yetiştirme alanları veya hasat edilmiş doğal yataklara hayvanların hareketine izin verilebilir.
 - e) Üretim çiftliklerinde ve tesislerde, hayvanlar imha edildikten ve piyasaya arz edildikten sonra gerekli temizlik ve kimyasal maddelerle dezenfeksiyon yapılacaktır.
 - f) Üretim çiftliklerinde ve tesislerde hastalık sebebiyle alınan karantina tedbirleri son imhayı takiben, işletme ya da üretim alanının risk analizine bağlı olarak ihbarı mecburi çift kabuklu yumuşakça hastalıklarından *Marteilia refringens* ile enfeksiyonu tespiti durumunda en az 2 ay, *Bonamia ostreae* ve *Bonamia exitiosa* ile enfeksiyonun tespiti durumunda en az 6 ay, diğer ihbarı mecburi hastalıkların tespiti durumunda ise en az 30 gün boş bırakıldıktan sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır. İşletmeye yeni yumuşakça popülasyonunun

konulmasını takiben izleme programı başlatılır. Doğal yataklarda ise son üç yıl yapılan hastalık izleme sonuçlarının negatif olmasından sonra karantina tedbirleri kaldırılır.

- g) Çift Kabuklu Yumuşakça Hastalıkları ile ilgili olarak duyarlı türleri kapsayan Bakanlığımızca onaylanmış ve onaylanacak üretim alanlarında hastalıkların epidemiyolojisine uygun dönem ve sürelerde izleme çalışmaları yapılacaktır. İzleme programı ile ilgili Çift Kabuklu Yumuşakça Hastalıkları İzleme Programı Bilgi Formu **EK-17**, Çift Kabuklu Yumuşakçalarda Hastalık/Anormal Ölümler Bilgi Formu **EK-18** ve Yumuşakça Örneklerinin Paketlenmesi **EK-19**'da belirtilmiştir. İzleme programı ile ilgili diğer detaylar daha sonra bildirilecektir.
- h) Hastalık çıkan üretim çiftlikleri ve işletmelerde deniz suyunun dezenfeksiyonu amacıyla klorin ve ozon kullanılabilir. Klorin olarak çamaşır suyu (sodium hypochloride) uygulanır. Ancak klorinli deniz suyunun çevreye zararlı etkilerinden dolayı işletmeden çıkarılmadan önce karbon filtresinden geçirilerek ya da sodyum veya potasyum thiosülfat ile muamele ederek nötralize edilmesi gereklidir. Tüm boru ve tanklar litreye 50 mg klorin (milyonda 50 kısım) veya litreye 0.8-1.0 mg ozon ile en az 30 dakika muamele edilir. Tank yüzeyleri ve borular hava ya da ısı ile kurutulmasını takiben iodoformlar da litreye 200-250 mg iodine ihtiva edecek şekilde en az 10 dakika uygulanabilir. Ekipman ve ayakların dezenfeksiyonu amacıyla aynı şekilde klorin, iodoformlar ve sodyum hidroksit kullanılabilir.

1.22. Arıların Amerikan yavru çürüklüğü

1. Hastalığın seyri ve dağılımının tespiti için sevk işlemleri veya destekleme kontrolleri esnasında kovanlar kontrol edilerek hastalık yönünden muayeneden geçirilecektir.
2. Hastalığın tespit edildiği işletmelerde Bal Arılarının Amerikan Yavru Çürüklüğü Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanacaktır.
3. Hastalığın laboratuvar sonucuna göre pozitif olarak tespit edildiği işletmelere gidilerek enfekte koloniler imha edilerek 6 km yarıçapındaki alanda kordon ve karantina önlemleri alınacaktır.
4. Enfekte olan işletmelere yapılan ziyaretler sonucunda herhangi bir hastalık belirtisi görülmemeyen tarihten 2 ay sonra laboratuvara numune gönderilerek hastalık olmadığının teyidi sonrası hastalığın sönüşü yapılacaktır.

1.23. Küçük kovan kurdu (*Aethina tumida*)

1. Larvaları bal veya polen depolu peteğin içerisinden tünel kazarak peteğe zarar veren veya bunları yok eden, bala dışkı bırakan, balın rengini değiştiren ve balda mayalanmaya ve köpüklenmeye yol açan bir böcektir.
2. Ülkemizde hastalık görülmemesine rağmen, hastalığın hızlı bir şekilde yayılım göstermesi sonucu oluşturduğu tehlike üzere hastalık risklerinin engellenmesi için 21.12.2011 tarih ve 28149 sayılı resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Bal Arılarının Küçük Kovan Kurdu ile Tropileaps Akarı Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği çerçevesinde tüm tedbirler alınmalıdır.
3. Hastalık etkeninin tanınması ve tanıtılması, hastalığın Ülkemize bulaşmasının engellenmesi ve olası bir hastalık vakası durumunda alınacak olan önlemler Genel Müdürlüğümüz tarafından 13.04.2018 tarih ve E. 787649 sayılı Küçük Kovan Kurdu (KKK) Hastalığı Mücadele Planı çerçevesinde alınmalıdır.
4. Öncelikli olarak hastalığın görülme olasılığının yüksek olduğu riskli bölgeler ve kontak noktalar İl/ilçe düzeyinde belirlenmeli ve kontak noktalar arasında hastalığın takibine ilişkin iletişim sağlanmalıdır.

5. Arılıkların, sınır kapıları, komşu ülke sınırı yakınları, havaalanı, limanlar ve meyve nakliye depoları gibi hastalığın Ülkemize bulaşma riskli olan bölgelerden en az 3 km yarıçapından uzağa konaklamaları sağlanmalıdır.
6. Gezgin arıcıların uğrak yeri olan yerlerin (Trakya, Muğla, Adana vb.) çıkış ve girişleri başta olmak üzere arılıklar KKK hastalığı ile Mücadele Planının EK-5'in de yer alan tablo çerçevesinde hastalık yönünden taranmalıdır.
7. Tüm paydaşlardan alınan bildirimler, yapılan denetimler ve kontroller ile raporlamalar her yılın ilk yirmi günü içinde Genel Müdürlüğe bildirilir.
8. Hastalık tespit edilen arıcılık işletmesinde bulunan ısıya dayanıksız malzemeler ve kovanın tamamı arılıktan uzak bir yerde kazılan bir çukurda yakılarak imha edilir. Isıya dayanıklı kovanın gövde, kapak ve dip tahtası ile işletmede kullanılan her türlü malzeme, yüzeyler iyice kazandıktan sonra pürmüzle yakılarak kullanılmasına izin verilir.
9. Özellikle Akdeniz ve Marmara bölgesinde bulunan sınır illerinde arıcılara hastalıkla ilgili bilgi verilmesi ve şüpheli durumlarda İl/İlçe Müdürlüklerinin haberdar edilmesi konusunda eğitim verilecektir.

1.24. Tropilaelaps akarı (*Tropilaelaps mite*)

1. Arıları etkileyen bir parazit olan Tropilaelaps akarı uzunluğu 1 mm' ye kadar uzanan kırmızı kahverengi bir akardır. Tropilaelaps akarlarının istila ettiği kolonilerde, Varroa hastalığına benzer hasarlar görülür. Yavru arılarda yüksek mortalite düzeyleri, düzensiz veya zayıf yavrulama, delikli kapsüller ve yetişkin arıların beklenen yaşam ömründe azalma görülebilir. Şiddetli istilalarda ölü yavru sayısı fark edilebilir koku yayacak kadar artabilir. Söz konusu semptomların görüldüğü kovanlar hastalık yönünden incelemeye alınacaktır. Hastalığın görülmesi durumunda 21.12.2011 tarih ve 28149 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Bal Arılarının Küçük Kovan Kurdu ile Tropilaelaps Akarı Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümlerine titizlikle uyulacaktır. Kovan hareketleri hastalık görülen işletmede kısıtlanacaktır.
2. Hastalığın seyri ve dağılımının tespiti için sevk işlemleri veya destekleme kontrolleri esnasında kovanlar kontrol edilerek hastalık yönünden muayeneden geçirilecektir.
3. Hastalık tespit edilen arıcılık işletmesinde bulunan ısıya dayanıksız malzemeler ve kovanın tamamı arılıktan uzak bir yerde kazılan bir çukurda yakılarak imha edilir. Isıya dayanıklı kovanın gövde, kapak ve dip tahtası ile işletmede kullanılan her türlü malzeme, yüzeyler iyice kazandıktan sonra pürmüzle yakılarak kullanılmasına izin verilir.

2. İhbarı mecburi olmayan bazı hastalıklar

2.1. Varroa

1. Varroa hastalığı arı yetiştiricilerini büyük ekonomik kayıplara uğratan hastalıklardan biridir. Yetiştiricilere hastalık hakkında bilgi verilerek, hastalık ile mücadelede asıl önemli noktanın bilinçli bir arıcılık olduğu anlatılacak ve gerekli bilgilendirmeler yapılacaktır.
2. Varroa ile mücadele için fiziksel, kimyasal, biyolojik ve hatta genetik yöntemler denenmekle birlikte en çok kimyasal yolla mücadele edilmektedir. Kimyasal yolla yapılan mücadele bazen yanlış uygulamalar sonucu arı akarları yanında kendisi de bir akar olan arıya da zarar vermektedir. Mücadelede kullanılması gereken ilaçlar, uygun dozları ve zamanı konusunda yetiştiricilere yapılacak eğitim çalışmalarına önem verilmelidir. Eğitimlerde akarlarda oluşabilecek dirençlilikten dolayı münavebeli ilaç kullanımının önemine dikkat çekilmelidir.

3. Varroa mücadelesinde başarılı olmak için Varroa'ya yönelik mücadelenin bireysel olarak değil toplu mücadele şeklinde İl/İlçe Müdürlükleri koordinasyonunda Arı Yetiştiricileri Birlikleri ve arıcılar tarafından arıların kovandan çıkış yaptığı ilkbahar bakım dönemi ve sonbaharda ise bal sağım döneminden sonra yapılması önem arz etmektedir. Mücadelede Bakanlık tarafından ruhsatlı veteriner tıbbi ürünlerin kullanılması zorunludur.

2.2. Schmallenberg

1. Hastalık ilk olarak Kasım 2011'de Almanya'da tespit edilmiş olup, daha sonra diğer Avrupa Ülkelerinde de görülmüştür.
2. Schmallenberg virüsü, Akabane virüs gibi Bunyaviridae ailesinden bir virus olup, Culicoides türü sinekler aracılığı ile hayvandan hayvana bulaştırılmaktadır. Virüsün insanlara geçebileceği ile ilgili bir bilgi henüz tespit edilmemiştir.
3. Yapılan çalışmalarda enfeksiyona yakalanan gebe koyunlarda 28-36 günler, sığırdaki ise 75-110 günler arasında fütusta enfeksiyon oluşturduğu ve genellikle anomalilere/abortlara sebep olduğu tespit edilmiştir.
4. Schmallenberg virusu ile enfekte olmuş sığır ve koyunlar, boynu ve eklemeleri yamuk, kafatasının içi su toplamış (hidrosefalik) kuzu ve buzağılar doğurmakta ya da ölü doğum yapmaktadır. Bazı kuzu ve buzağılar ise doğduktan hemen sonra ölmektedir. Hastalık koyunlar gibi keçilere de bulaşabilmekte ve oğlaklarda da aynı problemler gözlenmektedir.
5. Schmallenberg virüsü ile enfekte olmuş sığırlarda ishal, süt azalması ve ateş gibi genel semptomlar görülmekte, koyunlar da ise hiçbir belirti görülmemektedir.
6. Schmallenberg virüsünün Ülkemizde yayılmasının önlenmesi için öncelikle virüsün tespit edildiği ülkelerden ithal edilmiş hayvanların doğumları izlenmeli ve yukarıda açıklanan semptomların yavruda görülmesi durumunda alınan numuneler Schmallenberg virüsü yönünden de incelenmelidir.
7. Hastalıkla mücadelede, sivrisineklerle mücadelenin dışında bir yöntem bulunmadığı dikkate alınarak, sivrisineklerle mücadele edilmelidir.
8. Enstitü Müdürlüklerine gelen atık materyaller Schmallenberg virüsü yönünden analiz edilecek olup, söz konusu analiz sonuçları Genel Müdürlüğümüze bildirilecektir.

2.3. Üç gün (Bovine Ephemeral Fever, BEF)

1. Dünya'da genellikle Avustralya ve Afrika'da görülen, sokucu sineklerle nakledilen ve viral bir hastalık olan Üç Gün Hastalığı, ülkemizde de Güney ve Güneydoğu illerimizde, sineklerin yoğun olduğu aylarda, sıcak ve nemli havalarda olmak üzere, 2-4 yıl aralıklarla görülmektedir. Hastalığın inkubasyon süresi 2-4 gün arasında değişmekte ve ani gelişen şiddetli bir ateşle ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında göz ve burun akıntısı, solunum güçlüğü ve süt veriminde ani düşme de görülmektedir. Kondisyonu iyi ve yüksek süt verimi olan inekler hastalıktan daha çok etkilenirler. Hasta hayvanın akciğerlerinde ve lenf bezlerinde ödem oluşur. Normal şartlarda hastalığın mortalitesi %2-3 olmakla birlikte, sekonder enfeksiyonlarla birlikte seyretmesi durumunda bu oran %30'lara çıkmaktadır.
2. Hastalık genellikle ağustos ve eylül aylarında görülmektedir. Hastalıkla mücadelede en önemli faktör vektörlerle mücadeledir. Koruyucu amaçlı olarak riskli zaman diliminde hayvanların vektörlerle temasının asgari düzeye indirilmesi, sinek mücadelesi için belediyeler ile iş birliği sağlanması gerekmektedir. Vektör mücadelesi amacıyla, su birikintileri ve bataklıkların ekosisteme zarar vermeyen fakat güçlü larvasidal etkili ürünlerle uygun aralıklarla ilaçlanmasının sağlanması amacıyla mahalli idareler ile iş birliği yapılmalıdır.

3. Hayvanları bireysel olarak ilaçlamanın önemi yetiştiriciye eğitimlerle anlatılacak, etkin vektör kontrolü için hayvanlara endektositler veya klasik insektisitler uygulanması teşvik edilecektir.
4. Sineklerin aktif olduğu dönemlerde duyarlı hayvanlarda klinik izleme yapılacak, hastalık şüpheli her olgudan ilgili enstitü müdürlüklerine marazi madde gönderilecek, resmî veteriner hekimler ile birlikte serbest veteriner hekimler de vektörel hastalıklar yönünden gerekli dikkat ve özeni göstermeleri için bilgilendirilecektir.
5. Hastalığın görüldüğü Avustralya'da, üretilen bir aşısı bulunmasına rağmen, söz konusu ülkede programlı aşılama uygulanmamakla birlikte, yetiştiricilere yüksek verimli damızlıkların aşılama tavsiye edilmektedir.
6. Adana Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü sorumluluk alanında bulunan illerde haziran-temmuz ve ağustos-eylül-ekim aylarında iki dönem halinde hastalığa ilişkin antijen ve antikor seviyelerinin kontrolü amacıyla bir izleme programı yürüterek hastalığın risk haritasını hazırlayıp ilgili İl Müdürlükleri ile Genel Müdürlüğümüze bildirecektir. Söz konusu izleme programı çalışmalarına İl Müdürlüklerince gereken tüm destek sağlanacaktır. İl Müdürlükleri bu konuyla ilgili tedbirleri alacaktır.

2.4. Batı Nil humması

1. Hastalığın ana rezervuarı kuşlar olup, özellikle Culex türü vektör sinekler aracılığı ile bulaşan vektörel zoonoz bir hastalıktır. Batı Nil Virusü bir arbovirusdur. Hastalık atlar, kuşlar, insanlar ve vahşi hayvanlarda çeşitli nörolojik semptomlar oluşturmaktadır. İnkübasyon periyodu 1-8 gün arasında değişmekle birlikte 15 güne kadar uzayabilmektedir. Enfekte kuşlarda uzun süreli viremi gelişmekte; viremi süresi 100 günden fazla olabilmektedir.
2. Hastalık önceki yıllarda Kuzey, Orta ve Güney Amerika' da görülmekte iken son zamanlarda Avrupa ve Akdeniz Kıyısı ülkelerinde görülmeye başlamış, 2018 yılında Ülkemizde de 1 vaka tespit edilmiştir.
3. Hastalığın yayılmasının önlenmesi için vektör mücadelesinin yapılması, tektırnaklı işletmesi, hara ve hipodromlarda bulunan at ahırlarının çevresindeki durgun sulara larvasit atılması, su birikimine neden olabilecek yerlerin kurutulması, işletme çevresinde bulunan su yalaklarının günlük olarak temizlenmesi, vektör sineklerin aktif olduğu saatlerde atların tavlalarda bulundurulmaması, atlara sinek kovucu ilaçların tatbik edilmesi gibi önlemler alınmalıdır.
4. Hastalık özellikle vektör sineklerin aktif olduğu dönemlerde görülmekte, kanatlı grubundan karga, ördek, güvercin, martı başta olmak üzere çok çeşitli kuş türleri ve tavuklar tarafından taşınabilmektedir. İnsanlar ve atlar rastlantısal konaklar olup, virusun taşınma siklusunu devam ettirememekte, vektör sinekler olmadan attan ata veya başka bir memeli hayvana bulaşma olasılığı olmamakla birlikte, nadiren de olsa gebe kısraktan plasenta yolu ile veya tayın kısraktan süt emmesi esnasında bulaşma olasılığı bulunmaktadır.
5. Hastalığa karşı 2019 yılında Genel Müdürlüğümüz ile Türkiye Jokey Kulübü arasında imzalanan protokole uygun olarak, Türk Soy Kütüğüne Kayıtlı Atların aşılmasına devam edilecektir.
6. Hastalığın tespiti laboratuvar teşhisi ile yapıldığı için şüpheli durumlarda bağlı bulunan enstitü müdürlüklerine numune gönderilecektir.
7. Enstitü Müdürlüklerimiz gelen kanatlı numunelerinde hastalık teşhis ederken, numuneleri Batı Nil Virüsü yönünden de değerlendirecektir.

2.5. Kırım Kongo kanamalı ateşi

1. Kırım Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı bir hayvan hastalığı değildir. Hastalık etkeni hayvanlarda bulunmakla birlikte herhangi bir semptomla sebep olmamaktadır.

Hastalık etkenini taşıyan kenelerin insanla teması durumunda, insanlarda hastalık görülmektedir.

2. **Gümüşhane, Bayburt, Sivas, Yozgat, Erzincan, Erzurum, Tokat, Artvin, Giresun, Çorum, Amasya, Tunceli, Bingöl, Çankırı, Ardahan, Kastamonu, Bitlis, Isparta, Iğdır, Kars, Karabük, Kayseri, Kastamonu, Muş, Malatya, Kırşehir, Sinop** illerinde 2023 yılı mücadele programı yürütülecektir. Söz konusu illerde 2022 yılı mücadele programından kalan ilaçlar ve 2023 yılı programı kapsamında temin edilen ilaçlar ile mücadele yürütülecektir. İhtiyaç duyulması halinde mahalli kaynaklar kullanılarak tüm illerde mücadele çalışması yapılabilir. İlaçlamalar kampanya tarzında İl Müdürlüklerince koordine edilerek yapılmalıdır. Bu amaçla gönderilen ilaç ve ödenek amacı dışında kullanılmamalıdır.
3. Üreticilere yönelik olarak gerek barınak gerekse hayvanlarda alınacak önlemler konusunda bilgilendirme çalışmaları sürdürülecek, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon ve iş birliği artırılacaktır.
4. Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi Hastalığının yayılışında özellikle *Hyalomma marginatum* türü kenelerin etkin rol oynadığı kabul edilmektedir. Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalarda *Hyalomma marginatum* türünün erişkinlerinin özellikle sığırlarda, larva ve nimflerinin ise başta yaban tavşanı olmak üzere, keklük ve kirpelerde beslendiği görülmüştür. Sığırlar ve tavşanlar bu anlamda *H. marginatum* popülasyonunun en büyük destekçileri olarak rol almaktadır. *Hyalomma marginatum* yaban hayatı ile çok yakından ilişkili olup Özellikle kuru taban örtüsüne sahip dağlık, bodur ormanlık, meşelik ve çalılıkların olduğu alanlarda yayılış göstermektedir. Bu tür kenenin yaygın olduğu bölgeler göz önünde bulundurularak çiftlik hayvanlarının bu bölgeler ve kene kaynağı olabilecek diğer yabani hayvanlar ile (yaban tavşanı, kirpi, domuz, deve kuşu ve bazı kuşlar) temasında dikkatli davranılmalıdır. Özellikle hastalığın çıktığı bölgelerde yüksek oranda virus dolaşımının olduğu ve aynı zamanda insan-kene (*Hyalomma marginatum*) temasının (kene tutmaları) hastalığın yayılışında önemli olduğu görülmüştür.
5. Kene eradikasyonunun zorluğu düşünüldüğünde amaç artan kene sayısının kabul edilebilir sınırlara indirilmesidir. Hayvanların ilaçlanmasında kenelerin aktif oldukları dönemde (yörelere göre değişmekle birlikte mart-ekim ayları arası) periyodik olarak özellikle sığırlar hedef alınarak mümkün olduğu kadar 30 gün aralıklarla 3 uygulama şeklinde yapılacak ilaçlama takip eden yıldaki kene sayısını azaltmak için en etkili yöntemlerdendir. Mücadele çalışmalarına mahalli idarelerin ve yerel yönetimlerin katılımı sağlanmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde bu ilaçların uzun etkili olanları tercih edilmelidir.
6. İlaçlamada etkinliğin artırılması adına öncelikli hedefin sığırlar olarak belirlenmesi, ilaçlamaya hayvanların meraya çıktığı ilk hafta içinde başlanması, sadece meraya çıkacak hayvanların ilaçlanması, ilaçlamanın prospektüse uygun olarak yapılmasının sağlanması, gereksiz ilaç kullanımının engellenmesi, daha etkin bir mücadele için hayvanların mümkün mertebe kapalı alanlara alınarak serin olan saatlerde ilaçlanması, ilaçlamadan sonra bir-iki saat bekletilmesi gerekmektedir.
7. İlaçlama yapılacak bölgelerin seçiminde ilgili il sağlık müdürlüklerinden alınan Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi Hastalığı vaka bilgileri kullanılarak ve ortak mera alanları da dikkate alınarak ilaçlamanın planlanması ve bu bölgelerde ilaçlamanın yapılması gerekmektedir.
8. Hastalığın görüldüğü illerde, kene mücadelesiyle ilgili eğitim çalışmalarına önem verilerek, kenelerin yaşam koşullarının bozulması gibi ilaçlama harici önlemler de anlatılmalıdır (barınaklarda bulunan yarık ve çatlakların sıvanması, barınakların badana edilmesi vb.). Ayrıca ilaçlama, hayvan veya insan üzerinden kenenin nasıl ayrılacağı vb. konularda görsel çalışmalar yapılmalıdır.
9. İlaçlama yapanlar kişisel korunma önlemi almalıdır. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlüklerince İl Müdürlüklerinde görevli Veteriner Hekim,

Mühendis, Tekniker, Teknisyen, Biyolog, Tarım Danışmanı, Sözleşmeli personel vb. tüm personele yönelik eğitim toplantısı yapılarak mücadelenin ayrıntıları ile kişisel korunma önlemleri anlatılmalıdır.

10. Yapışan keneler kesinlikle ezilmeden ve kenenin ağız kısmı koparılmadan (bir pensle sağa sola oynatarak, çivi çıkarır gibi) alınmalıdır.
11. Isırılan kişinin iki hafta süreyle ateş ve diğer belirtiler yönünden takip edilmesi gerekmektedir. (Ateşin 38,5 °C veya üzerinde olması halinde acilen tam teşekkülü hastaneye başvurulmalıdır)
12. Barınaklar için yerde ve duvarlarda uzun süre kalabilecek akaridler buharlaşma etkisi de dikkate alınarak püskürtme-pulverizasyon şeklinde kullanılması tavsiye edilmelidir. Mümkün olduğu ölçüde bu ilaçların uzun etkili olanları tercih edilmeli, ilaçlamalar yapılırken kene aktivasyonu, birbirini izleyen periyotlarda farklı ilaçların kullanılması gibi durumlar da gözetilmelidir.
13. İhtiyaç halinde diğer kurum ve sivil toplum kuruluşları ile İl Özel İdarelerinden başta araç olmak üzere alet-malzeme ve diğer konularda destek alınması gerekmektedir.

2.6. Surra

1. Surra Hastalığı özellikle Güney ve Orta Amerika, Kuzey Afrika, Asya ve bazı Avrupa ülkelerinde, başta tek tırnaklılar olmak üzere çoğu evcil ve bazı vahşi hayvanlarda da görülmektedir.
2. Hastalığın at, katır, eşek ve develerdeki kuluçka süresi 5-60 gün arasında değişmektedir. Hastalık ateş, tekrarlayan ataklar, anemi, kilo kaybı, sarılık, vücudun alt kısımlarında ödemli şişlikler gibi klinik belirtiler göstermektedir. 2 hafta ile 4 ay arasında ölümle sonuçlanan vakalar olduğu gibi 2 yıl süren kronik vakalar da görülebilmektedir.
3. Hastalık tespiti durumunda öncelikle pozitif çıkan hayvanların işletmedeki diğer hayvanlarla temasının önlenmesi gerekir.
4. Hastalık vektörler aracılığıyla mekanik olarak hayvandan hayvana bulaştığından hara ve hipodromlarda vektör mücadelesi yapılmalı, atlar vektörlerin aktif olduğu saatlerde açık alanlarda bulundurulmamalı ve atlara sinek kovucu ilaçların tatbik edilmesi gibi önlemler alınmalıdır.

R- HAYVAN REFAHI

1. Hayvan sağlığı ile birlikte ele alınan hayvan refahı konusuna özel önem verilecektir.
2. Hayvanlarda acı ve ıstırap, yara bere, stres ve korkuya neden olacak hiçbir müdahaleye izin verilmeyecektir.
3. Gerek çiftlik hayvanlarının bakımı, beslenmesi, nakliyesi ve kesimi esnasında gerekse deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için hayvan kullanımında eziyetten uzak ve minimum düzeyde heyecan, acı ve ızdırap duymalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması için eğitim ve yayım çalışmaları sürdürülecektir.
4. Salgın ve zoonoz hastalıkların kontrolü ve eradikasyonu nedeniyle yapılacak zorunlu itlaf işlemlerinde kamuoyu duyarlılığı dikkate alınarak önlem alınacaktır.
5. İtlaf edilmesi gereken hayvanların imhasında sağlık ve sanitasyon tedbirleri aksatılmayacak ve çevrenin korunmasına özen gösterilecektir.
6. Damızlık broiler ve yumurtacı işletmeler yetiştirme ya da üretim kümeslerinin kapasitesi 39 kg/m² üzerinden değerlendirilerek belirlenecektir.
7. Ticari yumurtacı kanatlı işletmelerine yarka yetiştiren işletmelerin kümes kapasitesi 33 kg/m² üzerinden değerlendirilerek belirlenecektir. Ancak işletme sahibi veya bakıcısı 33 kg/m² canlı ağırlıktan daha yüksek bir sürü kapasitesi kullanmak istediğine dair talepte bulunur ve aşağıdaki şartları sağlar ise;
a) Dış mekân sıcaklığı gölgede 30 °C dereceyi aştığı zamanlarda iç mekân sıcaklığı dış mekân sıcaklığını 3 °C dereceden daha fazla aşmaması, dış mekân sıcaklığı 10 °C

derecenin altında düştüğünde 48 saat içerisinde ölçülen kümes içi ortalama bağıl nem oranı %70'i aşmaması,

b) Tavukların işgal ettiği alanın boyutları da dâhil olmak üzere kümes planını, yerleştirildikleri yerlerde dâhil olmak üzere havalandırma ve varsa soğutma ve ısıtma sistemleri, yem ve su sistemleri ve bunların yerleri, hayvanların sağlık ve refahı için gerekli olan otomatik veya mekanik ekipmanların herhangi birinde bir arıza olması durumunda devreye girecek alarm sistemleri veya yedek sistemleri açıklayan dokümanları, vermesi ve denetimlerde göstermek üzere hazır bulundurması ve gerektiğinde güncellemeleri zamanında yapması durumunda sürü yoğunluğu için 39 kg/m² ye izin verilir.

8. Etçi Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik gereği hayvan refahına yönelik kontrol ve denetimler yapılacaktır. Bu kontrollerde "Çiftlik Kontrol Listesi" (**EK-38**) ile "Kesimhane Kontrol Listesi" (**EK-39**) düzenlenecek; her iki kontrol listesi birleştirilerek kontrol ve denetim tutanağı hazırlanacaktır. Bu denetim tutanağı, denetimi gerçekleştiren İl/İlçe Müdürlüğünde muhafaza edilecektir.
9. Etçi Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik kapsamında yıl içerisinde işletmelerin en az %10'unda (Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi ile belirlenecektir) kontrol ve denetim yapılacak ve hazırlanan yıllık rapor bir sonraki yılın haziran ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğümüze gönderilecektir.

S-HASTALIK ÇIKIŞ VE SÖNÜŞ BİLDİRİMLERİNİN VETERİNER BİLGİ SİSTEMİNE KAYITLARINDA GEÇERLİ OLAN ESASLAR

5996 Sayılı Kanun gereği, 22 Ocak 2011 tarih ve 27823 Sayılı Resmî Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe giren "İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik" doğrultusunda hastalık bildirimlerine dair esaslar ve verilecek bilgilerin bir kısmı değiştirilmiştir.

Hastalık çıkış ve sönüş raporları hastalık bazında dosyalanarak İl Müdürlüklerinde muhafaza edilecektir. Sisteme uzun süreli erişim sıkıntısı olduğu durumlarda hastalık çıkış ve sönüş bildirimlerinde **EK-40 ve EK-41'de** yer alan formlar kullanılacak ve diğer İl/İlçe Müdürlükleri ile Genel Müdürlüğe resmî yazı ile hastalık çıkış, sönüş ve karantina alanları bildirilecektir. Erişimin tekrar sağlanmasından sonra formlar aracılığı ile yapılan bildirimler sisteme kaydedilecektir.

1. İlçelerde çıkan ve sönen hastalıkların bildirim

Hastalığın Veteriner Bilgi Sistemi kaydı ve bildirim formunun düzenlenmesi mutlaka sahada hastalığı takip eden veteriner hekim tarafından yapılacaktır. Bildirimler e-posta yoluyla sadece İl Müdürlüğüne hitaben yapılacaktır.

Hastalığın bildirim, Veteriner Bilgi Sistemi'ne hastalık kaydedildikten sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılacaktır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra İlçe Müdürlüğünde muhafaza edilecektir.

İlçe Müdürlüğünün gönderdiği bildirim ve Veteriner Bilgi Sistemi kayıtları İl Müdürlüğünce kontrol edilecektir. Evrakta ya da Veteriner Bilgi Sistemi kayıtlarında eksiklik, mantıksız sayılar, tutarsızlıklar varsa İlçe Müdürlüğü uyarılarak kayıtların düzeltilmesi sağlanacaktır. İlçe Müdürlüklerince yapılan hastalık bildiriminin incelenmesi sonrası Veteriner Bilgi Sistemi İl Sistem Sorumlularınca alınacak olan bildirim raporunda, "**Düzenleyen Veteriner Hekim**" ibaresi altında bildirim tanzim eden İl Müdürlüğü Veteriner Hekimi' nin adı, soyadı ve imzası olacaktır. Sağ tarafta Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürü adı, soyadı ve imzası olacaktır. Düzenlenen bildirim raporu İl Müdürlüğünde muhafaza edilecektir.

2. İl merkezlerinde çıkan ve sönen hastalıkların bildirim

Hastalığın Veteriner Bilgi Sistemi kaydı ve bildirim formunun düzenlenmesi mutlaka sahada hastalığı takip eden veteriner hekim tarafından yapılacaktır. Hastalığın bildirim, Veteriner Bilgi Sistemi'ne hastalık kaydedildikten sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılacaktır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra İl Müdürlüğünde muhafaza edilecektir. Bildirim raporunda, **“Hastalığı Takip Eden Veteriner Hekim”** ibaresi altında ilgili Veteriner Hekimin adı, soyadı ve imzası olacaktır. Sağ tarafta Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürü adı, soyadı ve imzası olacaktır.

3. Hastalık bildirim

Hastalık bildirimleri “Şüpheli kayıt” ile başlar. Şüpheli kayıt, bir hastalık çıktığı anlamına gelmeyip sadece şüpheli edilen bir hastalığın kaydını yapmak için kullanılır. İhbarı mecburi hayvan hastalıkları yönünden şüpheli olasılığı hastalığı takip eden Veteriner Hekim tarafından çok zayıf görülse bile mutlaka şüpheli kayıt yapılmalı ve gerekli numuneler alınarak ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilmelidir. Bu kayıt onay ekranı ile onaylanmadığı veya reddedilmediği sürece şüpheli olarak kalır.

Hastalık şüpheli kayıt, hastalık mihrakının ilk ziyaret edildiği gün gerçekleştirilmelidir.

Şüpheli kayıt yapmak için Hayvan Sağlığı modülündeki “Hastalık Şüphesi Ekle” butonuna tıklayarak hastalığın bildirim ile ilgili olan bilgiler eksiksiz ve doğru bir şekilde doldurulup, epidemiyolojik açıklamalar kısmında mümkün olduğu kadar ayrıntılı bilgi verilir.

Ekranın alt kısmında bulunan “Önlem”, “Dezenfeksiyon Metodu” ve “Semptom” alanlarında tekli ya da çoklu seçim yapılarak “Aşı” ve “Ziyaret Bilgileri” yazılır. Şüpheli kaydının “kaydet” butonu ile kaydedilmesi ile yapılan bu kayıt için sistem tarafından bir numara verilir ve bu numara ile daha sonra hastalık kolayca takip edilebilir.

Hastalık bildirim kaydedildikten sonra, aynı bildirim şüpheli kayıt ekranında güncelleme yapılarak “Güncelle/Kaydet” butonu ile değişiklikler kaydedilebilir.

Bir ilçede koruma ve gözetim bölgesi kısıtı gerektiren bir hastalık görülmesi ve koruma veya gözetim bölgesinin başka bir il veya ilçeyi de etkilediği durumlarda ilgili İl/ilçeye en kısa yoldan (telefon, mail vb.) bildirim yapılacak ve “Çok İvedi” kodlu resmî yazı ile de ayrıca bildirilecektir.

4. Ara ziyaretler

Hastalık şüpheli, onay ve sönüş kaydı yapılırken sayfanın en alt kısmında girilen ziyaret bilgileri aynı zamanda “Salgın Hastalık Ziyareti” ekranına hastalık ziyareti olarak kaydedilir. Şüpheli, Onay ve Sönüş işlemleri kaydıdan sonra ayrıca ziyaret girilmez. Sistem üzerinde kaydı bulunan bir mihrak için istenilen sayıda ara ziyaret kaydı yapılabilir. Bu sayede hastalık yerine gidilen gün sayısı kadar ara ziyaret eklenerek hastalığın gelişimi kayıt altına alınır.

Bir mihraka ara ziyaret eklemek için “Hastalık Ara” ekranından hastalığın kaydı bulunduktan sonra ziyaret ekleme butonu tıklanarak açılan ekrandan kayıt girilir.

Ara ziyaret bilgileri girilirken tutulan, ölen, kesilen vb. bölümler önceki ziyaret bilgileri ile toplanarak kaydedilmemelidir; her ara ziyaret bilgisi, ziyaret esnasında elde edilen (bir önceki ziyaret ile şu an gerçekleştirilen ziyaret arasındaki zaman diliminde gerçekleşen ölüm, kesim, tutulan vb. bilgileri) tespitleri içermelidir.

Ancak onay ve sönüş ekranında girilen ziyaret bilgileri, onay veya sönüş esnasına kadar yapılan tespitler toplanarak girilmelidir.

Daha sonraki ziyaretler bu yolla ya da “Salgın Hastalık Ziyaret Arama” sekmesi altında hastalık bildirim numarası ile kayıt bulunduktan sonra yapılabilir. Bir ziyarete birden farklı tür kaydı yapmak için “satır ekle” butonu kullanılır. Daha önceki bir tarihte girilen ziyaretler hastalık bildirim numarası ile kayıt bulunduktan sonra değiştirilip güncellenebilir ya da tamamen silinebilir.

5. Salgın hastalık onayı

Hastalık şüphe kaydı ile bildirim yapılmış olan bir hastalık “Salgın hastalık onayı” yapılmadığı sürece şüphe olarak kalmaya devam eder.

Söz konusu olan hastalık klinik belirtileri ile kesin olarak teşhisi yapılabilen bir hastalıksa ve ihbar üzerine hastalık yerine gidildiğinde gözlenen belirtileri ile kesin olarak teşhisi yapılmış ise, doğrudan hastalık onayı yapılır. (Bu noktada, klinik olarak gözlenen belirtilerden kesin olarak emin olunsa bile özellikle Şap hastalığı gibi hastalıklarda virüs suşunun tayininin yapılabilmesi amacıyla laboratuvara numune gönderiminde fayda vardır. Bu durumda numune sonucunun beklenmesine gerek olmayıp, hastalığın klinik olarak teşhis edilmesinden dolayı “hastalık onayı” verilebilir. Bu numune konfirmasyon anlamı taşımayıp, tip tayini için geçerlidir.)

Eğer hastalık mutlaka bir laboratuvar tetkiki ile teşhis koyulabilen bir hastalık ise, ya da klinik olarak teşhisi koyulabilen ancak, o anki belirtileri ile kesin teşhis yapılamamış ve şüphe üzerine laboratuvara numune gönderilmiş ise laboratuvar sonucu gelene kadar hastalık şüpheli olarak bırakılır, daha sonra gelen laboratuvar sonucuna göre onay ekranında hastalık onaylanır ya da reddedilir. Her iki durumda da kaydın yapılabilmesi için “Kaydet” butonuna basılması gerekir.

İhbarı mecburi büyükbaş hayvan hastalıklarının onay kaydı Veteriner Bilgi Sistemi üzerinden yapılırken, 2018 yılı itibari ile yapılan kayıtlara ek olarak, hastalığa tutulan hayvanların kulak küpe numaralarının kayıt zorunluluğu getirilmiştir. Hastalık onayında tespit edilen enfekte hayvanların kulak küpe numaraları tutanak altına alınarak ilgili kısma sistem üzerinden girilecektir. Daha sonra gerçekleştirilen mihrak ziyaretlerinde bir önceki tespit edilen hayvanlar dışında yeni enfekte olmuş hayvan var ise aynı ilgili kısımdan kulak küpe numaraları her bir ziyarette eklenecektir. **(bir önceki ziyaret ile şu an gerçekleştirilen ziyaret arasındaki zaman diliminde tutulan hayvanların kulak küpe numarası bilgileri)**

Salgın Hastalık Onayı ekranı doldurulurken ilgili alanlardan;

Onay Tarihi alanına; eğer klinik bulgulara dayanılarak onay yapılıyor ise, hastalık yerine ilk kez gidilip klinik olarak hastalığın teşhis edildiği ve şüphe ekranında kaydedilmiş bulunan “Varış ve Kordon Tarihi” onay tarihi olarak yazılır. Eğer gelen laboratuvar sonucuna göre onay yapılacak ise, laboratuvar sonucunun elinize ulaştığı tarih onay tarihi olarak kayıt edilir.

Teşhis Tipi alanında; hastalığın hangi yolla teşhis edildiği seçilir.

Teşhis Tarihi alanına; klinik belirtilere göre onay yapılması durumunda yine “varış ve kordon tarihi” teşhis tarihi olarak kaydedilir. Laboratuvar sonucuna göre onay yapılıyor ise, laboratuvar raporunda yazan “Rapor Tarihi” teşhis tarihi olarak kaydedilir.

Salgın Tipi alanında; onayı yapılan hastalığın o yerleşim biriminde daha önce çıkıp çıkmadığına göre seçim yapılır.

Laboratuvar sonucuna göre onay yapılması durumunda, raporu gönderen enstitü ile sonuç ve teşhis bilgileri ilgili alanlara kaydedilir.

Sayfanın altında yer alan ziyaret bilgileri kısmının doldurulması zorunludur. Bu kısım doldurulup kayıt gerçekleştirildikten sonra ayrıca onay ziyareti girilmesine gerek yoktur. Salgın Hastalık Onayı ekranı yukarıda anlatılan şekilde ve açıklamada yer verilmeyen diğer alanlar doldurulduktan sonra “Kaydet” butonuna basılarak kaydedilir.

Sistemde kayıtlı olan bir hastalık mihrakına, onay verildikten sonra da ara ziyaret eklenebilir, etkilenen ve aşılanan hayvan sayıları üzerinde yeni ara ziyaretler yapılmak suretiyle güncelleme yapılabilir.

Onayı yapılan bir hastalık kaydında herhangi bir değişiklik yapmaya sistem müsaade etmez. Değişiklik yapılabilmesi için İl Sistem Sorumlusu tarafından onay işleminin geri alınması gerekmektedir.

6. Hastalık sönüşü

Sistemde kaydı bulunan bir hastalığın sönüşünü yapmak için; Hastalık sönüşü, "Hastalık ara" ekranındaki sorgu sonuçlarında hastalık tespit edildikten sonra, hastalığa ait satırdaki "Sönüş" butonu ile açılan sayfada yapılır. Açılan ekranda, hastalığın sönüş tarihi ilgili alana yazılır. Filyasyon bilgisinde bir değişiklik varsa güncellenir, hastalık sonucu tazminat ödemesi yapılmış ise, ilgili alanlar doldurulur. **Hastalık sönüşünde filyasyon "Araştırılıyor" seçilmez; mutlaka bir filyasyon bildirmek gerekir.**

Sayfanın altında yer alan ziyaret bilgileri kısmının doldurulması zorunludur. Bu kısım doldurulup kayıt gerçekleştirildikten sonra ayrıca sönüş ziyareti girilmesine gerek yoktur. "Kaydet" butonuna basılarak sönüş işlemi yapılmış olur. Sönüşü yapılan bir hastalık kaydında herhangi bir değişiklik yapmaya sistem müsaade etmez. Değişiklik yapılabilmesi için İl Sistem Sorumlusu tarafından sönüş işleminin geri alınması gerekmektedir.

Hastalık ziyaret, onay veya sönüş ekranlarında girilmiş olan ziyaret kayıtlarında yapılmak istenen değişiklikler "Salgın Hastalık Ziyaret Ara" kısmından gerçekleştirilir.

7. Koruma ve gözetim bölgesi oluşturulması ile kısıtlamalar

Kısıtlama modülü altında "Hayvan, Sürü, İşletme, Köy/Mahalle, İlçe" kısıtlama ekranları yer almaktadır. Hastalığın durumuna göre belirlenen epidemiyolojik ünite hangisini temsil ediyor ise o seviyeden kısıtlama işlemi gerçekleştirilir.

Sistemde hastalıklar ile duyarlı türler eşleştirilmiş olup, kısıtlama ekranında hastalık seçildiğinde kısıtlama konulması gereken duyarlı türler otomatik olarak gelmektedir.

Sistemde otomatik kısıtlama yoktur. Hastalığa göre otomatik olarak gelen duyarlı türler seçilerek hastalığın takibini yapan veteriner hekimce kısıtlama işlemi manuel olarak gerçekleştirilecektir. Köy/Mahalle kısıtlaması gerektiren durumlarda şüphe kaydı esnasında en az hastalık çıkan köy/mahalleye kısıtlama konulmalıdır. Hastalık onaylandığında ise kısıtlama giriş ekranındaki "Haritadan Seç" kısmında oluşturulan 3 km koruma ve 7 km gözetim bölgesine giren köylerin/mahallelerin tamamının kısıtlanmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca kısıt eklemeyen önce işletmedeki hayvan varlığının güncellendiğinden ve tür seçiminin doğru yapıldığından emin olunmalıdır.

7.1 Koruma ve gözetim bölgesi gerektiren hastalıklar için;

1. Koruma ve gözetim bölgesi tedbirleri gerektiren bir hastalığın görülmesi durumunda, mihrak etrafında yarıçapı en az üç kilometre olacak şekilde bir koruma bölgesi, koruma bölgesini de içerecek şekilde mihrak etrafında yarıçapı en az on kilometre olacak şekilde bir gözetim bölgesi oluşturulması gerekmektedir. Koruma bölgesi içerisinde mihrakın bulunduğu köy/mahallenin gözetim bölgesi karantinası oluşturulurken de eklenmesi gerekmektedir. Ancak mihrakın bulunduğu köyün/mahallenin farklı il/ilçe sınırları içerisinde olması durumunda gözetim bölgesi karantinası eklenirken mihraktaki hastalık bildirim numarası girilmelidir.
2. Koruma veya gözetim bölgesi içerisinde hastalığın çıktığı köy/mahalle dışında başka bir köy/mahallede aynı hastalığın görülmesi durumunda enstitü müdürlüğüne numune göndermeksizin ikincil mihrak seçilerek hastalık çıkışı yapılacak; hastalık hayvanın itlafı söz konusu olan hastalıklardan biri ise resmî veteriner hekim raporuna istinaden zaman kaybetmeden itlaf işlemi gerçekleştirilecektir. Koruma ve

gözetim bölgesinde çıkışı yapılan ikincil mihrakların tamamı sönmeden birincil mihrakın sönüşü yapılmayacaktır.

3. Koruma veya gözetim bölgesinde bulunan başka bir yerleşim biriminde aynı hastalık görülmesi durumunda hastalık çıkan işletme/işletmelerde gerekli tedbirler alınacak, ayrıca bir koruma ve gözetim bölgesi oluşturulmayarak birincil mihrakın koruma ve gözetim bölgesi çerçevesinde hastalıkla mücadeleyle devam edilecektir.
4. Koruma ve gözetim bölgesi belirlenirken 10. km'ye denk gelen köy/mahalle kısıtlama alanına dâhil edilirken, hayvancılık alanlarının (yayla, mera, işletme alanı vb.) 10. km'de yer alması durumunda kısıtlama alanına dâhil edilmesi hususuna dikkat edilmelidir. Köy/mahallenin hayvancılıkla alakalı olmayan idari alanlarının kısıtlama bölgesine girmesi durumunda, hastalığı takip eden resmî veteriner hekimce bulaşma riski görülmediği takdirde söz konusu köy/mahalle kısıtlama alanına alınmayabilecektir.
5. Aynı yerleşim biriminde olmakla beraber hastalık nedeniyle oluşturulan yarıçapı on kilometrelik kısıtlama bölgesi dışında kalan işletmelerin, gözetim bölgesi içinde kalan işletmelerle herhangi bir temasının ve hastalığın bulaşma riskinin bulunmadığının resmî veteriner hekimce raporlanması durumunda, İl/İlçe Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Komisyon Kararında işletme numaraları belirtilerek söz konusu işletmeler gözetim bölgesi dışında bırakılabilecektir. Bu işlem, öncelikle tüm köy/mahalle bazında kısıtlama konulduktan sonra, İl/İlçe Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Komisyon Kararına göre İl Sistem Sorumlusu tarafından işletme bazında kısıtlama kaldırılarak gerçekleştirilecektir. Söz konusu işletmelerin yurtiçi hayvan hareketlerine müsaade edilmeyecek olup, sadece canlı hayvan ithalatı ve ihracatı söz konusu olduğunda bu hüküm uygulanacaktır.